

αντίτετράδια της εκπαίδευσης

- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ και ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ
- ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ και το... ΠΝΕΥΜΑ των Π.Λ.
- Μ' αφορμή την ΕΠΙΘΕΣΗ στο ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ και ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟ
- ΓΛΩΣΣΑ και ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ
- Συνδικαλιστικό Κίνημα: ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
- «ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ»:
Μύθοι και πραγματικότητα

ΤΕΥΧΟΣ 12
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 1990

αντιπετράδια της εκπαίδευσης

ΑΠΟΦΕΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
• ΤΟ ΠΡΑΓΜΑ των ΜΕΛΩΝ
• Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ της ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
• ΤΟ ΚΙΤΣΙΚΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
• Αποκατάσταση της ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
• ΝΟΣΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
• Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ της ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
• Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ της ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
• Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ της ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

σελ. 4
σελ. 8
σελ. 9
σελ. 13
σελ. 15
σελ. 17
σελ. 20
σελ. 26
σελ. 29
σελ. 31
σελ. 37
σελ. 39
σελ. 44
σελ. 50
σελ. 51
σελ. 52
σελ. 54
σελ. 55
σελ. 58
σελ. 59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Εκπαιδευτική και πολιτική συγκυρία σελ. 4
- Το Πνεύμα και το γράμμα των Π.Δ. σελ. 8
- Πειθάρχηση μαθητών σελ. 9
- Επαναφορά εξετάσεων - βαθμολογίας σελ. 13
- Αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις σελ. 15
- Σ.Κ.: Νέα δεδομένα - Νέες προοπτικές σελ. 17
- Μ' αφορμή το Ασφαλιστικό - Συνταξιοδοτικό σελ. 20
- Επιτροπή Αδιορίστων Εκπαιδευτικών σελ. 26
- Σε κρίσιμη καμπή το σ.κ. σελ. 29
- «Ιδιωτικά Πανεπιστήμια». Μύθοι και πραγματικότητα σελ. 31
- Κατάργηση Μεταλύκειακών σελ. 37
- Γλώσσα και σχολική ανισότητα σελ. 39
- Μαζί έγραψαν
- Πρωτοβουλία Πανεπιστημιακών σελ. 44
- Πρωτοβουλία συνδικαλιστών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σελ. 50
- Φροντιστές σελ. 51
- «Προνομιούχοι εργαζόμενοι σελ. 52
- Ανοιχτό γράμμα στην κ. Ζωγράφου σελ. 54
- Καλλιτεχνική Εκπαίδευση σελ. 55
- Γελοιογραφώντας την εκπαιδευτική πραγματικότητα σελ. 58
- Σχολιάζοντας εκ-παιδευτικά σελ. 59

Σημείωμα της Σύνταξης

*Qui tacet, consentire videtur, ubi locopotuit et debuit
(Όποιος σιωπά, μοιάζει να συναινεί, εκεί όπου μπορούσε και όφειλε να μιλήσει).*

Είμαστε, λοιπόν, συντεχνίες! Όλη η χώρα βυθίζεται, όχι στο σκοτάδι που προκαλούν οι απεργοί, αλλά στο βαθύτερο σκοτάδι που προκαλεί η αναλγησία και η περιφρόνηση απέναντι στους εργαζόμενους, τη διανόηση και τη νεολαία.

Απέναντι στη συντεχνία του ΣΕΒ, της Βουλής, των φωτισμένων σαλονιών, στη διάσπαση του κοινωνικού σώματος, ας προβληθεί η συλλογικότητα «των συντεχνιών» και «των αδελφοτήτων»...

Απέναντι στην ξηρασία των ιδεών και την απίσχναση των λέξεων, ας ξαναδώσουμε στις λέξεις τη λαμπρότητά τους...

Απέναντι στην κυνικότητα της εξουσίας, ας προβάλουμε την κοινωνική αλληλεγγύη...

Απέναντι στη συρρίκνωση των πράξεών μας, στην ιδιωτικοποίηση του πνεύματος, στις κρατικές ανιχνεύσεις προς την πούρα «ελληνορθοδοξία», αξίζει να προβάλουμε πειστικά και πιεστικά το «μέτωπο του ΟΧΙ»...

Απέναντι στη νόμιμη κλοπή της εργασίας, στους συνταξιοδοτικούς καιάδες, στη νάρκωση της νεολαίας και στη γοητεία «του χειροπιαστού», δεν υπάρχει παρά ο ρεαλισμός της αντίστασης... Αυτό που σήμερα φαντάζει αδύνατο, αύριο θάναι δυνατό· αυτό λέει η διαλεκτική της εξέλιξης...

Από το Μάη μέχρι σήμερα, ο χρόνος ήταν αρκετά συμπυκνωμένος. Ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης, η «μοίρα» επεφύλαξε στους καθηγητές να δώσουν, πρώτοι αυτοί, την απάντηση στα σχέδια της συντηρητικής αναδιάρθρωσης. Μάχη σώμα με σώμα, με γνωστά αποτελέσματα· την τακτική ήττα, αλλά και τις σοβαρές υποθήκες που ενέγραψε για το παρόν και το μέλλον. Ήδη, το πολυνομοσχέδιο που ετοιμάζει το ΥΠΕΠΘ δεν μπορεί παρά να αντιμετωπιστεί με όλα τα υλικά που η πλούσια ταξική πάλη κατέθεσε στο οπλοστάσιό μας.

Η κατάσταση στα σχολεία (δημοτικά - Γυμνάσια - Λύκεια) δεν είναι αρκετά καλή. Άλλα είναι και αντιστρέψιμη, στο βαθμό που εξηγηθεί η κατάσταση και αναληφθούν πρωτοβουλίες για την ανασυγκρότηση του σ.κ. Ανασυγκρότηση που θα περιλαμβάνει αναγκαστικά και όλες τις απαντήσεις «εφ όλης της ύλης».

Σ' αυτό το τεύχος, η Συντακτική Επιτροπή και ο Όμιλος που δραστηριοποιείται γύρω από το περιοδικό, επιχειρούν ένα πρώτο περίγραμμα των αλλαγών και των εξελίξεων στον εκπαιδευτικό χώρο, ύστερα από τις γνωστές κυβερνητικές «πρωτοβουλίες».

Ταυτόχρονα, εκδίδουμε και δεύτερο έκτακτο τεύχος, το οποίο περιλαμβάνει σημαντικά υλικά και τοποθετήσεις γύρω από την απεργία των καθηγητών.

Οφείλουμε να ευχαριστήσουμε όλους τους συναδέλφους της πρώτης γραμμής, οι οποίοι ακούραστα εργάστηκαν, σε μια περίοδο μεστή γεγονότων. Δεν είμαστε ούτε επαγγελματίες της γραφειοκρατίας, ούτε ακαδημαϊζούμε. Η εκδοτική εργασία απαιτεί σημαντικό χρόνο και κόπο, που «κλέβεται» από την καθημερινότητα και τις βιοποριστικές δραστηριότητες. Δεν το γράφουμε για «να βλογήσουμε τα γένια μας» αλλά για να υπογραμμίσουμε πως οι τυχόν αναντιστοιχίες της δράσης μας με το «δέον γενέσθαι» είναι και αντικειμενικές.

Ελπίζουμε, πως η δραστηριοποίηση του Εκπαιδευτικού Ομίλου γύρω από το περιοδικό, η συμβολή και ανάπτυξη ανάλογων πρωτοβουλιών στην Αθήνα και στην επαρχία, θα πυκνώσουν σιγά - σιγά ένα δίχτυ ενημέρωσης. Θα πολλαπλασιάσουν τις παρεμβάσεις και τις «αποκαλύψεις» γύρω από τα εκπαιδευτικά πράγματα.

Ιδιαίτερα σ' αυτήν τη φάση, που οι διαχωριστικές γραμμές —παρά την ιδεολογική σύγχυση— πυκνώνουν, αξίζει να αναληφθούν νέες πρωτοβουλίες, για τη συσπείρωση σ' ένα πλατύ αναγεννημένο εκπαιδευτικό κίνημα. Σ' ένα κίνημα θεωρίας και πράξης.

Από την πλευρά της Συντακτικής Επιτροπής των «αντιτετραδίων» και του Εκπαιδευτικού Ομίλου θα γίνει ό,τι είναι δυνατόν, ό,τι περνάει από το χέρι και το μυαλό μας. Η ζωή μας, η εκπαίδευση, η εργασία είναι πολύ σπουδαία πράγματα για να τ' αφήνουμε στο έλεος των δυνάμεων του σκοταδισμού και της συναίνεσης.

«Όποιος σιωπά τώρα, μοιάζει να συναινεί...»

«Όποιος συναινεί, μοιάζει ν' αυτοκτονεί...»

Η σιδερένια φτέρνα του

Από τη μια πλευρά οι μαύρες σημαίες των απολυμένων της ΠΥΡΚΑΛ, της Πειραιής - Πατραικής, των μεταλλωρύχων· η οργή και η αγανάκτηση εργατών, υπάλληλων, συνταξιούχων, νέων ανθρώπων. Από την άλλη, για να συμπληρωθεί, η σκληρή αντίθεση, οι φοροαπαλλαγές των εφοπλιστών, η συντεχνία του Στ. Αργυρού που ονομάζεται ΣΕΒ να ζητάει ρήξεις με το παρελθόν και τα κεκτημένα, η συντεχνία που πριμοδοτεί και πριμοδοτείται από την κυβέρνηση Μητσοτάκη.

Στην Ελλάδα του 1990, το γκροτέσκο σκηνικό είναι ήδη στημένο και οι πρωταγωνιστές έχουν λάβει τις θέσεις τους.

Η σκληρότερη ταξική κοινωνική μάχη της μεταπολίτευσης ξετυλίγεται βήμα - βήμα, μπροστά στα έκπληκτα μάτια των ανθρώπων της εργασίας, που βλέπουν ωμή την πραγματικότητα· πραγματικότητα που προσδιορίζεται από τις πρωθυπουργικές ρήσεις: «Ο αστυνομικός είναι το κράτος», με όλα τα τρομοκρατικά του συνακόλουθα, «θα περιορίσουμε τα ελλείμματα και θα εξυγιάνουμε κράτος και ταμεία». Η συνέπεια είναι ορατή και άμεση. Τα ταμεία ακολουθούν το δρόμο της αφάίμαξης, της ιδιωτικοποίησης, της συρρίκνωσης. Ο λαός καλείται να πληρώσει και πάλι τα σπασμένα της κρίσης.

Την ίδια στιγμή, όμως, που το Ολυμπιακό όνειρο, το οποίο θάδινε εξάχρονη (και βάλε) ανάσα στην κυρίαρχη τάξη, φυλλορόθει στη μακρυνή ανατολή, κάτω από τα συντοισμένα πυρά της Coca - Cola, τα οικονομικά μεγέθη δεν προοιωνίζουν καθόλου καλύτερες μέρες.

Η Νέα Δημοκρατία δεν σαρώνει σήμερα κάθε κατάκτηση, χωρίς νάχει προετοιμάσει το έδαφος καλά. Οι μάχες ξεκινάνε με ιδέες, αλλά δεν συνεχίζονται μ' αυτές...

Είχε κατάλληλα προετοιμάσει το έδαφος —σε πολιτικό επίπεδο— με τις κυβερνήσεις Τζαννετάκη - Ζολώτα, εξαφαλίζοντας τον αποχαρακτηρισμό της σαν παράταξη του μεγάλου κεφαλαίου. Προετοίμασε το έδαφος σε τεχνοκρατικό επίπεδο με τις επιτροπές των σοφών και τα γνωστά πορίσματα, τα οποία ουδετεροποιούσαν τα οικονομικά μεγέθη από τις γενεσιούργες κοινωνικές αιτίες τους. Έτσι, τα ελλείμματα, τα ισοζύγια, τα εσωτερικά και εξωτερικά χρέη, απολυτοποιήθηκαν στα μάτια των εργαζομένων, συνεπικουρούντων των «αριστερών» φωστήρων τύπου Γιάνναρου - Ανδρουλάκη. Μια άνευ προηγουμένου οικονομική τρομοκρατική φιλολογία ξεδιπλώθηκε, ένα χρόνο τώρα, για να προετοιμάσει το σημερινό οδοστρωτήρα.

Ταυτόχρονα, η ΝΔ εξουδετέρωνε και μέσω του δικαιοστικού δρόμου την άλλη πλευρά της αστικής διαχείρισης, δηλ. το ΠΑΣΟΚ, και υπέτασε με σκανδαλώδη και προκλητικό τρόπο την ηγεσία του ΚΚΕ - ΣΥΝ σ' ένα παιχνίδι πλήρους υποταγής και αφομοίωσης.

Τα ίδια τα διεθνή γεγονότα ήσαν αποκαλυπτικά και εξόχως σύμμαχα προς το υπόπτιο νεοφιλελευθερισμό. Οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη και το εκεί κύμα των ιδιωτικοποιήσεων, η λατρεία του κέρδους και η εξύμνηση της αγοράς, η παλινόρθωση και τυπικά, χωρίς προσχήματα, γενούντων νέες δυνατότητες στρατηγικού χαρακτήρα για τον καπιταλισμό, σε τοπική και διεθνή κλίμακα.

Η στρατηγική ανασύνταξη του κεφαλαίου αυτή τη φορά πήρε και ιδεολογικές - κοσμοθεωρητικές προεκτάσεις· και αυτό είναι το σοβαρότερο στοιχείο. Εδώ δεν έχουμε απλά να κάνουμε με μια ενσωμάτωση νέων παραγωγικών δυνάμεων (ενδεχομένως της τεχνολογίας) στο πλέγμα της αστικής εξουσίας, αλλά με μια ολοκληρωμένη και συνδυασμένη επίθεση στις δυνάμεις της εργασίας σ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ. Πρόκειται, στην ουσία, για μια παγκόσμια συντηρητική ανασυγκρότηση των δυνάμεων του χρήματος, με πασίδηλα τα δείγματα (και δήγματα;) της σε κάθε γωνιά της γης και σε κάθε αφαίρα των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, παραδοσιακές συμμαχίες ανατρέπονται, νέες δυνάμεις βγαίνουν στο προσκήνιο, το ζήτημα των συνόρων και των διακρατικών σχέσεων ξαναμπαίνει επί τάπτητος. Είναι φανερό, ότι το παλιό μεταπολεμικό Status quo ανατρέπεται και μια σειρά θεωρήσεις επίσης αναγκαστικά θα αναπροσαρμοστούν.

Αίφνης, το 1992 και η «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» παίρνει νέες διαστάσεις, καθώς

νεοσυντηρητισμού...

το λόμπι των ισχυρών «κεντρικών αυτοκρατοριών», με την υπερταχύτητα της Γερμανίας, αποκτά τρομακτική ισχύ στην Ευρώπη, και όχι μόνον.

Η κρίση στον Περοικό κόλπο και η στάση που κράτησε ο συνασπισμένος κεφαλαιοκρατικός κόσμος της Δύσης απέναντι στο Σαντάμ Χουσεΐν, με την ανοχή της Μόσχας, η οποία ελίσσεται σε ενάμισυ ταμπλώ, δείχνει σ' ένα μεγάλο βαθμό τα στοιχεία της νέας δεκαετίας.

Οι ΗΠΑ οδηγούν τη Δύση σε μια νέα εφόρμηση στον τρίτο κόσμο και στην Ανατολή, χωρίς οι ενδοιμπεριαλιστικές αντιθέσεις, φυσικά, να εξαφανίζονται. Οι ισχυροί του κόσμου αναμετρώνται και ανασυντάσσονται και η σχετική εκεχειρία Δύσης - Ανατολής οώντομα θ' αποδειχτεί πόσο εύθραυστη είναι. Οι αντιθέσεις είναι το κύριο, οι συγκλίσεις είναι το δευτερεύον και καμμία πασιφιστική έκκληση δεν είναι δυνατότερη από τους οικονομικούς νόμους του άγριου ανταγωνισμού.

...Και η αχίλλειος πέρνα της συντήρησης

Σ' αυτό το πλέγμα, η άρχουσα τάξη της χώρας μας, με τα χρόνια της προβλήματα, αναζητά ένα νέο πρόσωπο στο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Από ό,τι κατάλαβε έχασε το τρένο του μεσάζοντα από Δύση σ' Ανατολή, αφού οι νέες κυρίαρχες ομάδες στις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού» προτιμούν την απευθείας επαίτεια και συναλλαγή με τους καπιταλιστές της Δύσης.

Από την άλλη πλευρά, η αναδιάρθωση των Βαλκανίων φαίνεται πως είναι δυσκολότερη υπόθεση από την επανένωση των Γερμανιών... Το Μαυροβούνι και το Σεράγεβο δεν είναι Ανατολικό Βερολίνο και η συγκεκριμένη δομή των Βαλκανικών χωρών επιδέχεται δυσκολότερα τα γρήγορα ανοίγματα στα διεθνή χρηματιστηριακά κέντρα.

Η ελληνική άρχουσα τάξη γρήγορα κατανόησε (;) ότι περιθωριοποιείται, ύστερα από τις εξελίξεις στις ανατολικές χώρες και στην Ευρώπη, και κυρίως ύστερα από τον αναβαθμισμένο ρόλο του χωροφύλακα που αναλαμβάνει η Τουρκία μετά τα γεγονότα στον Κόλπο. Εύκολα κατάπιε το Κυπριακό και αναγκάζεται να συνεισφέρει μέσω ΕΟΚ στην τουρκική βοήθεια· η γεωπολιτική θέση της Τουρκίας και οι ισχυροί δεσμοί της τόσο με αραβικές χώρες, όσο και με ορισμένες χώρες της ΕΟΚ (Γερμανία - Βέλγιο) αλλά και τις ΗΠΑ αποδεικνύονται ισχυρότεροι από τις «παραδόσεις» και τους «φίλλεληνισμούς». Η ίδια η αποστολή του «Λήμνος» στη Μέση Ανατολή, πέρα από τα τυχοδιωκτικά χαρακτηριστικά και την υποταγή στα κελεύσματα του ιμπεριαλισμού, δείχνει παράλληλα και τις αμηχανίες της ελληνικής αστικής τάξης. Ένα αδέσποτο πλοίο, σύμβολο τυχάρπαστης, αλλά υποταγμένης στον ιμπεριαλισμό πολιτικής.

Εκεί που φαίνονται —πέρα από τις σποραδικές οικονομικές πρωτοβουλίες— να συμφωνούν όλες οι πτέρυγες της αστικής τάξης είναι η χρησιμοποίηση και ανασυγκρότηση των «χριστιανικών ιδεωδών», πονηρός δίαυλος επικοινωνίας με την ΕΣΣΔ και ορισμένες ορθόδοξες βαλκανικές χώρες. Ο υπουργός των εξωτερικών έσπευσε μάλιστα να δηλώσει, πως το αμυντικό δόγμα αλλάζει και η άμυνά μας στρέφεται προς νότον, υπονοώντας προφανώς τον αραβικό κίνδυνο και τον Ισλαμισμό. Αστειότητες! Ο πραγματικός κίνδυνος για τη χώρα είναι η κυβέρνηση, ο τρικομματισμός και οι προστάτες τους, και ο πραγματικός κίνδυνος για τον ασπιασμό, η ουσιαστική αχίλλειος πέρνα του, είναι η αδυναμία του να σαρώσει το μόνο εμπόδιο που βρίσκεται μπροστά του, την οργανωμένη και ανυπότακτη εργατική δύναμη· όση και όποια είναι ακόμα όρθια...

Ιδιωτική κυβέρνηση με ... δημόσιο χρήμα

Με επιστρατεύσεις ατομικές και ομαδικές, όπως περίπου έπραξαν με τους καθηγητές, με συκοφαντίες περί συντεχνιών και ρετιρέ —στο δρόμο που χάραξε το ΠΑΣΟΚ— επιστρατεύονται πιθανά και απίθανα πράγματα και επιμένοντας να χρησιμοποιεί την κοινωνική παραλυσία σαν άλλοθι, προσπαθεί η κυβέρνηση να κάμψει το απεργιακό κίνημα.

Η κυβέρνηση —χωρίς ουσιαστικά πολιτικό αντίπαλο, με εξασφαλισμένη την τρικομματική συναίνεση, παρά τις φραστικές αντιρρήσεις— προχωρεί στο άγαρμπο και ολοκληρωτικό ξεθεμέλιωμα των όποιων κοινωνικών και συνικαλιστικών κατακτήσεων.

- * Εκοψε κι έραψε την ATA στα μέτρα του 7,1%
- * Μείωσε το μισθό κατά 25%
- * Επιμηκύνει τον απόλυτο χρόνο εργασίας
- * Ρημάζει τα ταμεία, τα οποία το κράτος διαχειρίστηκε και κατάκλεψε.
- * Κλείνει επιχειρήσεις και ετοιμάζεται για το γιγαντιαίο σλάλομ της ιδιωτικοποίησης.
- * Προσθέτει νέους φόρους και πρόστιμα
- * Επιβάλλει νέες εργασιακές αντιδραστικές σχέσεις
- * Αυξάνει τις στρατιές των ανέργων
- * Χρησιμοποιεί το κράτος, τα ΜΜΕ, την Παιδεία, με φανερά τα στοιχεία της συνταγματικής απολυταρχίας και της μονοδιαχείρισης.

Αυτή η κυβέρνηση της Δεξιάς είναι ιδιωτική! Ανήκει με λόγια και με έργα, στην χρηματιστηριακή ολιγαρχία και τα ξένα διευθυντήρια, που μιλάνε στ' όνομα του λαού και της κοινωνίας, διασπαθίζοντας το δημόσιο χρήμα, μ' άλλα λόγια τον κοινωνικό μόχθο και κόπο.

Είναι η πιο ολοκληρωμένη και συστηματική πολιτική έκφραση της συντηρητικής ανασυγκρότησης «αλά Ελληνικά». Ο στόχος της; Η μείωση της αγοραστικής δύναμης των εργατών και μισθωτών στο κατώτερο δυνατό σημείο. «Περισσότερη δουλειά, με πειθαρχία και λιγότερη πληρωμή», αυτή είναι η χρυσή συνταγή, αφού έχασαν το τραίνο της τεχνολογίας και της αυτοδύναμης ανάπτυξης. [Είναι αξιοπρόσεκτο, ότι αρκετές ρυθμίσεις των τελευταίων ληστρικών μέτρων αφορούν στον τριτογενή τομέα της οικονομίας, ιδιαίτερα αυξημένο στην Ελλάδα].

Η κυβέρνηση απαντάει στην κρίση με ανοιχτό ταξικό πόλεμο, την ίδια ώρα που η αντιπολίτευση «συνεδριάζεται».

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ: Η πολιτική της πυγμής και η πολιτική των πυγμάιων

Μερικοί ταΐζουν τα θηρία, ελπίζοντας να τους φάνε τελευταίους

Πολιτικό κενό στην κεντρική σκηνή ή αλλοιώτικα ο Μητοοπάκης δεν έχει αντίπαλο· αυτό είναι το συμπέρασμα όλων όσων ασχολούνται με τα πράγματα της χώρας.

Γεύση πίκρας στους απολυμένους εργάτες, όμοια μ' αυτήν που ένοιωθαν οι καθηγητές, όταν τους πυροβολούσαν πισώπλατα στις 15 Ιουλίου αυτοί οι οποίοι θα όφειλαν (;) να βρίσκονται στο πλευρό τους.

Η αντιπολίτευση της βουλής συνεδριάζει με έντονα, στο εσωτερικό της, τα στοιχεία της γκρίνιας και της δυσαρέσκειας. Η διάσπαση, σε εκσυγχρονιστές - ανανεωτές και παραδοσιακούς - αντιθεξύς ή ό, τι άλλο σκαρφίζεται ο κάθε ευφάνταστος δημοσιογράφος, είναι ευδεικτική. Η περίοδος της άγριας σύγκρουσης εγκυμονεί διασπάσεις και ανακατατάξεις. Και στο ΠΑΣΟΚ και στο ΚΚΕ διάχυτη είναι η δυσαρέσκεια της βάσης και χιλιάδες οι αποστρατεύσεις και οι ιδιωτεύσεις. Η διαφορά βρίσκεται στο γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ, κόμμα του 40%, και είναι σε θέση να κεφαλαιοποιεί την αγανάκτηση των μαζών, να στήνει οργανώσεις, να προβάλλεται ξανά σαν ο εξαργυρωτής της αντιδεξιάς αντίληψης. Μέσα στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ και στις παρατάξεις του, η λεγόμενη αυριανική πτέρυγα, χωρίς σοβαρούς κεντρικούς πολιτικούς εκπροσώπους, καταγγέλλει τα κεντροδεξιά σενάρια, ενώ στο Συνασπισμό η ηγετική ομάδα του ΚΚΕ κλείνει την «Πρώτη» (άντρο των σοσιαλδημοκρατών του ΣΥΝ) και ετοιμάζεται για νέες καντρίλιες με το ΠΑΣΟΚ.

Αυτό το νέο κοινωνικό συμβόλαιο κορυφής, που φιλοδοξεί να βγάλει την Ελλάδα από την κρίση και να βυθίσει το 90% των Ελλήνων σε μόνιμη κρίση, μιζέρια και ανέχεια, έχει αποφασιστεί στα βασικά του σημεία από τις ηγεσίες των τριών κομμάτων. Απλά τώρα η ΝΔ πήρε κεφάλι στην εφαρμογή του, βάζοντας περισσότερο αυταρχισμό στη θέση της «συναίνεσης».

Είναι σοβαρά λαθεμένη για τους εργαζόμενους, τους μισθωτούς, τους διανοούμενους και τη νεολαία, η ιδέα, πως έχουν τη δυνατότητα κάθε φορά να χρησιμοποιούν

(στην ουσία να χρησιμοποιούνται) τον ένα ενάντια στον άλλο.

Μόνο ένα ισχυρό κίνημα αντίστασης μπορεί να θέσει όρους για την ανάσχεση του νεοσυντηρητικού κύματος. Ο τρικομματισμός ελίσσεται για «πόντους» στην εξουσία, χρησιμοποιώντας τις αντιστάσεις, για να τις εξουδετερώσει αργότερα.

Όμως, πέρα από αυτό που ονομάζεται «πολιτική των πολιτικών» υπάρχει —πρέπει να υπάρχει— και η πολιτική των μαζών.

Η Ελλάδα που αντιστέκεται, η Ελλάδα που επιμένει· κι όποις δεν καταλαβαίνει δεν ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει

Και ενώ η συντηρητική επέλαση συνεχίζεται —με τις ευλογίες του ΔΝΤ, της ΕΟΚ, του ΣΕΒ— οι «εκτός βουλής» αριστερές δυνάμεις και ένα αξιόλογο δυναμικό βαυκαλίζονται περί τα ίδια· οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται παίρνουν έναν ευκαιριακό και εν πολλοίς μικροπολιτικό χαρακτήρα, καταδικάζοντας σε αφερεγγυότητα έναν ολόκληρο χώρο.

Σ' αυτή τη φάση δοκιμάζονται όλες οι αντοχές και οι προτάσεις, όλη η δυναμικότητα του κινήματος, ενώ η σοβαρή σύγκλιση των ριζοσπαστικών και αριστερών δυνάμεων είναι αδήριτη ανάγκη.

Μιλάμε για την ανάγκη κάλυψης του πολιτικού κενού σε κεντρικό επίπεδο· ως τότε; Χωρίς δόση υπερβολής, τα συνδικάτα και κυρίως η αριστερή τους πτέρυγα, είναι ίσως η ΜΟΝΗ δύναμη ανάσχεσης της συντηρητικής αμασυγκρότησης, η κύρια καταφυγή των εργαζομένων.

Είναι εξηγήσιμη, δικαιολογημένη και επιβεβλημένη κάθε αντιπαλότητα προς τις αφερέγγυες και συνδιαλλασσόμενες με την αστική πολιτική ηγεσίες των ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, αλλά όση βάση έχει το παραπάνω, άλλη τόση και περισσότερη έχει η «δίκαιη αντίσταση». Είναι γνωστή άλλωστε η αντιιστορική φράση του Κανελλόπουλου (πρόεδρου της ΓΣΕΕ), όταν το καλοκαίρι μιλούσε για τη «λήξη της περιόδου της γροθιάς και της τραγιάσκας», για ν' αντιμετωπίσει λίγο αργότερα το φούντωμα της απεργιακής έκρηξης. Οι δυο παραπάνω παραδοχές (καχυποφία για τις 48 ώρες — πίεση για παρατεταμένη αντίσταση) δεν μπορούν παρά να οδηγήσουν στο συμπέρασμα, πως μόνο η ανατροπή των εωτερικών συσχετισμών στο σ.κ. είναι όρος για μια αποτελεσματική και νικηφόρα πορεία.

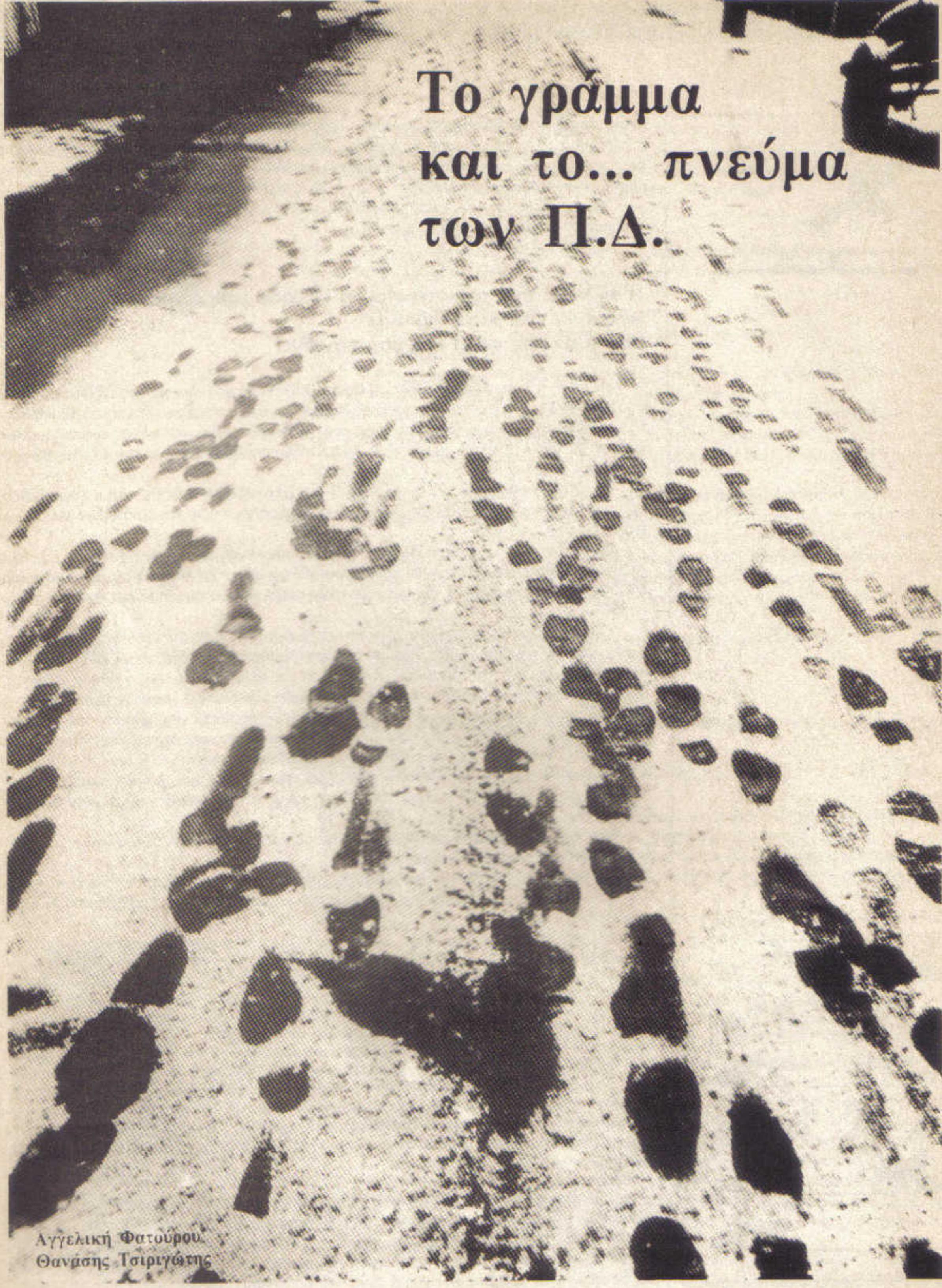
Στροφή στα σωματεία! Υποστήριξη της συλλογικής δράσης! Κοινωνική αλληλεγγύη! Ανατροπή των συσχετισμών!

Ο φόβος να ξεφύγουν οι απεργίες και η συνολική αναταραχή από τον ασφυκτικό κλοιό της γραφειοκρατίας και του τρικομματισμού, είναι προφανής. Το «Βήμα» (23.9.90) σημείωνε:

«Συνδικαλιστές όλων των παρατάξεων εξεδήλωσαν ανάλογους φόβους μετά τις «δυναμικές» πρωτοβουλίες των σωματείων στην Ελληνική Βιομηχανία 'Οπλων και στο Μαυτούδι. Στη ΔΕΗ συνδικαλιστές που αποπειράθηκαν να μιλήσουν για «καναζήτηση διεξόδου» αποδοκιμάστηκαν ακόμη και από οπαδούς του κόμματός τους. Σε συνελεύσεις εργοστασίων ή επιχειρήσεων από πολλούς «αδεσποτούς» συνδικαλιστές ακούστηκε το σύνθημα «πουλημένη ΓΣΕΕ», διαπιπώθηκαν προτάσεις για ανεξάρτητες κινητοποιήσεις των πρωτοβάθμιων σωματείων και αποχή από την απεργία που προκρύσσει η ΓΣΕΕ, γιατί εντάσσεται σε «κομματικά παιχνίδια». Απώλειες σημειώνονται και στις κομματικές παρατάξεις, τόσο η κυβερνητική ΔΑΚΕ, όσο και οι αντιπολιτευόμενες ΠΑΣΚΕ και ΕΣΑΚ δεν μπορούν να περάσουν τη «γραμμή» στη διάρκεια των ψηφοφοριών στις πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Ο φόβος των «ανεξέλεγκτων καταστάσεων», προς το παρόν, οδηγεί πειρασμένα στη «βάση».

Απέναντι, λοιπόν, στη συνολική επίθεση δεν φτάνει, ούτε η μετατροπή της οργής σε κοινοτικές και δημαρχιακές ψήφους, ούτε οι συνετές εναλλακτικές προτάσεις «για να μας φένε τα θηρία τελευταίους». Επιβάλλεται η δημιουργία ενός κατ' αρχήν αμυντικού μετώπου, από όλες τις ζωντανές δυνάμεις της εργασίας. Οι μορφές του μπορούν εύκολα να βρεθούν. Το ζητούμενο είναι η πολιτική βιούληση!

Το γράμμα
και το... πνεύμα
των Π.Δ.

Αγγελική Φατουρού
Θανάσης Τσιριγώτης

Ο κ. Υπουργός Παιδείας και θρησκευμάτων ξαναχτύπησε! Με τις ευλογίες του θρησκευτικού και παραεκκλησιαστικού κατεστημένου, τη φανερή υποστήριξη της κρατικής και κυβέρνητικής μηχανής, αλλά και των οικονομικά ισχυρών κύκλων, με την αλαζονεία του «νικητή» της μάχης του καλοκαιριού, έδωσε στη δημοσιότητα —και πιθανόν όταν τα «αντιτετράδια» εκδοθούν να έχουν ήδη την ισχύ Προεδρικών Διαταγμάτων— μία σειρά από Σχέδια Π.Δ., που προκάλεσαν ισχυρό σοκ στον εκπαιδευτικό, δημοσιογραφικό, μαθητικό και... άλλο κόσμο.

Τα Π.Δ. αναφέρονται στην οργάνωση και λειτουργία του Λυκείου, Γυμνασίου, Δημοτικού και Νηπιαγωγείου και αποτελούν στην ουσία την πρόγευση για το εκπαιδευτικό Πολυνομοσχέδιο που —εκτός απρόόπτου— η κυβέρνηση θα σερβίρει μετά τις Δημοτικές Εκλογές και αφού καταλαγιάσει —αν καταλαγιάσει— ο θόρυβος από τη ληστρική κατεδάφιση των Ταμείων.

Είναι γνωστή η προχειρότητα, οι παλινωδίες και η γενικότερη ασυναρτησία που δέρνει την άρχουσα τάξη της χώρας μας, η οποία αναπτύχθηκε σ' ένα συνολικό εξαρτησιακό πλέγμα, με δανεικές εξωτερικές στρατηγικές και εσωτερική ανάπτυξη μεταπρατικού και αεριζόδικου χαρακτήρα.

Πολλά από τα μέτρα που εφάρμοσε η προηγούμενη διαχείριση του ΠΑΣΟΚ στο χώρο της εκπαίδευσης βασίστηκαν και σ' θέσα παραπάνω αναφέραμε, με σημαντικό όμως άξονα τη σοσιαλδημοκρατική αντίληψη εξουσίας, την ενσωμάτωση δηλαδή των λαϊκών αντιστάσεων και τη σχετική ανάπτυξη (τα πρώτα χρόνια) αυτού που ονομάζεται «κράτος πρόνοιας».

* Στο χώρο της εκπαίδευσης, το ΠΑΣΟΚ γρήγορα «αποκεφάλισε» τα δεξιά στελέχη, ψήφισε το ανάλογο θεομικό πλαίσιο και προχώρησε —σ' επίπεδο περιεχόμενου και δομής— σε τεχνοκρατικές αλλαγές, ιδιαίτερα στα πρώτα χρόνια διακυβέρνησης. (Συνδιαχείριση στα ΠΥΣΔΕ · ΠΥΣΠΕ, συμμετοχή των φοιτητών στη διοίκηση, ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη, κατάργηση εξετάσεων και δεκάβαθμης κλίμακας στο δημοτικό, βιβλία που διακρίνονταν από ένα πνεύμα ανοχής και αστικού παιδαγωγικού φιλελευθερισμού κ.λπ.).

Ήταν η εποχή που το ΠΑΣΟΚ κατόρθωσε να παραλύσει τις συνδικαλιστικές αντιστάσεις και να προσεταιριστεί, μέσα και έξω από το κράτος, ένα σημαντικό κομμάτι της διανόησης. Αυτό το κομμάτι ήταν και ο εμπνευστής του 1566/85, και των Π.Δ. που ακολούθησαν, και με τα οποία συνταίριαζε τη διπλή γλώσσα. Τον ανώδυνο βερμπαλισμό στα εισηγητικά κείμενα και τον διοικητισμό και αυταρχιασμό στις συγκεκριμένες διατάξεις.

Δύο είναι τα σημαντικά, νομίζουμε, γεγονότα που υπαγορεύουν το γράμμα και το πνεύμα των νέων Π.Δ.

Από τη μία αυτά έρχονται σε μια περίοδο μονοδιαχείρισης της εξουσίας από τη Ν.Δ., ύστερα από μια εννιάχρονη απουσία της από το «κύριο πάτο» του κράτους. Η άνοδος της Ν.Δ. στην κυβέρνηση, ύστερα από τρεις αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις και μέσα σ' ένα «πολιτικό οικουμενισμό», με την ταυτόχρονη ολοκληρωτική υποταγή του Συνασπισμού και την προσαρμογή του ΠΑΣΟΚ στα δικαστήρια, αλλά και τη σχετική σταθεροποίηση της αστικής εξουσίας, με την προεδρική σφραγίδα του Καραμανλή, βρίσκει το εργατικό κίνημα και τον εκπαιδευτικό κόσμο με τα σημάδια της μάχης του Ιουλίου.

Στη Ν.Δ. έλαχε ο κλήρος ν' ανασυγκροτήσει —σε μεγάλη έκταση και βάθος— τον ελληνικό οικονομικοκοινωνικό σχηματισμό, λίγο πριν την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Το δεύτερο μεγάλο γεγονός είναι οι σημαντικές αλλαγές που συντελέστηκαν, και ακόμη βρίσκονται σε εξέλιξη σ' όλες τις Ανατολικές χώρες. Μαζί με το γκρέμισμα του τείχους, σωριάζονται και τ' αγάλματα και οι μύθοι, αλλά και κυρίως αξίες που για μεγάλο χρονικό διάστημα ως απόχοις έφταναν στον υπόλοιπο κόσμο.

Η Δύση, και ειδικότερα τα κέντρα που επεξεργάζονται την πληροφόρηση - ευημέρωση, άδραξαν την ευκαιρία για να οργανώσουν, πέρα από τα μεγάλα φαγοπότια, τη δική τους ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ. «Ο υλισμός και κάθε παρακλάδι του κατέρρευσε. Ζήτω ο αγνωστικισμός, ο αποκρυφισμός, ο ιδεαλισμός και όποιο τέλος πάντων φιλοσοφικό ρεύμα είναι ικανό να κρατήσει αιδεροδέσμιο το νου των ανθρώπων».

Σ' αυτά τα επίπεδα που αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοεπηρεάζονται (οικονομία και ιδεολογία), καλείται το σ.κ. ν' αποκρούσει τη νέα επίθεση, που —εμμέσως, πλην σαφώς— δείχνει τη νέα κατεύθυνση.

Τα σχέδια των Π.Δ. αφορούν κυρίως στους μαθητές (αναφερόμαστε παρακάτω σ' αυτά). Κι αυτό όχι τυχαία. Το ΥΠΕΠΘ και η κυβέρνηση επιδιώκουν να υποτάξουν κατ' αρχήν τους μαθητές και σ' αυτόν το στόχο καλούν σ' ενότητα τη συντηρητική πλευρά των εκπαιδευτικών και τα αντιδραστικά αντανακλαστικά των γονέων.

Κρίνουμε ότι έχουμε υποχρέωση ν' ανοίξουμε μια μεγάλη συζήτηση μέσα στον εκπαιδευτικό κόσμο για τα Π.Δ. και τις επερχόμενες αλλαγές.

«Η σιωπή μας ίσως μας έσωζε από το άδικο, αλλά θα μας στερούσε σοβαρά τη δυνατότητα να διεκδικήσουμε το δίκιο μας».

Πρέπει να επισημάνουμε, ότι - τουλάχιστον μέχρι σπυμής- η κυβέρνηση της Ν.Δ. δουλεύει με άξονα αναφοράς τον πασοκικό 1566/85 και εκδίδει τα Π.Δ. στα πλαίσια του.

'Όπως και παλιότερα είχαμε επισημάνει, πρόκειται για ένα νόμογιαπί, ο οποίος χρειαζόταν για να ολοκληρωθεί 108 υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά διατάγματα, κι αυτό δεν ήταν καθόλου τυχαίο.

Δεν ξέρουμε αν τελικά ο Κοντογιαννόπουλος καταργήσει τον 1566/85· πάντως ο νόμος αυτός καλύπτει στην έκδοση όποιου αντιδραστικού Π.Δ. τον εξυπρετέλη.

'Άλλωστε, ας μη ξεχνάμε και τα Π.Δ. του Γ. Παπανδρέου...

Χαρακτηριστικά ας θυμίσουμε την εισαγωγική διάταξη του νόμου: «... και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης...» και ότι η αρχή της υπηρεσιακής κρίσης - αξιολόγησης (σε συνδυασμό με την επιμόρφωση), όπως και μύρια άσσα άλλα, εμπεριέχονται στις γενικές διατάξεις του 1566/85 (Βλ. «αντιτετράδια», τεύχος 3 - 4).

Πειθάρχηση των μαθητών και (προληπτική) καταστολή

Τα πρόσφατα Προεδρικά Διατάγματα του ΥΠΕΠΘ (για τη λειτουργία νηπιαγωγείων - δημοτικών και γυμνασίων - λυκείων) αποτελούν αναμφίβολα προσπάθεια μακροπρόθεσμης και ολοκληρωτικής **κυριαρχίας** πάνω στα μαθητικά δυναμικά.

Επιχειρείται, δηλαδή, η **πειθάρχηση** του νεολαιίστικου δυναμικού, με αξιοποίηση —όπως παρακάτω θα αναλύσουμε— τόσο των συντηρητικών αντανακλαστικών της κατηγορίας «**κγονείο**», όσο και της σιωπηρής ανοχής τμήματος των εκπαιδευτικών και ευρύτερα της διανόησης, που κοντόθωρα ευελπιστούν σε αύξηση του «**κύρους**» τους, μέσα από την ενίσχυση του θεσμού των εξετάσεων και του ελέγχου των μαθητών.

Κυρίως, όμως, η πειθάρχηση αυτή επιχειρείται να επιβληθεί, ποντάροντας στην —σχεδόν παντελή— **απουσία** οργανωμένου **ριζοσπαστικού μαθητικού κινήματος**, και νεολαιίστικου γενικότερα.

Ας δούμε, λοιπόν, αναλυτικά τό περιέχόμενο των Π.Δ., αναφορικά πάντα με την προσπάθεια πειθάρχησης της νεολαίας.

Προσευχή Έπαρση σημαίας Ενδυμασία

Και τα τρία παραπάνω ζητήματα δεν είναι —από τυπική άποψη— καινούρια. Και προσευχή έπρεπε να γίνεται, και «ευπρεπής αμφίεση» απαιτούνταν και η τόνωση του «πατριωτισμού» των μαθητών ήταν αναγκαία.

Το επί πλέον στοιχείο αφορά, τόσο τον υπερτονισμό θεμάτων που στη ζωή είχαν απονήσει, όσο και την έκταση και έμφαση που δόθηκε, δια στόματος μάλιστα του υπουργού, ειδικά στα ζητήματα «Ορθοδοξία - Ρωμιοσύνη».

Είναι εμφανές, ότι στα δύο αυτά θέματα έχουμε όντως μια διαφοροποίηση, με υπερτονισμό του ασβινιστικού και ορθόδο-

ξου εκκλησιαστικού στοιχείου («Τι έχει η χώρα μας να προσφέρει στην Ενωμένη Ευρώπη; Ορθοδοξία και Ρωμιοσύνη», από συνέντευξη του Κοντογιαννόπουλου στο MEGA).

Η αλλαγή αυτή έχει αντιφατικά χαρακτηριστικά. Απ' τη μια διακρίνεται για πλευρές τυπικά αναχρονιστικές έως σκοταδιστικές. Απ' την άλλη φιλοδοξεί να ενταχθεί στην προσπάθεια αναβάθμισης —μέσω και της Ορθοδοξίας, αφού οι ανατολικοί είναι κυρίως ορθόδοξοι— του «ελληνισμού» στα Βαλκάνια και —μέσω αυτών— στην «ενωμένη Ευρώπη» (βλ. και συνολικότερες προσπάθειες αναβάθμισης του Οικουμενικού Πατριαρχείου κ.λπ.).

Οι αντιφάσεις, βέβαια, αυτές της κίνησης του ελληνικού καπιταλισμού για ευρύτερη ανασυγκρότησή του, εμφανίζονται παντού, όχι μόνον στην εκπαίδευση (δίπλα στον όρο συντηρητική ανασυγκρότηση θα έπρεπε συχνά να προσθέταμε και τους όρους «ανατολιστική» και «αναχρονιστική»...).

Σχετικά, τώρα, με την αμφίεση, η οποία τελικά δεν θα είναι «ομοιόμορφος» αλλά παρέμεινε «ευπρεπής» και «κοσμία» (αποτελούσα μάλιστα «στοιχείο της διαγωγής» των μαθητών), πρέπει να πούμε ότι εντάσσεται σε μια ευρύτερη διαδικασία «στρατωνισμού» της νεολαίας. (Βέβαια, είναι αναγκαίο να επισημάνουμε ότι ο «στρατωνισμός» των ανθρώπων επιτυγχάνεται με ποικίλους τρόπους, π.χ. με τη μόδα των μαιτρ, τη μόδα της κάθε Μαντόνα, γενικότερα με την αντιδραστική ομοιομορφία των «προτύπων» που κατά καιρούς επιβάλλονται και που φυσικά δεν απελευθερώνουν τα προσωπικά κριτήρια αισθητικής, ίσα - ίσα τα καταπίεζουν και τα ισοπεδώνουν).

Παράταση έτους Απουσίες Εκδρομές

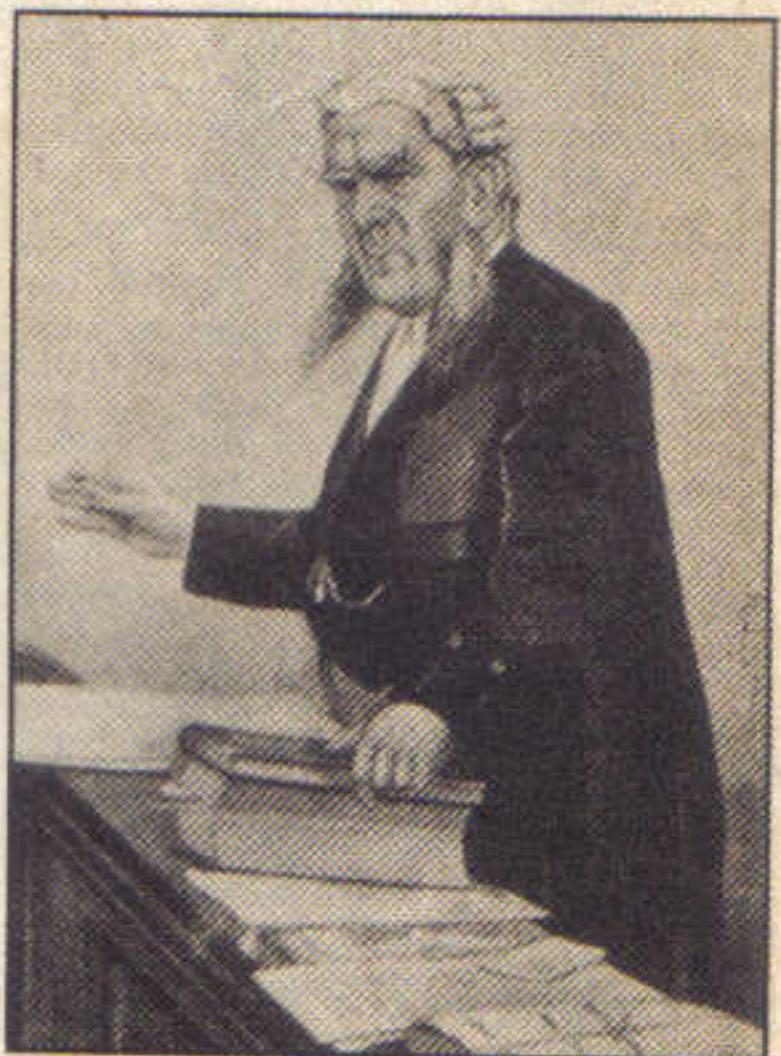
* Με απόφαση του ΥΠΕΠΘ μπορεί να

παραταθεί η διδασκαλία ή και το διδακτικό έτος, αν τα σχολεία —για οποιοδήποτε λόγο— δε λειτουργήσουν περισσότερο από μία εργάσιμη βδομάδα το χρόνο.

Ο στόχος της παραπάνω διάταξης είναι προφανής. Αν γίνει αποχή των μαθητών ή απεργία των καθηγητών, επικρέμεται η απειλή παράτασης του έτους... (άρα οι μαθητές θα πέζουν τους καθηγητές, και αντιστρόφως, για «λελογισμένη» χρήση του μέσου απεργία - αποχή - κατάληψη!).

* Οι ημερήσιες εκδρομές («εκπαίδευτική ή μορφωτική επίσκεψη») δεν μπορεί να είναι περισσότερες από τρεις ανά διδακτικό έτος και οι πολυήμερες εκδρομές της Γ' Λυκείου πραγματοποιούνται κατά τις διακοπές των Χριστουγέννων και του Πάσχα!

Υποτίθεται ότι η ρύθμιση αυτή γίνεται, ώστε να μη χάνονται διδακτικές ώρες... Ο ποία υποκρισία! Το γεγονός ότι χάνονται κάθε χρόνο χιλιάδες διδακτικές ώρες —με αποκλειστική ευθύνη του ΥΠΕΠΘ— και τα σχολεία υπολειτουργούν τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του Οκτώβρη δεν «αντιμε-

τωπίζεται» από το Π.Δ. (βιορισμοί αναπληρωτών, τοποθετήσεις αποσπασθέντων κ.λπ.).

Οι δικτάξεις, λοιπόν, αυτές περί εκδρομών εντάσσονται στο γενικότερο «σωφρονιστικό» πλαίσιο των Π.Δ. και φιλοδοξούν να περάσουν το κλίμα ότι «τα πράγματα σφίγγουν».

* Καταργούνται οι αδικαιολόγητες απουσίες και αυξάνεται ελαφρά το όριο των δικαιολογημένων από γονείς - κηδεμόνες και γιατρούς. Αυτό σημαίνει, ότι αφαιρείται το δικαίωμα (αυτό το τόσο μικρό) από τους μαθητές να χρησιμοποιούν κάποιες λίγες σχολικές ώρες για αυστηρά προσπικές τους ανάγκες. Στους γονείς ανατίθεται ρόλος στενότερης αστυνόμευσης και ο κλοιός σφίγγει από παντού...

Το μέτρο αυτό θα χρησιμοποιηθεί, φυσικά, και για φόβητρο σε πιθανές αποχές - καταλήφεις.

Συμπεριφορά Βαθμοί παρέκκλισης Τιμητικές διακρίσεις

Οι διατάξεις αυτές αποτελούν τα πλέον αντιδραστικά σημεία των Π.Δ.

«**1. Η συμπεριφορά των μαθητών, όπως αυτή εκδηλώνεται μέσα και έξω από το σχολείο με πράξεις ή παραλείψεις, συνιστά τη διαγωγή τους, η οποία αποτελεί στοιχείο της σχολικής κατάστισης των μαθητών και καταχωρίζεται στα οικεία βιβλία σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του προεδρικού διατάγματος.**

2. Η προσήκουσα διαγωγή των μαθητών υστερείται ως έμπρακτη συμμόρφωση προς τους κανόνες που διέπουν τη σχολική ζωή και προς τις αρχές του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Κάθε παρέκκλιση τους αποτελεί αντικείμενο παιδαγωγικής αντιμετώπισης και σε ποιοτέρες περιπτώσεις ελέγχεται με **σχολικές κυρώσεις** που αντιστοιχούν σε «**βαθμούς παρέκκλισης**» σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του προεδρικού διατάγματος.

3. Η διαγωγή κάθε μαθητή, ανάλογη με τα στοιχεία που τη συνιστούν, χαρακτηρίζεται με τις εξης διακρίσεις:

α) **«κοσμιοτάτη»** χαρακτηρίζεται η διαγωγή ενός μαθητή, όταν αυτός εκδηλώνει απολυτώς την προσήκουσα διαγωγή κατά την έννοια της παραγράφου 2 αυτού του άρθρου και εφόσον δεν του έχουν καταλογιστεί περισσότεροι από τρίαντα (30) βαθμοί παρέκκλισης.

β) **«κοσμία»** χαρακτηρίζεται η διαγωγή ενός μαθητή, όταν αυτός εκδηλώνει κατά κανόνα την προσήκουσα διαγωγή, αλλά με κάποιες παρεκκλίσεις, χωρίς όμως να του έχουν καταλογιστεί περισσότεροι από εβδομήντα (70) βαθμοί παρέκκλισης.

γ) **«επίμεμπη»** χαρακτηρίζεται η διαγωγή ενός μαθητή, όταν αυτός παρεκκλίνει από την προσήκουσα διαγωγή σε βαθμό σοβαρό (εβδομήντα ένας (71) βαθμοί παρέκκλισης και πάνω), αλλά η παρεκκλιση αυτή κρίνεται επιδεκτική

παιδαγωγικής επανόρθωσης μέσα στο ίδιο σχολικό περιβάλλον».

Και έπονται οι κυρώσεις, ποιοί τις επιβάλλουν, πόσοι βαθμοί «παρέκκλισης» αντιστοιχούν σε κάθε κύρωση, το βιβλίο κυρώσεων κ.λπ.

Όπως είναι φανερό, πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο σύστημα κανονικής αστυνόμευσης, **μέσα και έξω από το σχολείο**, με τον καθηγητή σε «διατεταγμένη υπηρεσία» παιδονόμου και «σωφρονιστή» και τους μαθητές επί 24ώρου βάσεως υπόλογους, για όλες τις πλευρές της ζωής τους (σχολικής, κοινωνικοπολιτικής, ερωτικής κ.λπ.).

Η σκόρπια μαθητική - εφηβική αμφιοβήτηση, είτε αναζητούσε εξηγήσεις στα ερωτήματά της και μέσα στο σχολείο, είτε απλώς το «έγραφε» στα παλιά της τα παπούτσια, τώρα —αλλά κυρίως μετά— θα «πληρώσει!

Πειθάρχηση και προληπτική καταστολή, γιατί μετά φοβάται, το ΥΠΕΠΘ και το αστικό κράτος, ότι θα ξεπάσουν εκρήξεις ανεργία, υποαπασχόληση, στρατωνισμός, σκοταδιστικά κηρύγματα, κοινωνία των 2/3, ανασφάλεια, φαρισαϊσμός... όλα αυτά σύντομα προσιωνίζουν συγκρούσεις, εξεγέρσεις πιθανά ανεξέλεγκτες. Νά τί έρχεται να προλάβει με το «πόιντ - σύστεμ» ο νεοσυντηρητικός διαχειριστής της καπιταλιστικής κρίσης.

Κυρώσεις, λοιπόν, για όσους δεν συμμορφώνονται «έμπρακτα» με «τις αρχές του κοινωνικοπολιτικού περιβάλλοντος» και **τιμητικές διακρίσεις** (που θυμίζουν ολίγον τα θλιβερά τιμητικά διπλώματα της χούντας) για τους «καλούς καγαθούς»...

Εξετάσεις - Βαθμολογία Ενισχυτική διδασκαλία Εξετάσεις κατά περιφέρεια

Σχετικά με την επαναφορά εξετάσεων - βαθμολογίας σε Δημοτικό και Γυμνάσιο αναφερόμαστε αναλυτικότερα σε άλλο άρθρο των «**αντιτετραδίων**». Απλά εδώ να σημειώσουμε, ότι πρόκειται για μια επιπλέον ενίσχυση των ταξικών φραγμών, για τα παιδιά των ασθενέστερων οικονομικο-κοινωνικά τάξεων και για μια προσπάθεια «**αποσυμφόρησης**» των τελευταίων τάξεων του Λυκείου και των υποψηφίων για τα AEI, άρα και μικρότερης κοινωνικής πίεσης για τους πολλούς «**αποτυγχάνοντες**» και τους άνεργους με απολυτήρια και πτυχία.

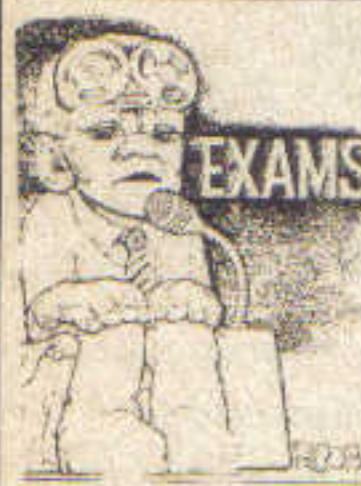
Να σημειώσουμε, επίσης, ότι η επαναφορά των συνεχών εξετάσεων ποντάρει στη θετική αποδοχή της από την άνθρωπη γνώση της θεωρούν ότι έτσι ενισχύεται ο ρόλος και το κύρος τους. Πρόκειται, βέβαια, για το τμήμα εκείνο με τα πλέον καθυστερημένα συντηρητικά και μικροαστικά χαρακτηριστικά, που σιωπήρα αποδέχονται το ρόλο του ελεγχόμενου (από διευθυντή, Σ.Σ., Επιθεώρηση, ΥΠΕΠΘ) και ταυτόχρονα ελεγκτή (των μαθητών).

Όσον αφορά τώρα την ενισχυτική διδασκαλία έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Πρώτον, αν αυτή ειδωθεί στα πλαίσια της λεγόμενης «**αντισταθμιστικής εκπαίδευσης**» έχει κάποια θετικά χαρακτηριστικά, στο βαθμό που έρχεται να εξομαλύνει κάποιες κραυγαλέες ανισότητες, κοινωνικά δημιουργημένες. Αυτό, φυσικά, στο βαθμό που δεν καλλιεργούνται αυταπάτες περί αποκατάστασης ίσων ευκαιριών και κατάργησης των ταξικών φραγ-

M.A.E.

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΝΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΣΤΑ ΝΕΑ ΜΕΤΡΑ

Vέα
Χρονιά

Νέα
Εντατικοποίηση
Νέα
Πειθάρχηση
Νέες
Ανασφάλειες
Νέο
Οικονομικό Χαράτε

M.A.E.

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΝΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

μών. **Δεύτερον**, τη σπιγμή όμως που το μέτρο αυτό παραμένει (γιατί έτσι κι αλλιώς ισχε), όταν όλα τα άλλα μέτρα συντελούν ακριβώς στην όξυνση των ταξικών φραγμών και στην παραπέρα

διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων (εκτός των Π.Δ., εννοούμε και την ευρύτερη αναβάθμιση της ιδιωτικής σε βάρος της δημόσιας - δωρεάν εκπαίδευσης), το μέτρο καταντά κυνικός εμπαιγμός. **Τρίτον**, εμπειρίεχει κινδύνους χειροτέρευσης του ωραρίου των καθηγητών στο βαθμό μάλιστα που η πλειονότητα των σχολείων φιλοξενούν διπλές και τριπλές βάρδιες ο κίνδυνος αυτός επαυξάνεται.

Τέλος, αναφορικά με τις «περιφερειακές εξετάσεις», το Π.Δ. αναφέρει, με τίτλο «Διαγνωστικές δοκιμασίες» (!):

«... Υστερα, από πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου μπορούν να διοργανώνονται κατά διευθύνσεις και γραφεία Δ.Ε. ή και ομάδες σχολείων διαγνωστικές γραπτές δοκιμασίες προς διαπίστωση της επίτευξης των στόχων του αναλυτικού προγράμματος και των διδακτικών βιβλίων. Οι λεπτομέρειες θα ρυθμίζονται κάθε φορά με σχετική εγκύλιο του ΥΠ.Ε.Π.Θ.»

Η ερμηνεία είναι απλή. Αυτές οι «διαγνωστικές δοκιμασίες» δεν θα έχουν άλλη σκοπιμότητα από την κρίση και τον σκληρό υπηρεσιακό έλεγχο των καθηγητών.

«Τί μέσο όρο έβγαλε το σχολείο σας, η τάξη σας, το τμήμα σας, κ. καθηγητά; Γιατί υστερείτε έναντι του δίπλα σχολείου; Γιατί δεν υπήρξε επίτευξη των στόχων του αναλυτικού προγράμματος;» Αυτά θα είναι τα ερωτήματα προς τους απακούντες εκπαιδευτικούς. Αυτοί, άλλωστε, είναι και οι μοναδικοί «μετρήσιμοι» παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας! (Κοινωνικός περίγυρος, καταγωγή, υλικοτεχνική υποδομή, ανισότητες κ.λπ., είναι «ψιλά γράμματα»...)

Συμπερασματικά

Τα Π.Δ. του ΥΠΕΠΘ αποτελούν προσπάθεια πειθάρχησης, σωφρονισμού και ολοκληρωτικού έλεγχου του μαθητικού δυναμικού. Διαπνέονται από ιδεολογικό και διοικητικό αυταρχισμό.

Ο έλεγχος από τη μεριά του κράτους τείνει να πάρει απόλυτα χαρακτηριστικά πάνω σ' όλες τις πλευρές της ζωής και της δράσης της νεολαίας (με το πολυνομοσχέδιο που έρχεται, και της δράσης του εκπαιδευτικού).

Ο περιβόητος «αντικρατισμός» της Ν.Δ. και του νεοφιλελεύθερου προτύπου συμπυκνώνεται ακριβώς σ' αυτό το δίπλο: λιγότερο κράτος σ' ό,τι αφορά παροχές, κοινωνική μέριμνα, υγεία, παιδεία κ.λπ. - όλοένα μεγαλύτερος, έως ασφυκτικός κρατικός έλεγχος σ' όλες τις πλευρές της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής των πολιτών, σαν μονάδων, αλλά —κυρίως— και σαν οργανωμένων συλλογικοτήτων.

Απαραίτητο Υστερόγραφο

Στις 20/9 ο κ. ΥΠΕΠΘ τροποποιήσε ελαφρώς ελαφρότατα... τα σχέδια Π.Δ. τα οποία εδώ ασχολιάσαμε.

Οι αλλαγές αφορούν στα εξής:

* Για την αξιολόγηση του μαθητή του δημοτικού σχολείου: Η αριθμητική κλίμακα βαθμολογίας εισάγεται από την τρίτη και όχι από την τετάρτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Στις δυο πρώτες τάξεις του δημοτικού παραμένει ο χαρακτηρισμός του μαθητή με Α, Β, Γ, Δ και Ε.

Είτε πάρουν βαθμούς, είτε χαρακτηρισμούς, στο εξής οι μαθητές του δημοτικού θα πάρουν δυο βαθμούς, από τους οποίους θα βγαίνει ο μέσος όρος.

Ο πρώτος είναι ο βαθμός επίδοσης η διατομική αξιολόγηση, που ανταποκρίνεται στις επιδοσίες των μαθητών. Ο δεύτερος είναι ο βαθμός προσπάθειας η ενδοστοιχική εξιολόγηση και δείχνει πώς ο μαθητής αξιοποιεί τις μαθησιακές ευκαιρίες που του παρέχονται. [Πρόκειται για την πρόταση που έκανε ο αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Ι.Ν. Παρασκευόπουλος, η οποία είχε δημοσιευθεί ήδη στον Τύπο].

* Οι μαθητές του δημοτικού δε θα μένουν στην ίδια τάξη, παρά μόνο με τη σύμφωνη γνώμη γονέα και δασκάλου. Η αρχική πρόβλεψη ήταν, ότι στην πέμπτη και την έκτη δημοτικού ο μαθητής μπορούσε να παραπεμφεί για επανέταση το Σεπτέμβριο σε όσα μαθήματα υπερύσπει. Παραμένουν, ωστόσο, οι εξετάσεις για τους μαθητές της πέμπτης και της έκτης τάξης του δημοτικού σχολείου, στο τέλος του σχολικού έτους. Οι εξετάσεις δε θα γίνονται τον Ιούνιο, αλλά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαΐου, τις δυο πρώτες διδακτικές ώρες, ενώ τις υπόλοιπες θα διεξάγονται μαθήματα. Επίσης προβλέπεται η διεξαγωγή εξετάσεων στο τέλος κάθε τριμήνου, για όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου, με τη μορφή «κωστού ή λάθους και πολλαπλών επιλογών».

* Απαλείφεται τελικά η διάταξη περί συνεκτίμησης «της κοινωνικοπολιτιστικής υποδομής της οικογένειας» στην αξιολόγηση του μαθητή του δημοτικού. Η νέα διατύπωση μιλάει για συνεκτίμηση των «ψυχολογικών και άλλων δεδομένων, που επηρεάζουν αρνητικά τη συμπεριφορά και την επίδοσή του, όπως είναι οι ιδιαιτε-

ρότητες στην φυχοσύνθεσή του, ειδικές ανεπάρκειες και ανάγκες, φτωχό σε μαθησιακά ερεθίσματα οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον κ.λπ.».

* Δεν αλλάζουν επί της ουσίας οι διατάξεις περί της διαγωγής των μαθητών. Η σημαντικότερη μετατροπή είναι η αναφορά ότι «τη διαγωγή του μαθητή δεν αναγράφεται στους τίτλους οπουδών». Ωστόσο, η απλή αναφορά της εκτίμησης της συμπεριφοράς του μαθητή μέσα και έξω από το σχολείο, περιγράφεται απλώς με περισσότερα λόγια. «Άλλες αλλαγές είναι ότι αυξάνονται σε 40 από 30 οι βαθμοί παρέκκλισης — που μετονομάζονται σε «βαθμούς παιδαγωγικού ελέγχου»— προκειμένου να χαρακτηριστεί κοινωνική η διαγωγή του μαθητή, ενώ απαιτούνται περισσότεροι από 100 βαθμοί και μυστική ψηφοφορία του αυλλόγου διδασκόντων για να επιβληθεί αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος.

* Οι διατάξεις περί αμφίεσης των μαθητών, που σύμφωνα με τη νέα διατύπωση πρέπει να είναι ευπρεπής και απλή, και καθορίζεται από το σύλλογο διδασκόντων μετά από πρόταση των γονέων και γνώμη των μαθητών, εντάσσονται στο κεφάλαιο περί διαγωγής.

* Άλλαζει η διατύπωση για τις αργίες. Ενώ αρχικά το Σάββατο δεν προβλεπόταν ως ημέρα αργίας, τώρα προβλέπεται.

* Για τον εκκλησιασμό, δίνεται το δικαίωμα στους γονείς να ζητήσουν γραπτώς την εξαίρεση του παιδιού τους. Δεν αλλάζουν όμως οι διατάξεις που καθιερώνουν την πρωινή προσευχή, την έπαρση και την υποστολή της σημαίας.

* Έχει απαλειφθεί η διάταξη που προέβλεπε ότι οι καθιερωμένες πενθήμερες εκδρομές των μαθητών της τρίτης λυκείου θα γίνονταν μόνο στη διάρκεια των Χριστουγέννων και του Πάσχα.

Οι αλλαγές αυτές δεν θεωρούμε ότι ανατρέπουν τα δύσα παραπάνω γράψαμε. Αφορούν κυρίως τύπους και όχι ουσία και φυσικά έγιναν για να διασκεδάσουν τις πολλαπλές αντιδράσεις που προκάλεσαν τα Π.Δ.

Ο βασικός χαρακτήρας —σωφρονισμός, πειθαρχηση, ταξικοί φραγμοί— των Π.Δ. παραμένει αναλλοίωτος (συνεχείς εξετάσεις, και κατά περιφέρεια, απουσίες, «βαθμοί παιδαγωγικού ελέγχου» (!), παράταση έτους κ.λπ.).

Η ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ - ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΜΠΡΟΣ Ή ΠΟΛΛΑ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ;

Τα νέα μέτρα του Υποργείου Παιδείας — που αφορούν την καθιέρωση εξετάσεων σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης καθώς και την επαναφορά της βαθμολογίας στο Δημοτικό - ήρθαν σύμφωνα με τις ανακοινώσεις του ΥΠΕΠΘ, για να βάλουν επιτέλους ένα φρένο στον κατήφορο της Δημόσιας εκπαίδευσης που παραπαίει».

Από διαφορετικές μεριές μάλιστα αναγνωρίστηκε η θετικότητα των μέτρων και επικρίθηκε σαν «αδικαιολόγητη η αρνητική τοποθέτηση ορισμένων στα μέτρα αυτά»,¹ που η προηγούμενη κατάργησή τους είχε σαν αποτέλεσμα την «ασυδοσία διδασκόντων και διδασκομένων».²

Όσοι πιστεύουν ότι η κρίση της ελληνικής εκπαίδευσης, του δημόσιου σχολείου ειδικότερα, έχει άμεση συνάρτηση με την κατάργηση των αλλεπάλληλων εξετάσεων δεν διστάζουν να υποστηρίξουν ότι η αναβάθμιση του σχολείου συνδέεται άμεσα με την επαναφορά τους.

Από την άλλη οι μετριοπαθείς υποστηρικτές των εξετάσεων επισημάνουν ότι: α) Οι εξετάσεις είναι μια αναγκαιότητα για την επιλογή των πιο ικανών, προετοιμάζουν τους μαθητές για τη ζωή και β) εν πάσει περιπτώσει, ακόμα κι αν δεν κάνουν μια ακριβή κατάταξη, ωστόσο είναι μια μορφή δίκαιας σχετικά κατάταξης.

Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Όσοι ζόύμε στα σχολεία ξέρουμε ότι: α) Οι τρόποι εξετάσεων στη χώρα μας (απομνημονευτική μέθοδος εξέτασης) είναι μια διαδικασία αφερέγγυα ως προς την απόδοσή της στη μάθηση. β) Η επιτυχία ή η αποτυχία σ' αυτές είναι συνάρτηση της κοινωνικής προέλευσης των μαθητών και όχι βέβαια των ατομικών ικανοτήτων. γ) Οι εξετάσεις καλλιεργούν το άγχος και τις περισσότερες φορές δεν καλλιεργούν παρά τη δύναμη αντίστασης στην αγωνία. δ) Η αποτυχία στις εξετάσεις σπάνια αποτελεί κέντρισμα και κίνητρο για περισσότερες προσπάθειες τις πιο πολλές φορές η αποτυχία είναι «δημιουργός» άλλης αποτυχίας. ε) Όλες οι μορφές των εξετάσεων, αλλά προπαντός οι παραδοσιακές εξετάσεις, δεν έχουν αντικειμενι-

κότητα και αξιοπιστία. στ) Οι εξετάσεις δεν είναι κοινωνικά ουδέτερες, αφού πρωθυνται τα παιδιά ορισμένων στρωμάτων και αποκλείονται τα παιδιά των εργατικών, αγροτικών και χαμηλόμισθων υπαλληλικών στρωμάτων.²

Με λίγα λόγια οι εξετάσεις όχι μόνο δεν είναι σε θέση να επιλέξουν τους πιο ικανούς, αλλά είναι καθοριστικός ο ρόλος τους στην αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων και ανισοτήτων. Πιο συγκεκριμένα είναι το φανερό τμήμα του επιλεκτικού μηχανισμού του σχολείου, που επιτρέπει τον αποκλεισμό των παιδιών των λαϊκών στρωμάτων στην επόμενη βαθμίδα της εκπαίδευσης,³ διαχωρίζει εκείνους που «πρέπει» να έχουν επισημονική κατάρτιση και ανήκουν στην κυρίαρχη τάξη, από εκείνους που θα αποτελέσουν τις στρατιές των «ημειπιστημόνων» και από εκείνους (μέλη κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων), που πρέπει, αφού διαποτιστούν από τις αξίες της κυρίαρχης τάξης και αποκτήσουν βασικές γνώσεις, να γίνουν ανειδίκευτοι εργάτες.

Με τις εξετάσεις το σχολικό σύστημα διαγράφει τα παιδιά από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, χωρίς αυτό να φαίνεται. Αυτό το πετυχαίνει ενισχύοντας το μύθο της τυπικής ισότητας «ενώπιον ταυτοτήμων δοκιμασιών» με τους διαγωνισμούς - εξετάσεις, που διενεργούνται ανοιχτά και στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους προέλευση.⁴

Ουσιαστικά, μέσα από όλη τη διαδικασία εκφράζονται και επικυρώνονται οι αξίες της κυρίαρχης τάξης. Και αυτό το συνειδητοποιούμε μόνο όταν αποδεσμεύθούμε από την φευδαρισθητή ότι το σχολικό σύστημα είναι ουδέτερο και ανεξάρτητο από τη δομή των κοινωνικών - ταξικών θέσεων.⁵

Η διαγραφή, με τη βοήθεια των εξετάσεων και των αλλεπάλληλων διαγωνισμών, της πλειοφηφίας των παιδιών από τα στρώματα που μειονεκτούν οικονομικά - κοινωνικά, εκπληρώνεται με τέτοιο τρόπο που δημιουργεί την εντύπωση ότι όλοι

αντιμετωπίζονται με το ίδιο τρόπο και συγκαλύπτεται, έτσι, η κοινωνική επιλογή, κάτω από τη σχολική επιλογή. Ο αποκλεισμός - μέσω των εξετάσεων - από τις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης επιβάλλει με τον τρόπο του στους αποκλεισμένους την εσωτερίκευση της νομιμότητας του αποκλεισμού.

Αν πάρουμε υπόψη μας την προϊκοδότηση των παιδιών των ανώτερων στρωμάτων (μορφωτικό - γλώσσικο περιβάλλον, οικονομικές δυνατότητες), αν πάρουμε υπόψη ότι η «παιδεία» που προσφέρεται είναι συγγενική μόνο στην «παιδεία» των γόνων των προνομιούχων στρωμάτων, έτσι ώστε τα «άλλα» παιδιά να μη μπορούν παρά με περισσό μόχθο να αποκτήσουν αυτό που στα παιδιά της κυρίαρχης ομάδας είναι δοσμένο, δηλαδή το στυλ, η καλαισθησία, το πνεύμα, οι ιδιότητες και οι ικανότητες που μοιάζουν τόσο φυσικές και χαρισματικές στα μέλη της προνομιούχας τάξης, με άλλα λόγια το «στυλ - σχέσης» με τη συγκεκριμένη παρεχόμενη από το σχολείο παιδεία, τότε ΘΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΜΕ ότι η αποτυχία στις εξετάσεις δεν εξαρτάται από τις ικανότητες ή τη μελέτη των μαθητών, αλλά —κατά κύριο λόγο— είναι αποτέλεσμα των ταξικών φραγμών και των κοινωνικών ανισοτήτων.⁶

Από την άλλη μεριά, όπως σωστά έχει επισήμανθεί,⁷ ο βαθμός επικυρώνει τις «αξιοκρατικές» - «πντικειμενικές» διακρίσεις του σώματος των εκπαιδευόμενων με βάση μια σειρά αντιθετικές κατηγορίες: έξυπνοι - βλάκες, εργατικοί - τεμπέληδες, προσεκτικοί - απρόσεκτοι, φρόνιμοι - άτακτοι κ.λπ.

Παραλείποντας το σχολικό σύστημα να δώσει σ' όλους τους εκπαιδευόμενους ότι μερικοί οφείλουν στην οικογένεια τους, διαιωνίζει και επικυρώνει τις κοινωνικές ανισότητες^{*} και μάλιστα διαμέσου του βαθμού τις διπλασιάζει και τις καθιερώνει, καθώς η βαθμολογία μεταβάλλεται —αργότερα ή και την ίδια στιγμή— σε κριτήριο εκτίμησης του ίδιου του προσώπου: «Δεν είναι ταλαντούχος, δεν είναι έξυπνος.. γιατί δεν έχει καλούς βαθμούς».

Οι μη ευνοημένες καταστάσεις (μαθητές λαϊκών στρωμάτων, απομάκρυσμένων περιοχών) μεταμορφώνονται —χάρη και στη βαθμολογία— σε ανεπιτηδειότητα, ασχετοσύνη, κατωτερότητα φυσική. Με αφετηρία αποτυχίες βαθμολογικές που μαζεύονται σιγά - σιγά και έχουν συσσωρευτικά αποτελέσματα, οι μαθητές αυτοί (στην τρυφερή ηλικία των 10 ετών) καθορίζουν τις φιλοδοξίες τους με βάση τις αντικειμενικές συνθήκες που αποκλείουν την πιθανότητα του αδύνατου να επιτευχθεί.

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να γίνει μια επισήμανση.

Οι εξετάσεις και οι διαγωνισμοί δεν είναι ο μοναδικός επιλεκτικός μηχανισμός του εκπαιδευτικού συστήματος. Κι αυτό φαίνεται καθαρότερα όταν εξετάσουμε μια άλλη πτυχή, άγνωστη - αθέατη, του θεομού των εξετάσεων. Είναι η περίπτωση εκείνη όπου οι ίδιες οι εξετάσεις, ο ίδιος ο θεομός τους, αποκρύβουν τον αποκλεισμό κάποιων συγκεκριμένων ομάδων μαθητών χωρίς καν εξετάσεις. Αναφερόμαστε σ' όλους εκείνους τους μαθητές που φαίνεται ότι εγκατέλειψαν με τη θέλησή τους τις σπουδές, που ο κόσμος έλεγε ότι «δεν τάπαιρναν τα γράμματα» κι οι ίδιοι παραδέχονται ότι «τα γράμματα δεν είναι γι' αυτούς», για όλους εκείνους που δεν παρουσιάστηκαν ποτέ σαν υποψήφιοι στις εξετάσεις για ανώτερες σπουδές.⁸

Οι «άλυσεις» που δόθηκαν πριν μερικά χρόνια, με την κατάργηση των αλλεπάλληλων εξετάσεων, και η πιο πρόσφατη κατάργηση της βαθμολογίας στο δημοτικό, απέδειξαν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα και χωρίς ακόμη τις εξετάσεις, βασίζεται σ' ένα μηχανισμό σχεδόν ανελέητο, όπου η υπερεπιλογή σε βάρος των οικονομικά στερημένων στρωμάτων και η ανα-

παραγωγή της κοινωνικής ανισότητας γίνεται εγγενές χαρακτηριστικό του σχολικού θεσμού. Ο αποκλεισμός σ' αυτήν τη περίπτωση γίνεται με διαβαθμίσεις σοφές και σοφά αποκρυμμένες. Γι αυτό το οκοπό στοιχεία του σχολείου συναρμόζονται αιθέατα μαζί για να οδηγήσουν τους μαθητές από τα μη προνομιούχα στρώματα σε μια «προοδευτική παραίτηση» από τη μια, και να τους επιβάλλουν την εσωτερίκευση της πεποίθησης της ακαταλληλότητας τους από την άλλη.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε, πως η επαναφορά των εξετάσεων στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο έρχονται να ενισχύσουν από τη μια το σχολικό μηχανισμό στην υπερεπιλεκτική του λειτουργία¹⁰ σε βάρος των παιδιών των χαμηλών οικονομικοκοινωνικών στρωμάτων και από την άλλη να περιορίσει τον αριθμό των υποψηφίων στις εξετάσεις για τα ΑΕΙ (καθώς θα τους οδηγεί πιο γρήγορα σε παραίτηση), με συνέπεια: λιγότερη κοινωνική πίεση από τη ζήτηση για ανώτατες σπουδές για περιορισμένο αριθμό εισακτέων, λιγότερα κοινωνικά προβλήματα από την παρατεινόμενη αδιοριστία των αποφοίτων.

Χρήστος Κατσίκας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) Ευτυχία Καρύδη, μέλος του τμήματος παιδείας του ΚΚΕ, Ριζοσπάστης 30.8.1990
- 2) Φράγκος Χρήστος, «Επίκαιρα Θέματα παιδείας», σελ. 102 - 103.
- 3) M. Τζανή, «Σχολική επιτυχία, ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας», σελ. 28.
- 4) X. Πλατερέκα, «Βασικές έννοιες των Bourdier και Passeron», σελ. 71.
- 5) Στο ίδιο, σελ. 72.
- 6) «αντιτετράδια της εκπαίδευσης», τεύχος 3 - 4, σελ. 64 και τεύχος 8, σελ. 35.
- 7) Γ. Μηλιός, «Εκπαίδευση και εξουσία», σελ. 89.
- 8) Z. Συνύντερ, «Σχολείο, τάξη και πάλη των

τάξεων», σελ. 26 - 27.

9) Η παρακολούθηση της εξέλιξης της ροής μιας γενιάς μαθητών φανερώνει, ότι οι μισοί περίπου απ' όσους ξεκινούν το δημοτικό σχολείο εγκαταλείπουν το σχολείο σε κάποια φάση του. Επιμέρους έρευνες έχουν δείξει, ότι η συντριπτική πλειοψηφία ανήκει σε παιδιά από χαμηλά κοινωνικά στρώματα: βλ. Στατιστική της Εκπ/σης Δ. Τσαούση, «Η κοινωνία του ανθρώπου», σελ. 571.

10) Ο Χ. Νούτσος πολύ σωστά επισημαίνει ότι «επιλογή στο σχολείο σημαίνει κοινωνική επιλογή», «Ιδεολογία και εκπ/κη πολιτική», σελ. 66.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ και ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Γενική έφοδο ετοιμάζει στο χώρο της παιδείας η κυβέρνηση, σύμφωνα με τις δηλώσεις του καθ' ύλην αρμόδιου υπουργού Κοντογιαννόπουλου, αλλά και σύμφωνα με τα δημοσιεύματα του φιλοκυβερνητικού τύπου. Διάφορα σχόλια, αναλύσεις κ.λ.π., δημιουργούν το απαραίτητο ψυχολογικό υπόβαθρο για τις αναμενόμενες αλλαγές. Μια πρώτη γεύση των αλλαγών αυτών πήραμε ήδη από το Π.Δ. που αφορά τη λειτουργία των σχολείων.

Πριν αναφερθούμε στις κύριες πλευρές των αναμενόμενων αλλαγών, κυρίως στις εργασιακές σχέσεις, θα πρέπει να παρατηρήσουμε τα εξής. Τόσο το ήδη γνωστό Π.Δ., όσο και τα αναμενόμενα, έρχονται να υλοποιήσουν το γνωστό νόμο 1566 του ΠΑΣΟΚ, που στον ένα ή τον άλλο βαθμό προβλέπει όλες τις γνωστές ρυθμίσεις, αλλά και τις κατευθύνσεις όσων αναμένονται.

Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται να δοθεί στην τακτική που ακολουθεί το ΥΠΕΠΘ. Είναι πιθανόν να μην εμφανίσει ολόκληρο το πλαίσιο του αναμενόμενου νομοσχεδίου, αλλά να εμφανίσει τις αλλαγές σταδιακά, με στόχο να μετριάσει τις αντιδράσεις. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι ενώ το ήδη γνωστό Π.Δ. αναφέρεται στη λειτουργία των σχολείων, ανοίγει το δρόμο και για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού, μέσα από τις «περιφερειακές εξετάσεις». Έτσι, με επί μέρους διατάξεις, μπορεί να διαμορφώσει ένα ασφυκτικό εργασιακό καθεστώς, που δεν θα γίνει άμεσα αντιληπτό, όπως ένα ενιαίο νομοσχέδιο.

Ανεξάρτητα, πάντως, από την τακτική που θα ακολουθήσει το ΥΠΕΠΘ, είναι σχεδόν γνωστές οι κατευθύνσεις και τα μέτρα που σκοπεύει να πάρει.

Θα επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε τα μέτρα αυτά και τις επιπτώσεις τους στους εκπαιδευτικούς σαν εργαζόμενους.

I. Κατάργηση της επετηρίδας — Επιμόρφωση

Μια απ' τις πρώτες επιλογές της κυβερνητικής πολιτικής είναι η κατάργηση της επετηρίδας. Ήδη, διάφορες δηλώσεις ηγετικών στελεχών του ΥΠΕΠΘ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου δείχνουν τις προθέσεις αυτές. Οι προθέσεις τους είναι να αντικαταστήσουν την επετηρίδα με ένα σύστημα επιλογής μέσα από εξετάσεις, με τη βοήθεια της λεγόμενης «εισαγωγικής επιμόρφωσης». Το μέτρο αυτό έχει διπλό στόχο. Από τη μία να καταργήσει το πτυχίο σαν μοναδικό κριτήριο διορισμού, και απ' την άλλη να ελέγξει τους διορισμούς μέσα από τους κομματικούς μηχανισμούς. Στο ζήτημα αυτό, ουσιαστικά βρίσκεται συμμάχους όλους εκείνους που αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της «εισαγωγικής επιμόρφωσης», με το επιχείρημα, ότι η αναμονή 5 - 10 χρόνων για το διορισμό αποκόπτει τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς από το αντικείμενό τους. Στη πραγματικότητα, όμως, το ΥΠΕΠΘ, χρησιμοποιώντας αυτό το ζήτημα, έρχεται να καταστρατηγήσει μια σημαντική κατάκτηση, για την οποία ο κλάδος των εκπαιδευτικών έχει δώσει μεγάλες μάχες.

II. Αναίρεση της μονιμότητας στο δημόσιο τομέα

Μια δεύτερη βασική επιδίωξη, που δεν αφορά μόνο τους εκπαιδευτικούς, και που βρίσκεται σε εξέλιξη σύμφωνα με τις ντιρεκτίβες της ΕΟΚ, είναι το ζήτημα της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων. Και στο νόμο 1566, αλλά και παλιότερα, υπήρχαν διατάξεις που πρόβλεπαν την απόλυτη των δημοσίων υπαλλήλων, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Στην πράξη, όμως, αυτές οι διατάξεις είχαν καταστεί ανενεργές και μόνο σε ακραίες περιπτώσεις (π.χ. σοβαρά ποινικά αδικήματα) είχαν εφαρμοστεί.

Στις προθέσεις της κυβέρνησης είναι να ενεργοποιήσει δύο διατάξεις: Πρώτον, τη μονιμοποίηση μετά από διετή δόκιμη θητεία, και δεύτερον, την υπηρεσιακή κρίση ανά διετία.

Επαναλαμβάνουμε, ότι οι διατάξεις αυτές υπήρχαν και στο ν. 1566, όμως οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ δεν τόλμησαν να τις εφαρμόσουν, φοβούμενες τις αντιδράσεις των εργαζομένων.

Η αναθέρμανση των διατάξεων αυτών, από τη μεριά της ΝΔ, δείχνει και τις κοινές —κατά βάση— επιλογές των δυο μεγαλοστικών κομμάτων. Βέβαια, σήμερα είναι πολύ πιθανή η δραστηριοποίησή τους, στο βαθμό που δεν θα υπάρξει άμεση αντίδραση από το συνδικαλιστικό κίνημα.

III. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού

Είναι ιδιαίτερα φανερές οι προθέσεις του ΥΠΕΠΘ να προωθήσει τη λεγόμενη «αξιολόγηση» του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτικού του έργου.

Ο Κοντογιαννόπουλος επανειλλημμένα προβάλλει τη θεωρία της «χαλαρότητας», σαν αποτέλεσμα της έλλειψης ελέγχου των εκπαιδευτικών. Μάλιστα, επιδιώκει να αναπτύξει και κοινωνικές συμμαχίες με τους γονείς, αποδίδοντας την αθλιότητα της παιδείας, στην υποτιθέμενη αναξέλεγκτη δραστηριότητα του εκπαιδευτικού.

Η πραγματικότητα, βέβαια, είναι εντελώς διαφορετική.

Απ' όλους τους παράγοντες της εκπαίδευσης αξιολογούνται μόνο οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές. Αυτοί, όμως, που είναι πραγματικά υπεύθυνοι για την εκπαιδευτική δομή, δηλαδή το κράτος και η εκάστοτε κυβέρνηση, μένουν στο απυρόβλητο. Ετοι, ενώ ο εκπαιδευτικός υφίσταται καθημερινά την αξιολόγηση από τους μαθητές του και την κοινωνία —τώρα και από το κράτος— ο ίδιος δεν έχει καν τη δυνατότητα να κρίνει (το διευθυντή του, το σύμβουλο, την εκπαιδευτική πολιτική) όσους ευθύνονται για την υλικοτεχνική υποδομή, τα αναλυτικά προγράμματα και τόσες άλλες συνιστώσες της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Μάλιστα, και η προβλεπόμενη «επιμόρφωση», ουσιαστικά, προς αυτήν την κατεύθυνση βαδίζει. Όχι δηλαδή στην ενημέρωση του εκπαιδευτικού στα νέα δεδομένα της επιστήμης και της παιδαγωγικής, αλλά στον ακόμα μεγαλύτερο έλεγχο του εκπαιδευτικού.

Πέρα από τις άλλες επιπτώσεις που προβλέπεται να έχει η αξιολόγηση στη μισθολογική εξέλιξη του εκπαιδευτικού, το ιδεολογικό στίγμα της αξιολόγησης, στη σημερινή κοινωνία, έχει

βαθειά αντιδραστικά χαρακτηριστικά, που προσεγγίζουν τα όρια του κοινωνικού φασισμού (βλ. και αναλυτικές τοποθετήσεις περί «αξιολόγησης», σε προηγούμενα τεύχη των «αντιτετραδίων»).

IV. Σύνδεση μισθού - βαθμού Η Συνταγή για την αύξηση της «παραγωγικότητας» στο δημόσιο τομέα

Η κύρια πλευρά, όμως, της φιλοσοφίας της κυβερνητικής πολιτικής είναι η εξυπηρέτηση του βασικού της στόχου, του «μικρού, αλλά αποδοτικού κράτους». Στο χώρο της εκπαίδευσης, ο στόχος αυτός μεταφράζεται σε σύνδεση μισθού - βαθμού και αξιολόγησης — μισθολογικής εξέλιξης.

Οι συνέπειες μιας τέτοιας πολιτικής θα είναι ολέθριες για τους εκπαιδευτικούς, για τους εξής λόγους: Πρώτον, θα εξαθλιώσει ακόμα περισσότερο τους εκπαιδευτικούς, αφού η μισθολογική τους εξέλιξη θα συναρτάται άμεσα από τις διαθέσεις του διοικητικού μηχανισμού απέναντι στη συμπεριφορά τους, ανεξάρτητα από τις πραγματικές τους δυνατότητες. Δεύτερον, θα δημιουργήσει μια σοβαρή αντίθεση ανάμεσα στους υψηλόβαθμους - υποτακτικούς και τους χαμηλόβαθμους - απειθαρχούς μέσα στο ίδιο το σχολείο, με αποτέλεσμα να οξύνει τις αντιθέσεις μέσα σε έναν ενιαίο κλάδο, με σοβαρές επιπτώσεις στη δομή του σ.κ. Τρίτον, θα δημιουργήσει πελατειακές σχέσεις μεταξύ διοικητης - εκπαιδευτικών, αφού βέβαια δεν θα είναι λίγοι αυτοί που θα επιχειρήσουν να διασωθούν μέσα από αυτήν την ανεντιμη σχέση που θα πρωθεί από τον κρατικό μηχανισμό. Τέταρτον, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για τη συνολική υποταγή των εκπαιδευτικών στις ιδεολογικές και πολιτικές επιλογές της άρχουσας τάξης και της εκάστοτε κυβέρνησης της, με όλες τις επακόλουθες συνέπειες που αυτό θα έχει για το σύνολο του εκπαιδευτικού κινήματος.

Τα μέσα που αναμένεται να χρησιμοποιήσει η κυβέρνηση για να πετύχει τους στόχους της αυτούς, θα είναι η σύνδεση της αξιολόγησης με το μισθό και τα «περιφερειακά υπηρεσιακά συμβούλια στηριζόμενα στην εκπαιδευτικών» ή όπως αλλοιώς αυτά ονομασθούν. Ιδιαίτερα για το δεύτερο, που σημειωτέον επιχειρήθηκε και επί ΠΑΣΟΚ, φαίνεται ότι είναι άμεσα συνδεδεμένο με τη προοπτική των «περιφερειακών εξετάσεων», όπως προβλέπει και το σχετικό Π.Δ. για τη λειτουργία των σχολείων.

Από τις παραπάνω προσεγγίσεις, και ανεξάρτητα από το σε πιο βαθμό αυτά τα μέτρα θα πρωθηθούν ή θα εφαρμοστούν άμεσα, προκύπτουν ορισμένα βασικά συμπεράσματα. Το πρώτο Π.Δ. είναι ουσιαστικά μια πρόγευση των όσων θα ακολουθήσουν. Η κυβέρνηση επιδιώκει να επιβάλει μια ριζική τομή στις εργασιακές σχέσεις, σε μια βαθειά αυταρχική και συντηρητική κατεύθυνση. Βασική της επιδίωξη είναι η συντηρητική ανασυγκρότηση της εκπαίδευσης, και της κοινωνίας γενικότερα, τόσο στον ιδεολογικό, όσο και στον οικονομικό τομέα, όπως άλλωστε φαίνεται και από την εισοδηματική (περικοπή της Α.Τ.Α., μείωση συντάξεων) και από την κοινωνική ασφαλιστική της πολιτικής.

Η επιτυχία αυτής της επιδίωξης περνάει μέσα από τη διάσπαση του σ.κ. και τη διάλυσή του. Γι' αυτό οι ευθύνες του ίδιου του σ.κ. είναι σήμερα, περισσότερο από ποτέ, αυξημένες, για την απόκρουση της αυταρχικής αυτής πολιτικής, της πολιτικής της λιτότητας και της καταστολής.

[Είχαν γραφεί τα παραπάνω, όταν έγιναν γνωστές -από «διαρροές» στον τύπο- οι προθέσεις της κυβέρνησης για το εκπαιδευτικό πολυνομοσχέδιο. Το λόγο έχει τώρα το μαζικό κίνημα και τα συνδικάτα.]

Γιώργος Σόφης
Μαρία Φραγκιά

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Μέσα σε διάστημα δύο χρόνων, στο χώρο της Μέσης Εκπαίδευσης ξέσπασαν δύο απ' τις μεγαλύτερες κινητοποιήσεις των τελευταίων ετών. Οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν είναι σημαντικότατες. Ανεξάρτητα από τις επί μέρους νίκες ή ήττες, οι παρακαταθήκες για το συνδικαλιστικό κίνημα είναι τόσο μεγάλες, που προοπτικά μπορεί κανείς να υποθέσει ότι έχουν αρχίσει να διαμορφώνονται εκείνες οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την υπέρβαση των σημερινών αρνητικών συνθηκών.

Κάνοντας μια σύγκριση ανάμεσα στις κινητοποιήσεις του 1988 και του 1990, διαπιστώνονται πολλά κοινά σημεία, αλλά και σοβαρές διαφορές.

Το 1988 η αντίθεση ηγεσίας - βάσης ήταν καθοριστική, όχι όμως και το 1990. Το 1988 το κίνημα αντιμετώπιζε ένα ΠΑΣΟΚ στη δύση της κυβερνητικής του θητείας, ενώ το 1990 μια Ν.Δ. που μόλις είχε αναλάβει την εξουσία μετά από 8 ολόκληρα χρόνια στην αντιπολίτευση. Το 1988 η συντριπτική πλειοψηφία, σχεδόν το 100%, συμμετείχε στις κινητοποιήσεις, το 1990 όμως από την παράταξη της ΔΑΚΕ όχι μόνο είχαμε απεργοσπάστες, αλλά έπαιζε αυτή και αποφασιστικό ρόλο στη δημιουργία ενός χαριεδιστικού - κατασταλτικού μηχανισμού. Τέλος, τόσο το 1988 όσο και το 1990, το συνδικαλιστικό κίνημα, προχώρησε πέρα — πολύ πιο πέρα — απ' τα όρια που του έβαζαν οι κυριαρχες πολιτικές δυνάμεις της ελληνικής κοινωνίας.

Σήμερα, με τις κατακτημένες εμπειρίες και με δεδομένη την πολιτική κατάσταση, είναι απαραίτητο να προσδιοριστεί ο ρόλος του σ.κ. στις νέες συνθήκες και οι στόχοι του.

α) Η πολιτική της συναίνεσης και οι συνέπειές της

Μετά την πτώση του ΠΑΣΟΚ, στις ηγεσίες των κυριαρχων πολιτικών δυνάμεων

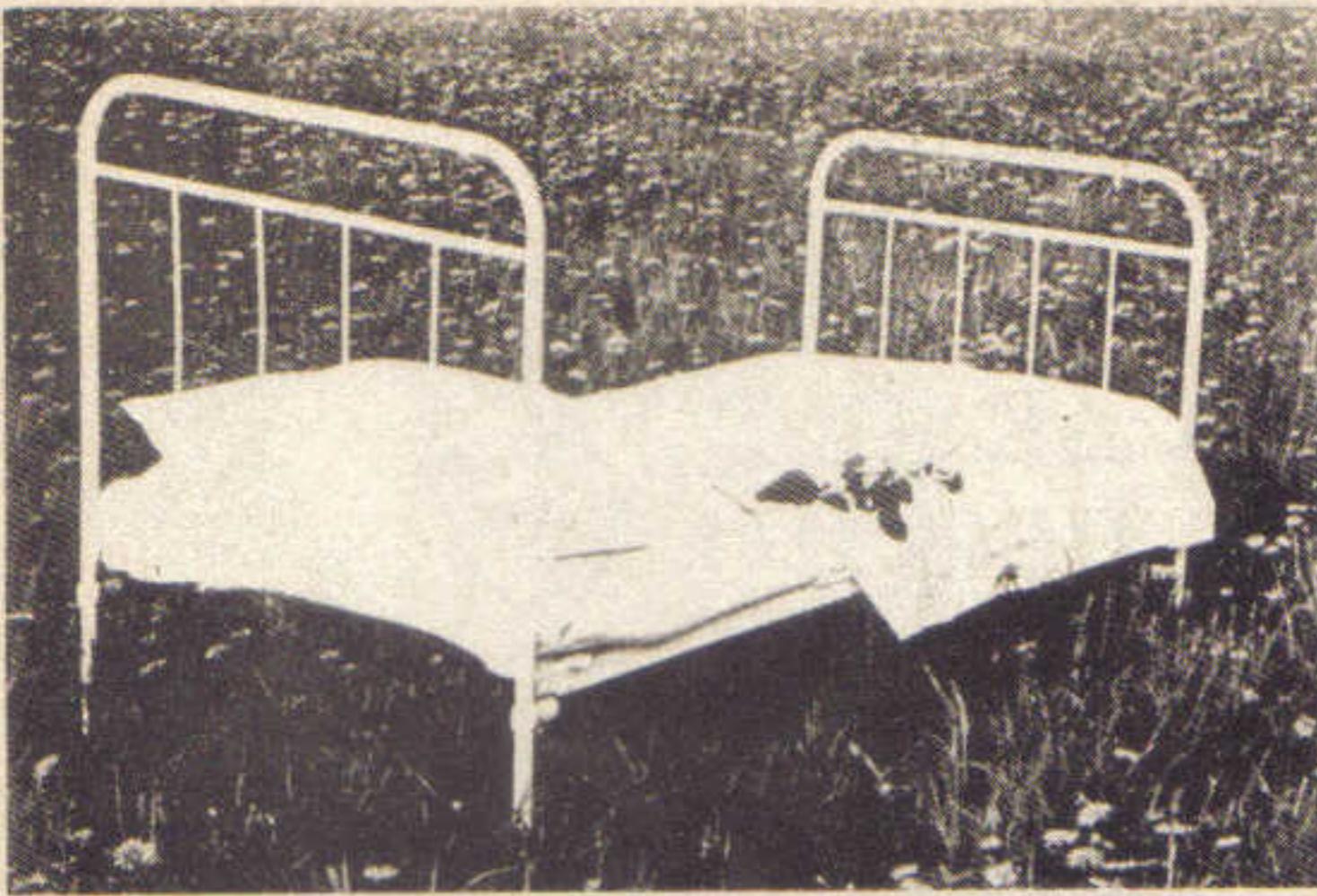

του τρικομματισμού κυριάρχησε η πολιτική της συναίνεσης. Στόχος της πολιτικής αυτής ήταν η από κοινού αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων που γεννούσε η κοινωνική - οικονομική και πολιτική κρίση και που σήμερα έχει ξεσπάσει με άγρια ένταση. Βασικό στοιχείο της πολιτικής αυτής ήταν το πέρασμα της συναίνεσης από την κορυφή στη βάση, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να αισθάνονται συνένοχοι της κρίσης αυτής και να αποδεχθούν — με τις λιγότερες δυνατόν αντιδράσεις — «να συμμετάσχουν στο ξεπέρασμα αυτής της κρίσης», δηλαδή στην πραγματικότητα να αποδεχθούν να πληρώσουν αυτοί τα σπασμένα, όπως και τόσες άλλες φορές στο παρελθόν. Το καινούριο όμως δεδομένο ήταν, και είναι, η προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στην ευρωπαϊκή αγορά, ιδιαίτερα ενόψει του 1992.

Τα αποτελέσματα της πολιτικής της συναίνεσης δεν άργησαν να φανούν. Η κυριαρχία των δυνάμεων του τρικομματι-

σμού μέσα στα συνδικάτα, τα οδήγησε στην πλήρη παθητικοποίηση, την αδράνεια και την απολιτικοποίηση. Κυρίαρχη γραμμή ήταν, αλλά και είναι, η γραμμή του «ουσιαστικού διαλόγου» ανάμεσα στους εργαζόμενους, τους εργοδότες και το κράτος «για το ξεπέρασμα της κρίσης». Στην πράξη αυτό σημαίνει κατάργηση του ταξικού διαχωρισμού ανάμεσα στους εργαζόμενους απ' τη μια μεριά, τους εργοδότες και το αστικό κράτος απ' την άλλη.

Για όσο χρονικό διάστημα εκτιμούσε, η αστική τάξη, ότι ήταν απαραίτητη η πολιτική της συναίνεσης, τη χρησιμοποίησε, με στόχο τον αποπροσανατολισμό των εργαζομένων και αυτό φάνηκε ιδιαίτερα με το γεγονός ότι στη διάρκεια της «οικουμενικής» κυβέρνησης Ζολώτα καμμιά σοβαρή κινητοποίηση δεν έγινε. Με την άνοδο όμως του κόμματος της δεξιάς στην εξουσία, αποκαλύφθηκε ότι η πολιτική της συναίνεσης δεν ήταν παρά μια τραγική απάτη. Η κυβέρνηση της Ν.Δ., έδειξε απ' την

πρώτη στιγμή τις διαθέσεις της. Έχοντας εξασφαλίσει ουσιαστικά την πολιτική ανοχή ή και συνεργασία της δήθεν αντιπολίτευσης, προχώρησε σε φοβερά μέτρα λιτότητας ενάντια στους εργαζόμενους. Με πρόσχημα την οικονομική κρίση, εξαπόλυτη μια τρομακτική επίθεση ενάντια στο βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων και στα ασφαλιστικά τους δικαιώματα. Εφαρμόζοντας την πολιτική της «ελεύθερης αγοράς», οδήγησε σε συνεχείς αυξήσεις, καθήλωσε τους μισθούς και τα μεροκάματα, περικόπτοντας την ήδη κουτσουρεμένη Α.Τ.Α., ελάττωσε ή εξαφάνισε τις κοινωνικές παροχές και τελευταία επιτέθηκε με πρωτοφανή δριμύτητα στα ασφαλιστικά δικαιώματα και τις συντάξεις. Με λίγα λόγια, έκανε μια εφόρμηση ενάντια σε όλα τα —μέσα από αγώνες κατακτημένα— δικαιώματα, καταπατώντας με βάναυσο τρόπο ακόμα και αυτά που η ίδια η Ν.Δ. είχε συνυπογράψει επί κυβέρνησης Ζολώτα.

Η πρώτη αντίδραση στην κυβερνητική αυτή πολιτική εκδηλώθηκε από μέρους της ΟΛΜΕ, η οποία ουσιαστικά αμφισβήτησε την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης. Στην απεργία αυτή φάνηκε καθαρά ο βαθιά αντιδραστικός χαρακτήρας της πολιτικής των «νέων ιδεών» της δεξιάς, που δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει τις πιο βάναυσες μορφές καταστολής και χαφιεδισμού, με τη βοήθεια φυσικά της ΔΑΚΕ, με στόχο να συντρίψει την κινητοποίηση των καθηγητών, που φυσικά έπαιζε και το ρόλο του καθοδηγητικού φάρου για όλο το συνδικαλιστικό κίνημα.

β) Ο ρόλος του σ.κ. σήμερα

Με δεδομένη την κυβερνητική πολιτι-

κή, αλλά και με δεδομένη τη στάση των άλλων πολιτικών δυνάμεων, ιδιαίτερα ΠΑΣΟΚ - ΣΥΝ, ο ρόλος των συνδικάτων αποκτά μια ιδιαίτερη βαρύτητα. Σήμερα απέναντι στην πολιτική της Ν.Δ. δεν υπάρχει ένας σοβαρός μαζικός πολιτικός πόλος αντίδρασης. Μπορεί να υπάρχουν μικρές πολιτικές δυνάμεις, που όμως δεν έχουν το ανάλογο βεληνεκές μέσα στην ελληνική κοινωνία, που να απαντούν με αποφασιστικότητα στη δεξιά πολιτική. Όμως οι δυνάμεις αυτές και διάσπαρτες είναι και ουσιαστικά βρίσκονται στο πολιτικό περιθώριο. Ταυτόχρονα, η επίσημη αντιπολίτευση, ούτε θέλει ούτε μπορεί να αντισταθεί στα κυβερνητικά μέτρα, μιας και δεν διαφωνεί στην ουσία τους, αλλά σε επί μέρους ζητήματα ή στον τρόπο εφαρμογής τους.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες το βάρος της πάλης πέφτει στους ίδιους τους εργαζόμενους και στα συνδικάτα τους. Είναι βέβαια κατανοητό, ότι το συνδικάτο δεν μπορεί να υποκαταστήσει τα πολιτικά κόμματα, ούτε να παίξει το ρόλο τους στην κοινωνία. Είναι, όμως, σήμερα επιτακτική ανάγκη για το σ.κ. να υπερβεί τον ίδιο του τον εαυτό. Να χαράξει ένα πρόγραμμα βραχυπρόθεσμο, αλλά και μακροπρόθεσμα, για την αντιμετώπιση της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης, που βαφτίζεται εκσυγχρονισμός, και που φορτώνει την κρίση στις πλάτες των εργαζομένων.

Στη σημερινή φάση, ο πρώτος στόχος του σ.κ. δεν μπορεί παρά να είναι ένα αμυντικό ταξικό μέτωπο, που θα βάζει σαν στόχο την αντιμετώπιση της άγριας επίθεσης που δέχεται το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων και συνταξιούχων. Τη στιγμή που αμφισβητούνται το εισόδημα, το

δικαίωμα στη δουλειά, η ασφάλιση και η σύνταξη, καθήκον άμεσο και επιτακτικό είναι ακριβώς η αντιμετώπιση όλων αυτών των τεράστιων προβλημάτων.

Η επίθεση αυτή δεν γίνεται εναντίον κάποιου μεμονωμένου κλάδου εργαζομένων. Πρόκειται για μια συνολική επίθεση. Γι' αυτό και η αντιμετώπισή της δεν μπορεί να γίνει μόνον κλαδικά. Πρέπει να γίνει από ένα ευρύτερο ταξικό μέτωπο, με ασφαλώς αμυντικά χαρακτηριστικά, με στόχο να αποκρούσει —με τις μικρότερες δυνατόν απώλειες— τη ληστρική επίθεση του κεφαλαίου.

Δεύτερος στόχος είναι η ανασυγκρότηση του σ.κ. σε ταξική κατεύθυνση. Απορρίπτοντας την πολιτική των ρεφορμιστών, για «υπεύθυνο και ουσιαστικό διάλογο», μ' αυτόν που κυριολεκτικά σε ληστεύει και σου αφαιρεί στοιχειώδη κοινωνικά δικαιώματα (τι λέτε για το 170;) δεν μπορεί να κάνεις ούτε ουσιαστικό - ούτε υπεύθυνο διάλογο. Πολύ περισσότερο δεν μπορείς και δεν πρέπει να έχεις «υπεύθυνες» και «ρεαλιστικές» προτάσεις, για να τις απευθύνεις σ' αυτόν που στην κυριολεξία σε πολτοποιεί.

γ) Υπεύθυνες προτάσεις ή άρνηση; Ποιές είναι οι υπεύθυνες προτάσεις;

Το τελευταίο διάστημα, ιδιαίτερα σε ότι αφορά το ασφαλιστικό, έγινε πολύς λόγος για το ποιος έχει προτάσεις και ποιος δεν έχει. Όλοι αναγνωρίζουν ότι πολλά ταμεία είναι ελλειμματικά, ότι κινδυνεύουν οι συντάξεις κ.λπ. Η κυβέρνηση ζήτησε από τις ηγεσίες των συνδικάτων «υπεύθυνες» τοποθετήσεις για το «ξεπέρασμα της κρίσης». Τα συνδικάτα έκαναν τις προτάσεις τους και η κυβέρνηση, αφού ουσιαστικά τις έριξε στον κάλαθο των αχρήστων, προχώρησε στη λήψη πρωτοφανών για τα ελληνικά δεδομένα μέτρων. («Ούτε η χούντα δεν τόλμησε τέτοιες αλλαγές», δήλωσε ο πρόεδρος της ΟΤΟΕ).

Την ίδια εποχή απολύει χιλιάδες εργαζόμενους από τις «προβληματικές επιχειρήσεις» και χιλιάδες εκτάκτους, ενώ σύντομα ο Κοντογιαννόπουλος σκοπεύει να φέρει και το νομοσχέδιο για την παιδεία και θα ζητήσει, βέβαια, πάλι τις προτάσεις του σ.κ.

Ακολουθώντας μια περιπατητική πολιτική, η κυβέρνηση απ' τη μια ζητάει διάλογο και από την άλλη συνθίζει κάθε κατάκτηση. Και οι ηγεσίες των συνδικάτων, η ρεφορμιστική γραφειοκρατία, εφαρμόζοντας ακόμα την πολιτική της συναίνεσης, τρέχει να καταθέσει τις «ρεαλιστικές» της

προτάσεις. Λες και το θέμα είναι «οι προτάσεις!» Λες και δεν ξέρει κανείς γιατί π.χ. το IKA ή το NAT είναι ελλειμματικά, όταν εκατοντάδες δισεκατομμύρια χρωστούν οι βιομήχανοι, οι εφοπλιστές και το κράτος σ' αυτά.

Λες και δεν ξέρει κανείς, ότι τα αποθεματικά των ταμείων τα ληστεύουν οι τράπεζες με επιτόκιο 4 - 5%, με αποτελέσματα να εξανεμίζονται λόγω του καλπάζοντα πληθωρισμού. Έχουν προτάσεις οι ρεφορμιστές για το αν θα απολυθούν 1000 ή 800 από την ΠΥΡΚΑΛ από το Μαντούδι και από οποιδήποτε άλλον. Όμως αυτές, όσον αφορά τα εργατικά συμφέροντα, ούτε προτάσεις είναι - ούτε ρεαλιστικές. Το σ.κ. στη σημερινή φάση πρέπει να έχει μία και μόνο πρόταση που ενώνει όλους τους εργαζόμενους: ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ - ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΔΕΝ ΧΡΩΣΤΑΝΕ ΤΙΠΟΤΕ, ΚΑΙ ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ. Αυτή είναι η μοναδική ρεαλιστική και εφικτή απάντηση που μπορεί να δώσει το σ.κ., μέσα από το διαρκή και παρατεταμένο αγώνα του.

δ) Η ταξική ανασυγκρότηση του εκπαιδευτικού σ.κ.

Μέσα στη γενική επίθεση που δέχονται όλοι οι εργαζόμενοι, στο χώρο της εκπαίδευσης προβάλλουν και ιδιαίτερα ζητήματα, ειδικά μπροστά στις αλλαγές που προτίθεται να κάνει η κυβέρνηση με το νομοσχέδιο που προετοιμάζει.

Οι κυβερνητικοί στόχοι είναι —σχεδόν όλοι— γνωστοί:

* 1. Παιδεία πολλών ταχυτήτων - ιδιωτική εκπαίδευση.

Στα πλαίσια της πλήρους ενσωμάτωσης της χώρας μας στην EOK το 1992, θα εφαρμοστεί ένα σχέδιο για παιδεία πολλαπλών ταχυτήτων και παραπέρα ανάπτυξη της ιδιωτικής εκπαίδευσης σε βάρος της δημόσιας. Είναι γνωστές οι συνέπειες μιας τέτοιας πολιτικής για τη δημόσια και δωρεάν παιδεία, που ήδη έχει αρχίσει να αμφισβητείται. Είναι ακόμα, φανερό, ότι μια τέτοια πορεία θα αφήνει ολοένα και πιο πολύ τα πλατιά λαϊκά στρώματα αμόρ-

φωτα και έχω από τα Α.Ε.Ι. το πολύ να αντλεί από αυτά το μισοειδικευμένο τεχνικό προσωπικό που θα της είναι αναγκαίο (κι αυτό ευέλικτο σε μετακινήσεις, ωράρια, επισφαλή γενικά εργασία).

* 2. Ταξικοί φραγμοί.

Με την αύξηση των εξετάσεων, από το Δημοτικό μέχρι το Λύκειο, αφενός μεν μειώνεται ο αριθμός των μαθητών που θα φτάνουν στο κατώφλι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφ' ετέρου καταργείται η 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, αφού πολλοί μαθητές θα εγκαταλείπουν το σχολείο, δυο ή τρεις χρονιές μέσα απ' τον ατέλειωτο κύκλο εξετάσεων.

* 3. Εντατικοποίηση της εργασίας - χειραγώγηση εκπαιδευτικού.

Με τον έντονο διοικητικό έλεγχο που προτίθεται να ασκήσει το ΥΠΕΠΘ —φάνηκε ήδη απ' τις κρίσεις των διευθυντών— την αξιολόγηση, τη διετή υπηρεσιακή κρίση με ποινή την απόλυση, τη σύνδεση μισθού - βαθμού και γενικότερα τη σύνδεση μισθού - «αποδοτικότητας», θα επιχειρηθεί η εντατικοποίηση και η πλήρης υποταγή των εκπαιδευτικών όλων

των βαθμίδων.

* 4. Εργασιακές σχέσεις - ασφαλιστικά - σύνταξη.

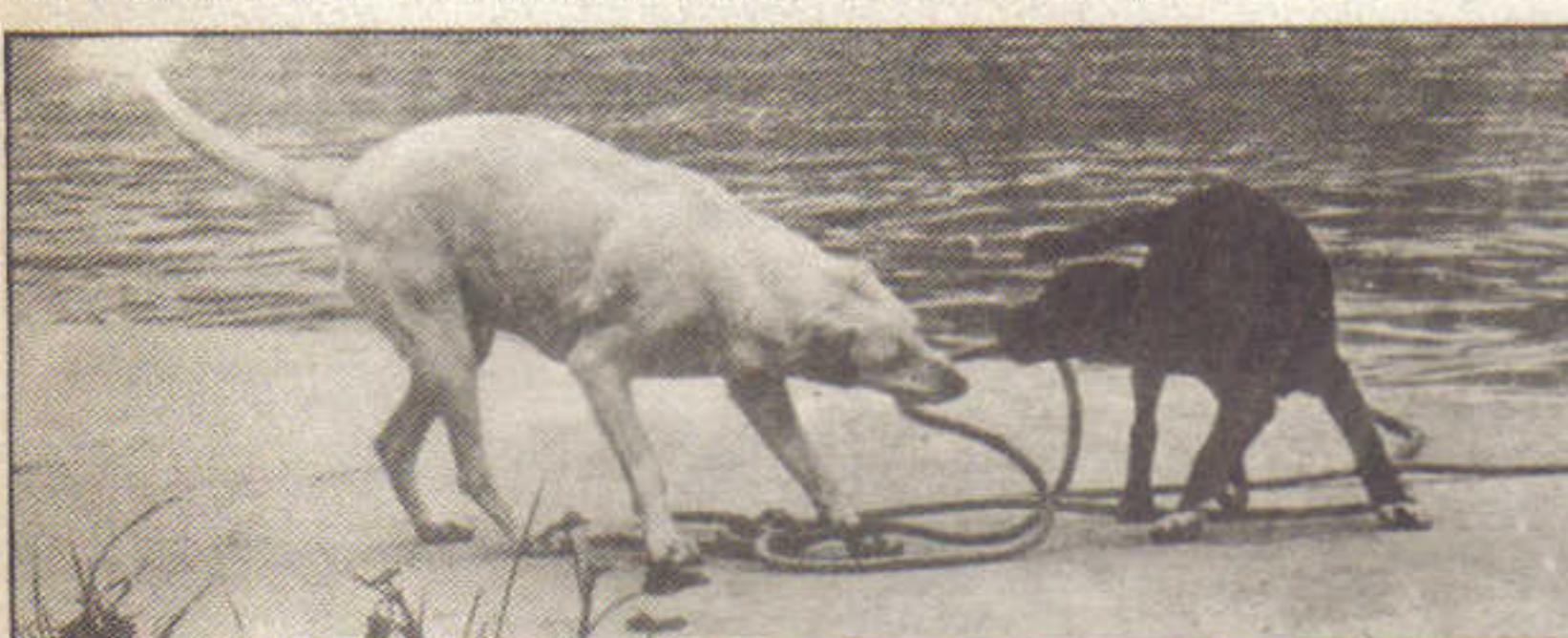
Είναι φανερό, ότι τα τελευταία μέτρα θίγουν ιδιαίτερα και τους εκπαιδευτικούς, αφού τα όρια ηλικίας, εκτός των άλλων, είναι τέτοια, που δεν αφήνουν περιθώρια ούτε καν επιβίωσης για έναν εκπαιδευτικό όταν φτάσει στη σύνταξη. Ακόμα πρέπει να αναμένεται και επίθεση στο υπάρχον ωράριο διδασκαλίας (αύξηση δηλαδή του ωραρίου, μέσα από υποχρεωτικές υπερωρίες, εξωδιδακτικές εργασίες κ.λπ.).

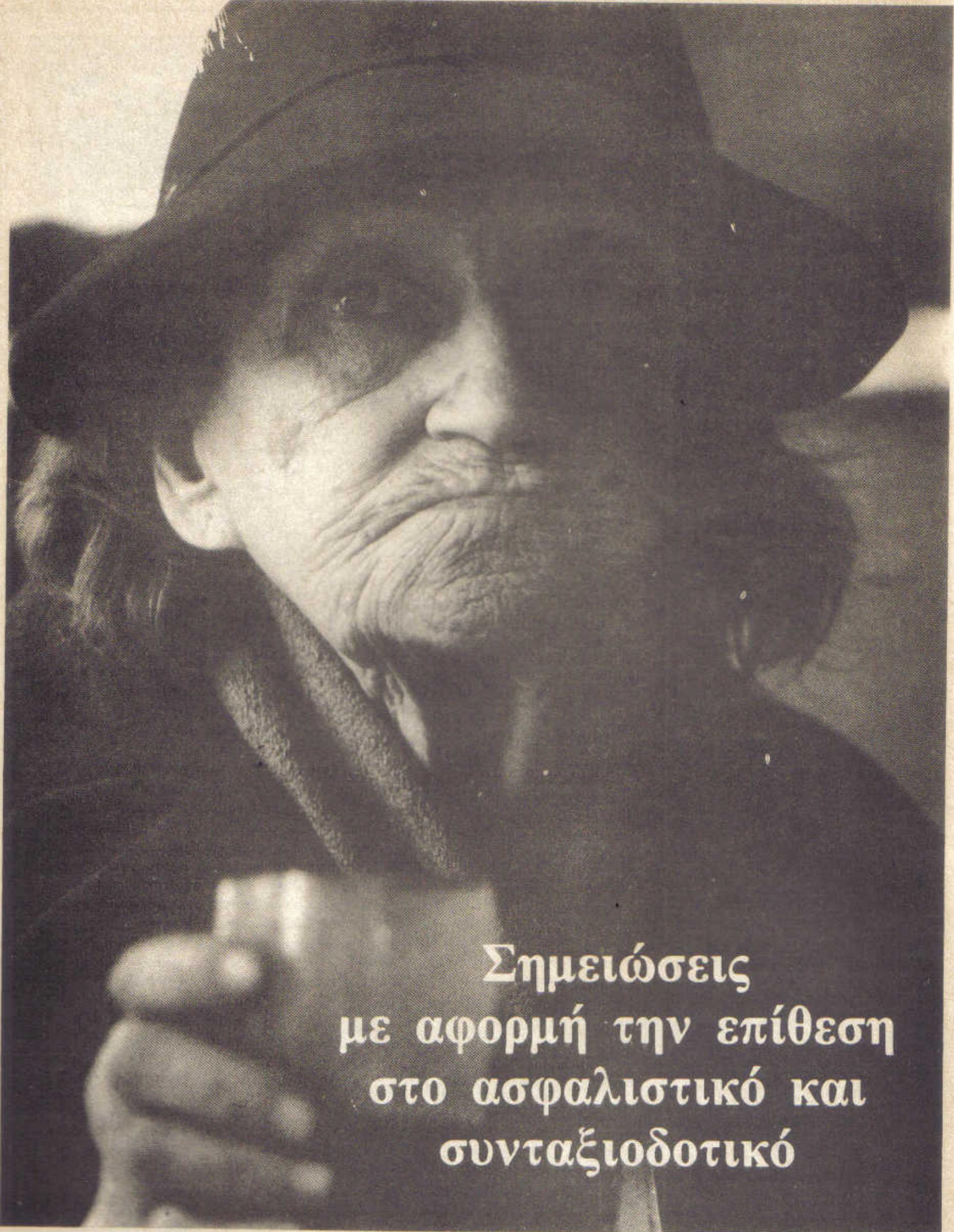
* 5. Κίνδυνος διάσπασης της Ομοσπονδίας.

Με τη στάση της ΔΑΚΕ στην κινητοποίηση του περασμένου καλοκαιριού, διαγράφεται άμεσα ο κίνδυνος της διάσπασης του συνδικάτου. Σ' αυτήν την κατεύθυνση φαίνεται ότι βαδίζουν και δηλώσεις κορυφαίων στελεχών της ΔΑΚΕ (Βαλσαμάκη), αλλά και της «κινητικότητας» που εμφανίζεται στο χώρο της τεχνικής εκπαίδευσης με την επανεμφάνιση της ΟΛΤΕΕ.

Αυτά είναι τα κύρια ζητήματα που θα απασχολήσουν το σ.κ. των εκπαιδευτικών τα επόμενα χρόνια. Μπαίνει, γι' αυτό, άμεσο και επιτακτικό καθήκον σ' όλες τις ταξικές - ριζοσπαστικές και αριστερές δυνάμεις, που δρουν διάσπαρτα μέσα στο χώρο της εκπαίδευσης, να ανασυγκρότησουν και να συντονισθούν, για να αντιμετωπίσουν τη συντηρητική ανασυγκρότηση στο χώρο της παιδείας, ιδιαίτερα μάλιστα ενόψει της ΕΟΚικής ολοκλήρωσης του 1992.

Λάμπρος Μπαλάσκας
Γιώργος Σόφης

**Σημειώσεις
με αφορμή την επίθεση
στο ασφαλιστικό και
συνταξιοδοτικό**

Η εποχή μας, γεμάτη αντιφάσεις και διαψεύσεις, έχει έντονα μέσα της τα ιδεολογικά στοιχεία και —παρά το γεγονός πως οι απαντήσεις των ανθρώπων παίρνουν συχνά ένα αφορημένο σχήμα, αυτό του «εφικτού» και «ρεαλιστικού»— χρειάζεται και αξίζει κανείς να επιμένει στην ουσία των πραγμάτων· αυτήν που τόσο συσκοτίζεται από την αστική παραπληροφόρηση.

Η επίθεση στο μισθό, το μεροκάματο και τη σύνταξη έχει πολλές πλευρές, που επιβεβαιώνουν με δραματικό τρόπο κλασικές οικονομικές και πολιτικές αλήθειες του Μαρξισμού, ενώ καταρρίπτουν αρκετές μοντερνοφανείς θεωρίες, που κουβεντιάζονται στα σαλόνια, αλλά δεν επιβαιώνονται στη ζωή.

A. Σύντομη αναδρομή στην ιστορία της κοινωνικής ασφάλισης

Στα μέσα του 19ου αιώνα, που αρχίζει να αναπτύσσεται το εργατικό κίνημα στη χώρα μας, το μεταπραττικό ντόπιο κεφάλαιο, για να προλάβει τους επικείμενους διεκδικητικούς αγώνες των εργαζομένων, αλλά και για να αυξήσει την παραγωγή με τον περιορισμό της θνησιμότητας και της νοσηρότητας, αναγκάστηκε να καθιερώσει διάφορους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης.

Ταυτόχρονα οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, κάτω από την πίεση των κοινωνικών τους αναγκών, δημιούργησαν σειρά ταμείων αλληλοβοηθείας, με μια πρωτοβουλιακή συνεχή διαδικασία, πιέζοντας έτσι από μια πρωθημένη θέση για ουσιαστική κοινωνική ασφάλιση και υγειονομική περίθαλψη για δύο τοις εργαζόμενους.

Οι ανταποδοτικές κοινωνικές (σύνταξη, εφ' άπαξ) και ιατρικές παροχές προς το εργατικό κίνημα, μέσα από τα νέα διαμορφωμένα συστήματα, απλώς δημιούργησαν μια αφετηρία στο τεράστιο αυτό κοινωνικό θέμα και τίποτα περισσότερο.

Έτσι, σήμερα, υπάρχουν περίπου 380 ασφαλιστικά ταμεία, από τα οποία τα 100 έχουν κλάδους υγείας. Γεγονός που φανερώνει, αφ' ενός μεν την έντονη κοινωνική διαστρωμάση και τις κοινωνικές διαφοροποιήσεις ακόμη και μέσα στην εργατική τάξη, και αφ' ετέρου το διαφορετικό επίπεδο απολαβών, ποιοτικά και ποσοτικά, τόσο σε ζητήματα υγείας, όσο και ασφάλισης.

Οι πρώτες συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις για τους εργαζόμενους αρχίζουν το 1852. Τότε ψηφίστηκε ο ν. 205 που ρύθμιζε συνταξιοδοτικά θέματα των Στρατιωτικών. Με το ν. 628, το 1853 ρυθμίζονται οι συντάξεις των Ναυτικών και τέλος το 1861 ψηφίστηκε ο ν. 652, με τον οποίο ρυθμίστηκαν συνταξιοδοτικά θέματα των πολιτικών υπαλλήλων.

Το 1951 με τον Αναγκαστικό ν. 1854 επιχειρείται η ενοποίηση των πολυάριθμων νόμων και διατάξεων που υπάρχουν, χωρίς όμως να επιλυθούν τα υπάρχοντα προβλήματα.

Στα επόμενα 40 χρόνια, με την ψήφιση 150 περίπου νόμων με πάνω από 1500 άρθρα, δημιουργείται ένα καινούργιο χάος στη συνταξιοδοτική νομοθεσία, μέσα στο οποίο έψαχναν και ψάχνουν ακόμη —επί δεκαετίες ολόκληρες— οι εργαζόμενοι να βρουν το δίκιο τους. Και πώς οι εργαζόμενοι να βρουν το δίκιο τους, όταν η διαφοροποίηση των εργαζομένων και η συνακόλουθη πολυδιάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος, έχει αναχθεί σε επιστήμη, μέσα από την οποία αντλούν τη δύναμή τους οι εκάστοτες κυβερνήσεις;

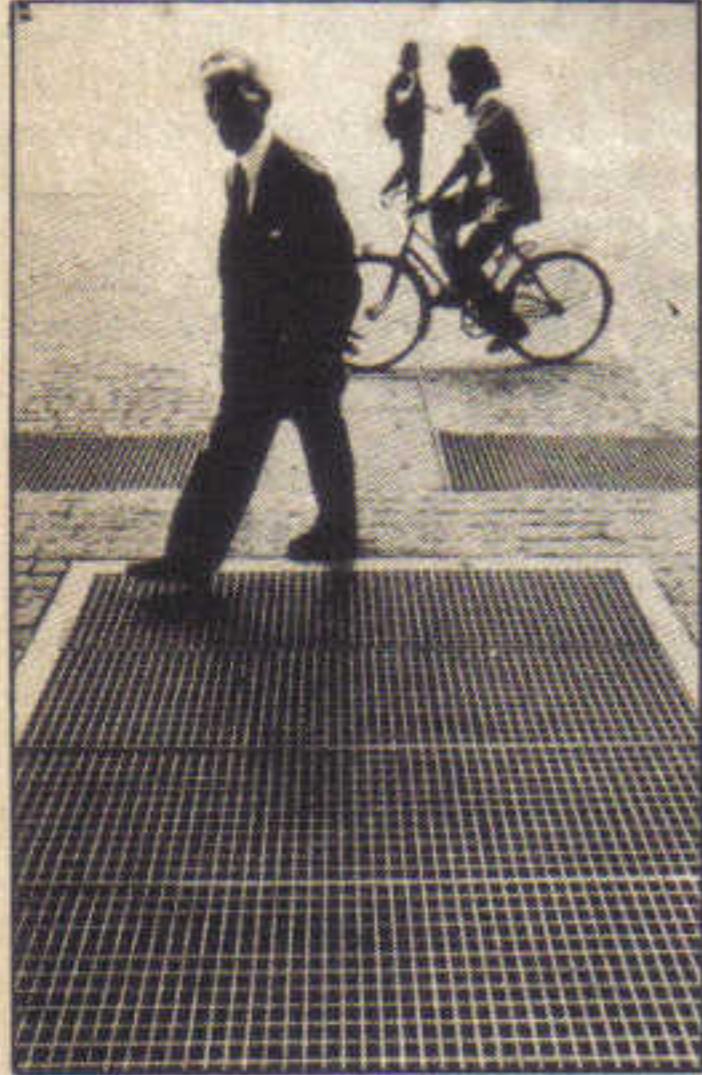
B. Η πολλαπλότητα των ασφαλιστικών ρυθμίσεων —Τα νέα μέτρα

Η πολλαπλότητα του συστήματος των κοινωνικών ασφαλίσεων είναι μια καθαρά πολιτική επιλογή των αστικών κυβερνήσεων, που είχε και έχει τους παρακάτω στόχους:

1. Την τεχνητή διάσπαση της ταξικής ενότητας των εργαζομένων και του κινήματός τους.
2. Την εξυπηρέτηση και αναπαραγωγή των ιδεολογικών μηχανισμών του αστικού κράτους.
3. Τη διαμόρφωση ποικίλων κατηγοριών δημοσίων υπαλλήλων.
4. Τη διαφορετική μισθολογική μεταχείριση των δημοσίων υπαλλήλων, με τη δημιουργία των πολύμορφων επικουρικών ταμείων.

Σήμερα, τα πάντα αλλάζουν στην κοινωνική ασφάλιση, με τα μέτρα που εξάγγειλε και νομοθετεί η κυβέρνηση της Ν.Δ. Και οι αλλαγές αυτές, όπως θα δούμε και αναλυτικά παρακάτω, είναι όλες σε βάρος των εργαζομένων, στοχεύοντας:

1. Βραχυπρόθεσμα, στην άντληση πολύ υψηλών εσόδων για το κράτος, από την αύξηση των εισφορών και τη μείωση των συντάξεων.
2. Μακροπρόθεσμα, στην πλήρη υποβάθμιση της δημόσιας ασφάλισης, που αποτελεί

την απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβολή της ιδιωτικοποίησης του ασφαλιστικού μας συστήματος.

Τα βασικότερα μέτρα είναι τα εξής:

1. Καταργείται ουσιαστικά η 35ετία για τους εργαζόμενους στο Δημόσιο.
2. Επαναφέρει νέο τρόπο υπολογισμού της σύνταξης με τα 50στα.
3. Επιβάλλει για τους νεοδιοριζόμενους κρατήσεις για την κύρια σύνταξη.
4. Καταργείται, στην ουσία, η διαδοχική ασφάλιση.
5. Καταργείται η 15ετία για τις γυναίκες.
6. Καθιερώνεται συμμετοχή κατά 25% στην αγορά φαρμάκων.

Σημειώνουμε, ότι από τα μέτρα εξαιρούνται ισχυροί πολιτικοί, ιδεολογικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί του αστικού κράτους (στρατός, αστυνομία, βουλή, δικαστικοί, δημοσιογράφοι, κ.ά.).

* Η αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης, σημαίνει αύξηση του απόλυτου χρόνου εργασίας

Με το νομοσχέδιο αυξάνεται κατά δυο χρόνια το όριο συνταξιοδότησης στα βαρειά και ανθυγεινά επαγγέλματα. Ταυτόχρονα αυξάνεται το κατώτατο όριο για σύνταξη από τα 4050 μεροκάματα στα 4500, καταργείται η 15ετία στο δημόσιο, η 25ετία και η 35ετία. Αυτό σημαίνει, ότι κάποιος που είχε το δικαίωμα, ύστερα π.χ. από 35 χρόνια δουλειάς, να βγει στη σύνταξη, πρέπει να περιμένει να συμπληρώσει το 60ο έτος της ηλικίας του (για τους άντρες) ή το 58ο για τις γυναίκες.

Είναι καθαρό, ότι το επιχείρημα της χρησιμοποίησης ενός δυναμικού για «προσφορά πείρας» δε στέκει. Έχουμε να κάνουμε με μια απόλυτη αύξηση του χρόνου εργασίας και σ' ευθεία αντίθεση με τις θέσεις του εργατικού κινήματος για μείωση τόσο του βδομαδιάτικου χρόνου (35ωρο) όσο και του συνολικού. Ο καπιταλισμός στην Ελλάδα επιχειρεί την ανασύνταξή του, στοχεύοντας ακριβώς στην καρδιά της παραγωγής, στην εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης και —στην περίπτωση του κράτους— της φτωχής υπαλληλίας, με τριπλό χτύπημα:

- * Αυξάνοντας το χρόνο δουλειάς
- * Εντατικοποιώντας την εργασία με αλλαγή των εργασιακών σχέσεων.
- * Μειώνοντας την αμοιβή (μισθός - μεροκάματο - σύνταξη).

Παρά, λοιπόν, την καπιταλιστική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, εκείνο που βλέπουμε είναι η ένταση της εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης. Ο Μαρξ πάνω σ' αυτό σημείωνε:

«Το σύστημα της μισθωτής εργασίας είναι ένα σύστημα δουλείας, μιας δουλείας τόσο πιο σκληρής, όσο πιο πολύ αναπτύσσονται οι κοινωνικές παραγωγικές δυνάμεις, οποιοδήποτε και αν είναι το μεροκάματο, μικρό ή μεγάλο, που παίρνει ο εργάτης».

(Κριτική στο πρόγραμμα της Γκότα)

Πολύ δε περισσότερο σήμερα, που το μεροκάματο - μισθός - σύνταξη δέχτηκε τελευταία τα συνδυασμένα πυρά της κυβερνητικής λιτότητας.

Αύξηση, όμως, του απόλυτου χρόνου εργασίας σημαίνει στην ουσία αύξηση της ίδιας της εκμετάλλευσης, αφού γνωρίζουμε —και είναι απόλυτα φυσιολογικό— ότι «οι τελευταίες ώρες εργασίας απαιτούν μεγαλύτερο ξόδεμα ενέργειας από ότι οι πρώτες» και τα τελευταία χρόνια εργασίας απαιτούν μεγαλύτερη φθορά του ανθρώπινου οργανισμού.

Η απόλυτη αύξηση του χρόνου εργασίας έρχεται σ' ευθεία αντιστοίχηση με την αύξηση των θανάτων, σε μικρότερο μέσο όρο ζωής για τους εργάτες, με τον πολλαπλασιασμό των «ατυχημάτων», των νευρώσεων, των ψυχολογικών προβλημάτων.

* Η αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης με την παράλληλη μείωση της σύνταξης, επιτείνει την εξαθλίωση της εργατικής τάξης και των άλλων εργαζομένων

Πολλοί σήμερα υποστηρίζουν, πως η εξαθλίωση των εργαζομένων έχει σχετικό χαρακτήρα (και όχι απόλυτο), συγκρίνοντας το βιοτικό επίπεδο της κοινωνίας με αυτό των πρηγούμενων χρόνων: αρκετοί επίσης μετράνε το βιοτικό επίπεδο και τη ζωή από το ύψος της σύνταξης και του μεροκάματου - μισθού.

Άλλα το βιοτικό επίπεδο της εργατικής τάξης, και των εργαζομένων γενικότερα, δεν καθορίζονται μόνο από το μεροκάματο (το οποίο ήδη έχασε σημαντικό τμήμα της αξίας του). Εδώ χρειάζεται να πάρουμε υπ' όψη μας το σύνολο των ανέργων που ανήκουν στις ερ-

γατικές οικογένεις και των οποίων η κοινωνική κατάσταση, η ανεργία, επηρεάζει τόσο το οικογενειακό εισόδημα, όσο και το συνολικό μερίδιο που παίρνει η εργατική τάξη από την κοινωνία.

Η αύξηση των ανέργων ρίχνει όχι μόνο το μεροκάματο, αλλά και το συνολικό βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, αφού οι πρότοι αποτελούν οργανικό κομμάτι των δεύτερων.

Επίσης, αξίζει να υπογραμμιστεί η ίδια συνεισφορά του μεροκάματου στο βιοτικό επίπεδο και πιο ειδικά η σχέση ανάμεσα στον εργάτη και τον καπιταλιστή ή το κράτος (συλλογικός καπιταλιστής), μ' άλλα λόγια να υπολογιστεί το μεροκάματο σε σχέση με το πόσα δίνει ο εργαζόμενος στον εργοδότη.

Δίπλα στα παραπάνω, σημαντική σημασία έχουν οι συνθήκες δουλειάς και υγιεινής, η νοσηρότητα του περιβάλλοντος, οι συνθήκες ζωής των εργαζομένων, το ξόδεμα του ελευθερού χρόνου, η θνητιμότητα και τα ατυχήματα: μ' άλλα λόγια το συνολικό κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται ο κόσμος της δουλειάς. [Ποιος υπερασπιστής του καπιταλισμού θ' άντεχε τη σύγκριση των βορείων προαστείων με τις εργατογειτονιές της Δυτικής Αθήνας, για να χρησιμοποιήσουμε ένα γνωστό κοντράστ;]

Η απόλυτη αύξηση, λοιπόν, της δουλειάς, με την ταυτόχρονη δραστική μείωση της αμοιβής, και της σύνταξης, η οποία είναι αποτέλεσμα της εργατικής πάλης και των τόσο συζητημένων «κατακτήσεων», σημαίνει πως η εργατική τάξη και τα στρώματα της μισθωτής εργασίας αναγκάζονται να δουλεύουν περισσότερο και ν' αμείβονται λιγότερο. Εδώ έχουμε να κάνουμε με μια απόλυτη εξαθλίωση, αν συνυπολογίσουμε ότι το βιοτικό επίπεδο εξαρτάται από σύνολο παραγόντων.

Η διπλή και τριπλή δουλειά, η εργασία για μικρές ηλικίες, ο εξαναγκασμός σε δουλειά των συνταξιούχων και των ευπαθών κοινωνικών κατηγοριών, υπογραμμίζει μ' εμφανή τρόπο, όχι μόνο το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στον κόσμο του κεφαλαίου και σ' αυτόν της εργασίας, μα και το βούλιαγμα της δεύτερης σε μια συνολική υποβάθμιση.

* Οι ρυθμίσεις για το ασφαλιστικό, σημαίνουν αύξηση της ανεργίας και πτώση του μεροκάματού

«Ο σχετικός υπερπληθυσμός χρησιμεύει σαν υποστήριγμα του νόμου της προσφοράς και της ζήτησης της εργασίας. Βάζει το νόμο αυτό να κινηθεί στα δρια, που ταιριάζουν απόλυτα στην επιθυμία εκμετάλλευσης και κυριαρχίας που εμψυχώνει το κεφάλαιο».

(Κ. Μαρξ, Κεφάλαιο)

Ο εξαναγκασμός - πειθαναγκασμός σημαντικών κομματιών της εργατικής τάξης και της υπαλληλίας να παραμείνουν στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για να συμπληρώσουν τα 4.500 ένσημα ή τα 60 χρόνια, σημαίνει μείωση των θέσεων εργασίας μείωση που γίνεται δραματικότερη, αν συνυπολογίσει κανείς το κλείσιμο των «προβληματικών επιχειρήσεων», την αποβιομηχάνιση της χώρας, την εισροή ΕΟΚικού ανώτερου δυναμικού, αλλά και την αναγκαστική δεύτερη και τρίτη δουλειά στα χαμηλόμισθα στρώματα. Είναι γνωστό, από την άλλη, ότι η εργατική δύναμη, αφού είναι εμπόρευμα, υπόκειται στους νόμους της προσφοράς και ζήτησης και η σχετική εφεδρεία χεριών, άρα πλεονάσματος, τείνει να ρίξει το μεροκάματο.

Από την άλλη πλευρά, μ' αυτό το φόβητρο (της υπεραριθμίας χεριών), οι καπιταλιστές έχουν πάντα στο χέρι το όπλο της απόλυτης και της αναδιάρθρωσης, προς όφελός τους, όλου του πλέγματος των εργασιακών σχέσεων, σε αντιδραστική βέβαια κατεύθυνση.

Η συγκράτηση μεγάλου όγκου εργαζομένων, με τις νέες ρυθμίσεις, στις θέσεις εργασίας τους, δε σημαίνει μόνο πτώση του μεροκάματου, αντεργατικές συμβάσεις εργασίας, αντιδραστικοποίηση δύο του κοινωνικού πλέγματος. Επιπλέον, διαφαίνεται ένας πιο αποφασιστικός αλλά και εύκολος χειρισμός, από την πλευρά της αστικής τάξης, δύο του ανθρώπινου δυναμικού, ενεργούν ή μη. Είναι πιο εύκολο, για το κράτος και την κυβέρνηση, να ρυθμίσουν μια σειρά ζητήματα, από τα πιο σπουδαία έως τα πλέον απλά, όταν διχάζεται σε πιο χοντρά κομμάτια το κοινωνικό σώμα. Ας μην ξεχνάμε τις στρατιές των πεινασμένων άνεργων στη Λατινική Αμερική, αλλά και των άστεγων στις καπιταλιστικές χώρες, και ας μη μας διαφεύγει το αστικό όραμα που θέλει να περιθωριοποιήσει, όχι μόνο οικονομικά αλλά και ευρύτερα κοινωνικά, την εργατική τάξη, να την αλλοτριώσει συνολικά.

* Διάσπαση των εργαζομένων και των Συνδικάτων

Αναφερθήκαμε συνοπτικά στο πώς η συμπίεση της σύνταξης και η αύξηση των ορίων ηλικίας, σημαίνει —ειδικά και γενικά— εξαθλίωση των εργαζομένων και πτώση και αυτού

ακόμα του μεροκάματου - μισθού. Αλλά το αστικό σύστημα τα θέλει όλα, και τα θέλει τώρα!

Προβάλλει την αρχή της «ανταποδοτικότητας των συντάξεων», που σημαίνει γενική κατώτατη σύνταξη και στη συνέχεια, στη βάση των όσων εισφορών πλήρωσες θα λάβεις τ' αντίστοιχα. Μ' άλλα λόγια, πρόκειται στην πράξη για οργάνωση του συνταξιοδοτικού καθεστώτος, μ' αυτό που θα ονομάζαμε «ιδιωτικοϊκονομικά κριτήρια» ή «φιλοσοφία της αγοράς» (εδώ ο Συνασπισμός έχει παράδοση...). Η αρχή της ανταποδοτικότητας δεν είναι μόνο ότι καταργεί την κρατική εισφορά και τις κατακτήσεις των εργαζόμενων για μια «αξιοπρεπή» μεταεργασιακή ζωή. Δεν είναι μόνο ότι γυρίζει από το κεϋνσιανό μοντέλο της αστικής ανάπτυξης, στις εκδοχές του «ελάχιστου κράτους» και της πλέον άγριας, ασύδοτης και μαύρης καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Έρχεται επίσης, να εξατομικεύσει τη στάση των εργατών - μισθωτών, σ' ένα τόσο κεφαλαιώδες οικονομικό και κοινωνικό ζήτημα όπως είναι η σύνταξη, να υπονομεύσει τη συλλογική στάση, ν' ανοίξει το δρόμο στις «Ιντεραμέρικαν» και να πετύχει μια βαθειά διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος.

Γ. Τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των Δημοσίων Υπαλλήλων

Οι συντάξιμες απολαβές (κύρια σύνταξη, επικουρικά ταμεία) του Δημοσίου Υπαλλήλου που αποχωρεί από την υπηρεσία, πρώτα και κύρια αποσκοπούν στη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης. Πρέπει, δηλαδή, η σύνταξη να είναι ανάλογη του κόστους ζωής. Η σύνταξη δεν πρέπει να αποτελεί αποδοχές με βάση την τρέχουσα προσφορά υπηρεσίας, αλλά η διάστασή της είναι περισσότερο κοινωνική και έρχεται κατά δεύτερο λόγο να αναγνωρίσει την προσφορά του συνταξιούχου στο χρόνο που υπηρετούσε και τα τυπικά προσόντα που αυτός διέθετε το χρόνο που υπηρετούσε.

1. Κύρια σύνταξη: Είναι ίση με το 80% του αθροίσματος (βασικού μισθού + Χρονοεπιδόματος) επί τόσα τριακοστά πέμπτα, όσα είναι τα συντάξιμα χρόνια, συν την αντίστοιχη Α.Τ.Α, δηλαδή: Κύρια Σύνταξη = (Β.Μ. + Χρον) X 80% X X/35 + Α.Τ.Α, όπου X είναι τα συντάξιμα χρόνια.

Για τους υπαλλήλους που διορίστηκαν από 1.1.1983 και μετά, ο διαιρέτης 35 γίνεται 50, και επομένως αν ο υπάλληλος δεν έχει 35 συντάξιμα χρόνια, η σύνταξη που προκύπτει από τον παραπάνω τύπο μειώνεται κατά 30%.

Οι μισθολογικές ρυθμίσεις που ισχύουν σήμερα μειώνουν συνολικά τις συντάξιμες αποδοχές των Δημοσίων υπαλλήλων στο ύψος του 60% περίπου των εν ενεργεία αποδοχών τους.

Ειδικά για τους καθηγητές με 25 συντάξιμα χρόνια, η σύνταξη μειώνεται στο ύψος του 50% περίπου των εν ενεργεία αποδοχών τους.

Πραγματικά, αν πάρουμε καθηγητή με 25 συντάξιμα χρόνια, με βασικό μισθό και χρονοεπίδομα 74.500 δρχ. που θέλει να συνταξιοδοτηθεί σήμερα, ενώ έχει 200.000 δρχ. ακαθάριστες μηνιαίες συνολικές αποδοχές (τακτικές + τρίμηνα + βιβλία), θα πάρει κύρια Σύνταξη: $74.500 \times 80\% \times 25/35 + \text{ATA} = 42.600 + 51.400 = 94.000$. Βλέπουμε, ότι η κύρια σύνταξη είναι το 47% των εν ενεργεία συνολικών αποδοχών, δηλαδή είναι κάτω από το μισό μισθό!

Επί πλέον, σημειώνουμε εδώ, ότι με την κατάργηση της ΑΤΑ από 1.1.91, το ποσό της ΑΤΑ που καταβάλλεται σήμερα θα μετατραπεί —όπως σχεδιάζεται στο υπουργείο Οικονομικών— σε επίδομα και από τον τρόπον που θα υπολογίζεται στη σύνταξη ($74.500 + 84.000 \times 80\% \times 25/35 = 90.500$), θα έχουμε γενική παραπέρα μείωση των συντάξεων στο ύψος 40%-45% των εν ενεργεία συνολικών μηνιαίων αποδοχών, για υπάλληλο με 25 συντάξιμα χρόνια.

2. Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων (Μ.Τ.Π.Υ.)

Μέτοχοι του Ταμείου είναι όλοι οι υπάλληλοι του Δημοσίου (τακτικοί, μόνιμοι, δόκιμοι, έκτακτοι και επί θητεία), οι οποίοι είχαν κρατήσεις υποχρεωτικές για τουλάχιστον 12-20 χρόνια, σε ποσοστό 4% πάνω στο βασικό Μισθό, το Χρονοεπίδομα και την Α.Τ.Α. και 1% πάνω στα υπόλοιπα επιδόματα. Η στρατιωτική θητεία αναγνωρίζεται από το Ταμείο, εφόσον καταβλήθει ποσό, το οποίο είναι συνάρτηση των αποδοχών του ασφαλισμένου και του χρόνου εξαγοράς.

Τρόπος υπολογισμού του Μερίσματος

Το μηνιαίο μέρισμα του Μ.Τ.Π.Υ. αποτελεί συνάρτηση: α) των μηνιαίων τακτικών αποδοχών του υπαλλήλου (Βασικός Μισθός + Χρονοεπίδομα) κατά το χρόνο εξόδου από την υπηρεσία, β) του χρόνου ασφαλισής του στο Μ.Τ.Π.Υ. και γ) ενός ποσοστού - συντελεστή,

που κάθε χρόνο σχεδόν προσαυξάνεται, επειδή το Μ.Τ.Π.Υ. δεν αποφάσισε ακόμη να αναπροσαρμόσει το μέρισμα με βάση την ATA. Το ποσοστό - συντελεστής είναι σήμερα 6%

Το μέρισμα καθηγητή με 25 χρόνια ασφάλισης, θα είναι σήμερα: $74.500 \times 25 \times 6\% = 11.000$ δρχ. το μήνα. Εδώ παρατηρούμε, ότι το μέρισμα θα έπρεπε να ήταν τουλάχιστον τριπλάσιο, αν τα χρήματα που κρατούσε το Ταμείο επί 25 χρόνια, τα διαχειρίζοταν με τους κάθε φορά κανόνες της οικονομίας και δεν τα χρησιμοποιούσε για τη χρηματοδότηση των βιομηχάνων με μηδαμινό επιτόκιο.

3. **Ταμείο Αρωγής Οικείου Υπουργείου (Τ.Α.Ο.Υ.).** Τα Ταμεία Αρωγής είναι πολυάριθμα. Στα Τ.Α. ασφαλίζονται όλοι οι μόνιμοι Δημόσιοι Υπάλληλοι, με καταβολή ασφαλίστρου ύψους 5% πάνω στο βασικό Μισθό, το Χρονοεπίδομα και την ATA.

Κάθε καθηγητής του Δημοσίου υπάγεται —επικουρικά— στην ασφάλιση του Ταμείου Αρωγής Υπαλλήλων αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας, από την πρώτη ημέρα έναρξης της μισθοδοσίας του, μέχρι και την ημέρα που πάνει να καταβάλλεται αυτή.

Το Τ.Α.Ο.Υ. χορηγεί, στους ασφαλισμένους σ' αυτό καθηγητές που συνταξιοδοτούνται, Βοήθημα υπό τους ακόλουθους όρους και προϋποθέσεις: α) αν ο καθηγητής (άνδρας) απομακρυνθεί —με οποιονδήποτε τρόπο— από την υπηρεσία του μετά πλήρη 25ετή συντάξιμη υπηρεσία, β) αν απομακρυνθεί —με οποιονδήποτε τρόπο— από την υπηρεσία της και έχει 15ετή συντάξιμη υπηρεσία, αλλά είναι έγγαμη ή χήρα ή διαζευγμένη με ανήλικα τέκνα και εφ' όσον έχει διοριστεί πριν από το 1983 (για τις καθηγήτριες).

Το ύψος του παρεχόμενου από το Τ.Α.Ο.Υ. βοήθημας ορίζεται από τον Υπουργό Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ύστερα από γνώμη - πρόταση του Δ.Σ. του Ταμείου.

• Το ύψος του βοήθημας είναι κατά μήνα το 18% των τακτικών μηνιαίων αποδοχών (βασικός μισθός + χρονοεπίδομα), επί τόσα τριακοστά πέμπτα, όσα και τα χρόνια ασφαλίσης του Εκπαιδευτικού στο Τ.Α.Ο.Υ. Το ποσό που προκύπτει, προσαυξάνεται με την συνολική ATA.

Έτσι, καθηγητής με ασφαλιστικό χρόνο 25 έτη, με βασικό μισθό και χρονοεπίδομα 74.500, δικαιούται το ακόλουθο βοήθημα: $74.500 \times 18\% \times 25/35 + ATA = 9.600 + 22.400 = 32.000$.

Η σχέση συνταξιούχων εκπαιδευτικών προς αν ενεργεία ασφαλισμένους εκπαιδευτικούς είναι ένας συνταξιούχος προς τέσσερους ασφαλισμένους, γεγονός που δείχνει ότι το Ταμείο δεν είναι ελλειμματικό, όμως το βοήθημα που δίνει είναι χαμηλό. Θα μπορούσε να ήταν τουλάχιστον διπλάσιο, αν δεν υπήρχε η μακρόχρονη ληστρική εκμετάλλευση των εισφορών μας από το αστικό κράτος, η μη αξιοποίηση των πόρων και της περιουσίας του Ταμείου.

4. **Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Π.Δ.Υ.).** Στο ταμείο ασφαλίζονται οι περισσότερες κατηγορίες υπαλλήλων του Δημοσίου, με υποχρεωτικές εισφορές ύψους 4% πάνω στο βασικό μισθό, το χρονοεπίδομα και την ATA.

Το Τ.Π.Δ.Υ. χορηγεί το εφάπαξ, εφόσον οι υπάλληλοι δικαιούνται να συνταξιοδοτηθούν από το Δημόσιο και συμπλήρωσαν χρόνο ασφάλισης στο Τ.Π.Δ.Υ. ως ακολούθως:

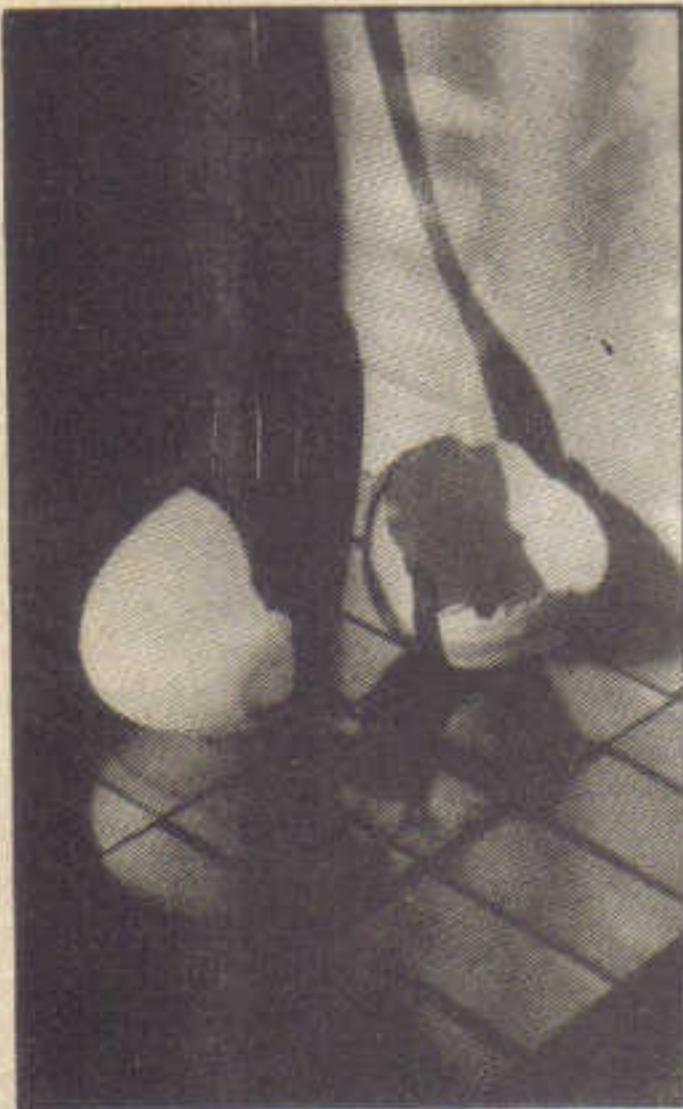
- α) Στην περίπτωση ανικανότητας στην υπηρεσία και για την υπηρεσία: 50 μήνες.
- β) Στην περίπτωση απόλυτης λόγω σωματικής ή διανοητικής ανικανότητας, όχι όμως λόγω της υπηρεσίας: 100 μήνες.
- γ) Στην περίπτωση απόλυτης λόγω κατάργησης θέσης ή λόγω ορίου Ηλικίας του υπαλλήλου: 120 μήνες.
- δ) Για κάθε άλλη περίπτωση εξόδου από την υπηρεσία: 150 μήνες.

Το δικαιούμενο από τους υπαλλήλους εφ' απαξ βοήθημα, εξαρτάται από το ύψος των βασικών αποδοχών που λαμβάνει ο υπάλληλος κατά το χρόνο εξόδου του από την υπηρεσία και το χρόνο ασφάλισής του στο Τ.Π.Δ.Υ.

Το εφάπαξ βοήθημα εκπαιδευτικού με 25 χρόνια ασφάλιση ανέρχεται περίπου στο ύψος των 2.000.000 δρχ.

Γιώργος Καμπούκος
Θανάσης Τσιριγώτης

(Στο επόμενο τεύχος των «αντιτετραδίων» θα συνεχίσουμε την αναφορά μας στο Ασφαλιστικό, με ζητήματα που αφορούν τις νέες ασφαλιστικές προοπτικές και τα σημερινά καθήκοντα των Συνδικάτων)

Επιτροπή
Αδιορίστων
Εκπαιδευτικών

...Επειδή μας αφορά όλους

Μέσα στη γενική αναστάτωση και αγανάκτηση που προκαλεί συνολικά η κυβερνητική πολιτική (δραστική χειροτέρευση του βιοτικού επιπέδου, χτύπημα της κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης, παραβίαση των στοιχειωδών δημοκρατικών δικαιωμάτων κ.λπ) μπορεί να φαντάζει περίεργη μια προκήρυξη που γράφτηκε από αδιόριστους εκπαιδευτικούς και ασχολείται με προβλήματα της παιδείας. Κι όμως, μια προκήρυξη σαν αυτή που κρατάτε τώρα, σας αφορά όλους: μαθητές, φοιτητές, εργαζόμενους, άνεργους και συνταξιούχους. Κι όχι μόνο για λόγους αλληλεγγύης προς μια κοινωνική ομάδα που έχει το δίκιο με το μέρος της, αλλά κι επειδή ακριβώς σχετίζεται με την παιδεία, ένα αγαθό στο οποίο όλοι έχετε δικαίωμα για και το οποίο όλοι έχετε λόγο.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: 'Άλλο ένα θύμα της κυβερνητικής πολιτικής

Σήμερα ο χώρος της δημόσιας εκπαίδευσης δέχεται, για άλλη μια φορά, μια πολύπλευρη επίθεση από την κυβέρνηση, που προσπαθεί να καλουπώσει στα μέτρα της τη μόρφωση, να ευνούχισει τους εκπαιδευτικούς και να «διαπαιδαγώγησε» μαθητές - άβουλα και αλλοτριωμένα ανθρωπάκια. Ταυτόχρονα, ευνοεί την ασυδοσία που επικρατεί στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης και παραπαιδείας. Για να πετύχει όλα αυτά, επιχειρεί να ενσωματώσει και τους εκπαιδευτικούς στο σύστημα που ισχύει στον υπόλοιπο κρατικό μηχανισμό: ρουσφέτι, γλύψιμο και κομματισμός. Η εκπαίδευση είναι το μόνο τμήμα του Δημοσίου στο οποίο δεν μπορεί να εφαρμοστεί μέχρι τώρα αυτό το «σύστημα», επειδή τηρούνται κάποιοι στοιχειώδεις αδιάβλητοι κανόνες σχετικά με τους διορισμούς, τις μεταθέσεις, την εξέλιξη κ.λπ. Δηλαδή:

- Οι εκπαιδευτικοί διορίζονται με επετηρίδα, με βάση το χρόνο αποφοίτησής τους από το πανεπιστήμιο, άσχετα από το αν είναι οπαδοί ή όχι της εκάστοτε κυβέρνησης.
- Οι μεταθέσεις γίνονται με βάση τα μέρια που συγκεντρώνει ο καθένας, ανάλογα με τον τόπο που υπηρετεί, το αν ο/η σύζυγος εργάζεται σε άλλη περιοχή κ.λπ.
- Η βαθμολογική και μισθολογική εξέλιξη εξαρτάται από αντικειμενικά κριτήρια (π.χ. χρόνος υπηρεσίας) και όχι από την εύνοια του κάθε προϊσταμένου, τις πολιτικές πεποιθήσεις κ.λπ.

Η κυβέρνηση όλα αυτά θέλει να τα αλλάξει, γιατί έχει αντιληφθεί ότι οι εκπαιδευτικοί δεν εξαρτώνται από ρουσφέτια και κομματικούς παράγοντες κι ότι έχουν μια αυτονομία από τους μηχανισμούς που λυμαίνονται τον υπόλοιπο δημόσιο τομέα. Σκοπεύει λοιπόν (σύμφωνα με δσα αφήνει να «διαρρέουσουν» στον Τύπο) να αποφασίσει:

- Να καταργήσει την επετηρίδα και στη θέση της να βάλει «εξετάσεις», «σεμινάρια» κ.ά. Σκοπεύει δηλαδή να καταργήσει το μόνο αδιάβλητο και δίκαιο σύστημα που ισχύει στο Δημόσιο και να το αντικαταστήσει με διορισμούς απ' το παράθυρο, τον πλέον προσφιλή τρόπο από το 1821 και εντεύθεν για τη συλλογή ψήφων και τον εκμαυλισμό συνειδήσεων.
- Να αλλάξει το σύστημα μεταθέσεων και εξέλιξης. Ο —διορισμένος από την κυβέρνηση— διευθυντής και επιθεωρητής θα παίζουν πλέον το ρόλο του χωροφύλακα των εκπαιδευτικών, που υποτίθεται ότι θα κρίνονται με «αντικειμενικά» κριτήρια όπως, «Ποια είναι η απόδοση των μαθητών» (θα 'χε ενδιαφέρον να δούμε πώς θα εφαρμοστούν αυτά τα κριτήρια στην Ελευσίνα και στην Εκάλη

αντίστοιχα). Άλλα το πραγματικό κριτήριο θα είναι η υποταγή στα κελεύσματα της κομματικής ηγεσίας.

Τί κρύβουν τα σχέδια της κυβέρνησης

Πέρα από τα παχιά λόγια, ο πραγματικός στόχος της κυβέρνησης είναι να τσακίσει τους εκπαιδευτικούς, διορισμένους και αδιόριστους: Οι μεν πρώτοι να μετατραπούν σε κομματικούς υπαλλήλους δίχως πρωτοβουλία και δημιουργικότητα, που θα αστυνομεύουν τους μαθητές και θα ξεσάπνε πάνω τους, αντί να βρίσκονται στο πλάι τους. Οι δε δεύτεροι να αρχίσουν να γλύφουν δεξιά κι αριστερά μπας και καταφέρουν κάποτε να διοριστούν. Και τι είδους ανθρώπους θα διαπιδαγώγησουν «εκπαιδευτικοί» διορισμένοι με μέσον; 'Οχι βέβαια ελεύθερες και ολοκληρωμένες προσωπικότητες, αλλά ραγιάδες υποταγμένους στην εκάστοτε εξουσία...

Άλλα ας εξετάσουμε πιο συγκεκριμένα τις «εξετάσεις» και τα «σεμινάρια», με τα οποία θέλει η κυβέρνηση ν' αντικαταστήσει την επετηρίδα: Αλήθεια, σε τι χρησιμεύουν οι εξετάσεις σε τομείς για τους οποίους έχουμε ήδη κριθεί κατάλληλοι στο πανεπιστήμιο, και μάλιστα σε ανώτερο επίπεδο; 'Άλλωστε οι περισσότεροι από εμάς μέχρι να διοριστούν είναι αναγκασμένοι να δουλεύουν πέντε, δέκα και παραπάνω χρόνια σε φροντιστήρια, ιδιωτικά σχολεία και σαν αναπληρωτές στο Δημόσιο, αποκτώντας έτσι τη μεγαλύτερη προϋπηρεσία και εμπειρία από οποιονδήποτε άλλο κλάδο εργαζομένων πριν το διορισμό.

Το ίδιο ισχύει και για τα «σεμινάρια», που θα έχουν σαν στόχο όχι την επιμόρφωση, αλλά το «ξεδιάλεγμα» των εκπαιδευτικών. Ας μας εξηγήσουν οι εγκέφαλοι του Υπουργείου Παιδείας, πως ο ίδιος εκπαιδευτικός κρίνεται ικανότατος να διδάσκει σαν αναπληρωτής στη Δημόσιο για χρόνια, αλλά τώρα για να διοριστεί θα χρειάζεται σεμινάρια κι εξετάσεις; Θα 'πρεπε να παραδεχτούν ότι όλα αυτά γίνονται για να βάλουν στο χέρι και την εκπαίδευση, αφού και τα μικρά παιδιά ξέρουν πόσο «αδιάβλητος» είναι οι διαδικασίες πρόσληψης στους υπόλοιπους τομείς του Δημοσίου...

Τέτοια μέτρα, όπως είναι η κατάργηση της επετηρίδας των εκπαιδευτικών, δεν τόλμησε να πάρει ούτε η χούντα. Το 1985 προσπαθήθηκε για πρώτη φορά η εισαγωγή εξετάσεων και σεμιναρίων πριν το διορισμό, αλλά ποτέ δεν εφαρμόστηκε εξαιτίας των αντιδράσεων. Επί οικουμενικής κυβέρνησης φτιάχτηκε το περίφημο «σχέδιο Θέμελη», που προέβλεπε αυτές τις απαράδεκτες ρυθμίσεις, για το οποίο δεν τοποθετήθηκαν ανοιχτά τα τρία κόμματα που στήριζαν την οικουμενική, αφήνοντάς το να «καιωρείται» απειλητικά πάνω απ' τα κεφάλια των εκπαιδευτικών. Αν η σημερινή κυβέρνηση νομίζει ότι ήρθε τώρα η ώρα να το εφαρμόσει, γελιέται: Οι εκπαιδευτικοί δεν θα δεχτούν να μετατραπούν σε φοβισμένους υπαλλήλους. Γιατί τότε δεν θα είναι πλέον εκπαιδευτικοί... Γιατί οι ρυθμίσεις που επιθυμεί να εφαρμόσει η κυβέρνηση σημαίνουν:

- Ιδεολογική και πολιτική χειραγώγηση των εκπαιδευτικών και διάσπασή τους, αφού θα πριμοδοτούνται όσοι υποτάχτουν και θα τιμωρούνται με στασιμότητα ή ανεργία οι υπόλοιποι.
- Μεταφορά των ευθυνών για το οχύ πρόβλημα της ανεργίας στις πλάτες των αδιορίστων.
- Διάσπαση των αδιορίστων με τη δημιουργία ψευδαισθήσεων για «πιο σύντομο» διορισμό. Ψευδαισθήσεων που θα διαλυθούν βέβαια πολύ γρήγορα αν ποτέ εφαρμοστούν αυτές οι ρυθμίσεις.

- Χρησιμοποίηση πειθήνιων «εκπαιδευτικών» για την παράπέρα αυταρχικοποίηση της εκπαίδευσης.
- Θεαμοθέτηση του ρουσφετιού και της κομματικής «προστασίας» στην εκπαίδευση.

Φθηνές και αστήριχτες δικαιολογίες...

Σήμερα υπάρχουν 40.000 καθηγητές, 25.000 δάσκαλοι και 8.000 νηπιαγωγοί αδιόριστοι. Η κυβέρνηση και διάφοροι καλοθελητές κοντυλοφόροι, προσπαθώντας να δικαιολογήσουν την ανεργία και τις κυβερνητικές προθέσεις, υποστηρίζουν ότι «είναι πολλοί, περισσεύουν»... Εκτός από το ότι ποτέ δεν περίσσεψε η γνώση σ' αυτόν τον τόπο, είναι και φεύτες: Δεν υπάρχουν κενές θέσεις για διορισμούς; Τότε γιατί μας διορίζουν κατά χιλιάδες σαν αναπληρωτές κάθε χρόνο; (Φέτος, για παράδειγμα, θα διοριστούν περισσότεροι αναπληρωτές —4.000— παρά μόνιμοι —3.000—). Προφανώς έτσι μας έχουν πιο εύκολα του χεριού τους... Δεν βλέπουν ότι πρέπει να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών ανά τμήμα; 'Οχι' τα δικά τους παιδιά άλλωστε τα στέλνουν στα «καλά» ιδιωτικά, εφαρμόζοντας στην πράξη την (ανομολόγητη) άποψή τους: «Υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης — Πολλαπλές ταχύτητες στην παιδεία: άλλες για τους λίγους κι εκλεκτούς, και άλλες για τη συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών και φοιτηών».

Αλλά υπάρχει κι άλλο ένα πρόβλημα, που οι κυβερνώντες το αντιμετωπίζουν σαν στρουθοκάμηλοι, χώνοντας δηλαδή το κεφάλι τους στο χώμα για να μην το βλέπουν: το πρόβλημα του αναλφαβητισμού. Δυο εκατομμύρια (2.000.000!) αναλφάβητους έχουμε στην Ελλάδα, κατανεμημένους μάλιστα σ' όλες τις ηλικίες. Αν λοιπόν υπολογίσουμε τις σημερινές ανάγκες των σχολείων και ένα σοβαρό πρόβλημα καταπολέμησης του αναλφαβητισμού, τότε υπάρχει όχι «περίσσευμα», αλλά έλλειμμα εκπαιδευτικών. Είναι φανερό όμως ότι η κυβέρνηση και όσοι παράγοντες τη στηρίζουν δεν θεωρούν τη μόρφωση καλή επένδυση...

Υποστηρίξτε τα τα εργασιακά δικαιώματα των εκπαιδευτικών!

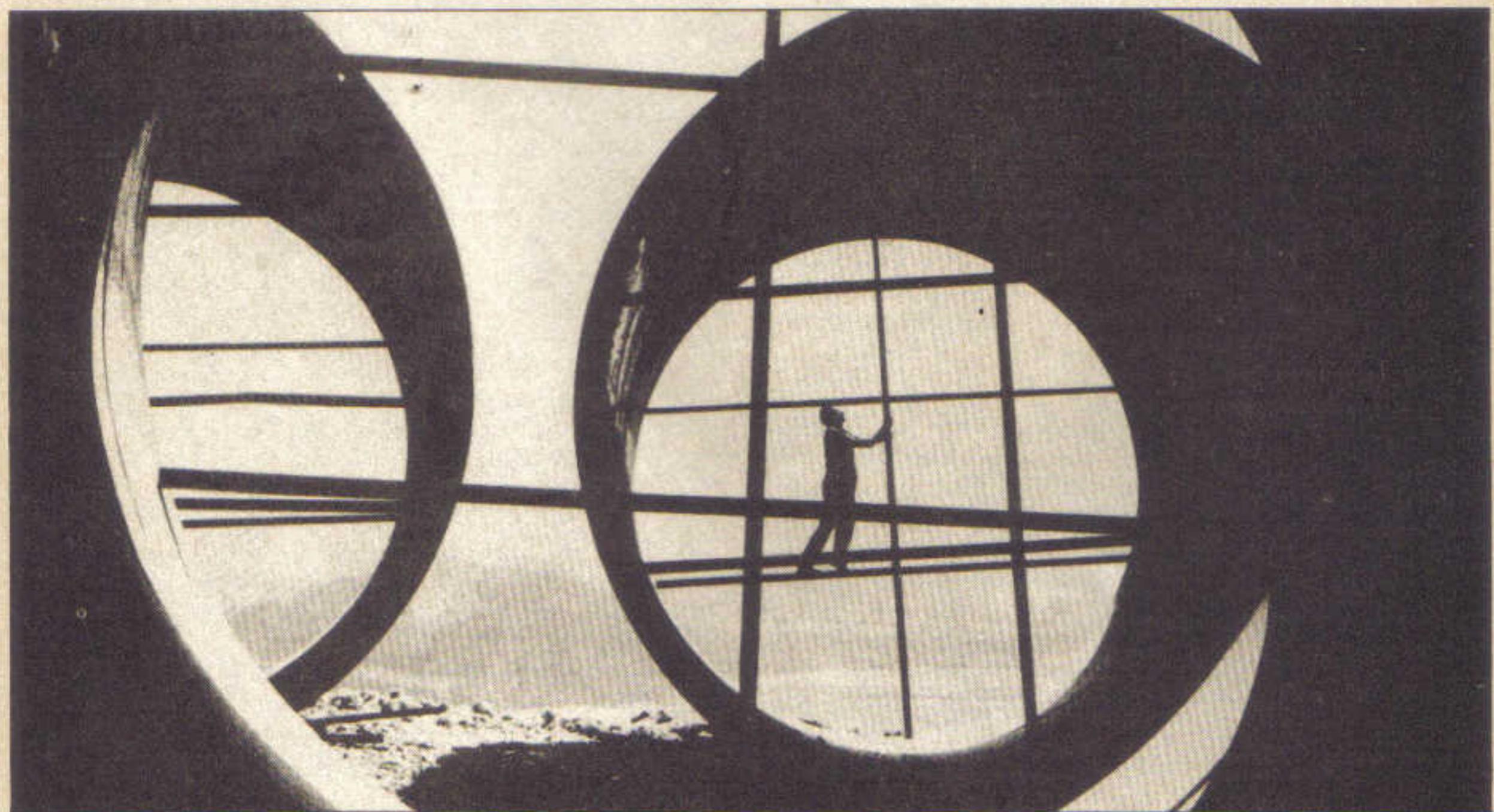
Φίλοι και φίλες, μαθητές, φοιτητές, εργαζόμενοι, άνεργοι και συνταξιούχοι: η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων. Το τί και πως θα διδάσκεται στα σχολεία, είναι και δική σας υπόθεση. Το αν ελεύθεροι εκπαιδευτικοί θα διαπαιδαγωγούν ολοκληρωμένους και ανοιχτόμυαλους ανθρώπους, σας αφορά άμεσα.

Όπως ακριβώς αφορά όλους μας το βιοτικό μας επίπεδο, η κοινωνική πρόνοια και ασφάλιση, τα δημοκρατικά δικαιώματα, όλα όσα συντελούν στην κατάκτηση μιας στοιχειώδους ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια θα τοσαλαπατθεί βάναυσα αν περάσουν τα μέτρα της κυβέρνησης για την παιδεία. Άλλα τη νύφη δεν θα την πληρώσουμε μόνο εμείς σ' αυτή την περίπτωση: θα την πληρώσουμε και οι μαθητές, οι γονείς τους και συνολικά η εκπαίδευση. Γι' αυτό οσας ζητάμε να υποστηρίξετε τα αιτήματα των αδιόριστων εκπαιδευτικών:

Οχι στα αντιδραστικά σχέδια της κυβέρνησης για την εκπαίδευση

- ΟΧΙ ΣΤΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.
- ΝΑ ΜΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΙ Η ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ — ΜΑΖΙΚΟΙ ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΡΑ!
- ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΚΑΙ ΩΡΟΜΙΣΘΙΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΜΟΝΙΜΕΣ ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ
- ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΙΡΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΔΙΟΡΙΣΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Στο σταυροδρόμι κρίσιμων εξελίξεων το συνδικαλιστικό κίνημα

Με τις εξαγγελίες της κυβέρνησης για το ασφαλιστικό και το σχετικό νομοσχέδιο που κατάθεσε για ψήφιση στη Βουλή, ολοκληρώνεται προσωρινά ένας κύκλος άγριας επίθεσης στην εργατική τάξη και γενικά στους εργαζόμενους και συνταξιούχους της χώρας μας.

Η επιχείρηση της βίαιης ανακατανομής των εισοδημάτων, που στοχεύει μ' έναν άμεσο τρόπο να εξουθενώσει τη μεγάλη πλειοψηφία του λαού μας, και να προσφέρει ακόμα πο μεγάλη πίττα στο κεφάλαιο, ντόπιο και ξένο, ιδιωτικό ή κρατικό, να αφαιρέσει και να ισοπεδώσει τις κατακτήσεις και τις κοινωνικές παροχές, πετυχαίνοντας προσωρινά «οικονομίες» και ύφεση για τα τεράστια μεγέθη της κρίσης στην οποία παραδέρνει το σύστημα, είναι βέβαια ακόμα στην αρχή.

'Οπως παραδέχτηκε στην ομιλία του στη Θεσσαλονίκη ο Μητσοτάκης, η πολιτική αυτή θα συνεχιστεί με την ίδια αγριότητα για τρία χρόνια τουλάχιστον, εγκαινιάζοντας κι αυτός με τη σειρά του «στενωπούς» και «τούνελ», όπως ο προκάτοχός του, του ΠΑΣΟΚ, κατά την περίοδο της οκταετίας που είχε την ευθύνη της διακυβέρνησης της χώρας.

Με τον πληθωρισμό να καλπάζει, έχοντας βάλει πλώρη για ποσοστό πάνω από 27%, με την ακρίβεια και τις ανατιμήσεις να βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη, μ' ένα ρυθμό ξέφρενο που εξανεμίζει τους πενιχρούς μισθούς και τις συντάξεις, με παγωμένες τις αποδοχές των εργαζόμενων και με μια ΑΤΑ, για το τελευταίο τετράμηνο, χρήσιμη μόνο για να υπολογίσει κανείς, σύμφωνα πάντα με τα επίσημα κρατικά στοιχεία, πόση απώλεια θα έχουν τα λαϊκά εισοδήματα, η αγοραστική μας δύναμη για τη φετεινή χρονιά, με τον στρατό των ανέργων να διογκώνεται και τις απολύσεις να έρχονται με ρυθμό χιονοστιβάδας, από τις προβληματικές μέχρι τους έκτακτους του Δημοσίου, και τέλος με την επίθεση που επιχειρείται στα ασφαλιστικά δικαιώματα, τις παροχές και τις συντάξεις, όλα αυτά προσυπογράφουν το συμπέρασμα πως η μεγάλη πλειοψηφία του λαού μας βρίσκεται σε μια δεινή θέση.

Κάτω από διαφορετικές συνθήκες, θάπτετε κανονικά τα ζητήματα της επίθεσης που έχει εξαπολύσει η κυβέρνηση νάχουν οδηγήσει τις μαζικές οργανώσεις σε μια κατά μέτωπο αντιπαράθεση μαζί της, σε αγώνες ενωτικούς και παρατεταμένους, σε μια τρομερή κινητικότητα και συντονισμό που θα υπέσκαπτε και τα κοινωνικά στηρίγματα της Δεξιάς και θα προετοίμαζε το έδαφος για τη χρεωκοπία των αντιλαϊκών και αντεργατικών της σχεδίων.

Αντί για κάτι τέτοιο, σήμερα αναπτύσσεται μια διαφορετική διαδικασία. Σε επί μέρους κλάδους και χώρους ξεσπούν αγωνιστικές κινητοποιήσεις, οι εργαζόμενοι μάχονται, συνειδητά ενωμένοι, την πολιτική της κυβέρνησης, δείχνουν αποφασισμένοι να μη λυγίσουν μπροστά στον αντιλαϊκό τυφώνα, να υπερασπίσουν τα δίκια τους μέχρι το τέλος.

Τα παραδείγματα δεν είναι λίγα. Από την Πάτρα ως την κατάληψη της ΠΥΡΚΑΛ, από την Κρήτη ως τις καθημερινές σχεδόν κινητοποιήσεις των εργατών στις προβληματικές, από το Μαντουόι και τη βόρεια Εύβοια ως την Ολύμπικ Κέτερινγκ και τους έκτακτους του Δημοσίου, οι εργαζόμενοι δείχνουν να καταλαβαί-

νουν, πως και αυτή η κυβέρνηση άλλο δρόμο δεν «καταλαβαίνει» από τη μαχητική διεκδίκηση για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους.

Όλοι αυτοί οι αγώνες που αναπτύσσονται έχουν μια τεράστια σημασία. Εγγράφουν, ανεξάρτητα από την τελική τους δικαίωση, μια σημαντική υποθήκη για το μέλλον του συνδικαλιστικού κινήματος, προσθέτουν την πολύτιμη εμπειρία της συλλογικής διεκδίκησης, σε καιρούς χαλεπούς και με δεσπόζουσα την ιδεολογική θέση του ατομικισμού, απελευθερώνουν συνειδήσεις και τα μυαλά των ανθρώπων από τις σύγχρονες πολιτικές δεισιδαιμονίες, που τους καταδυναστεύουν τόσο και τόσο καιρό.

Υπογραμμίζουν, τέλος, την ανάγκη για συνολικότερες απαντήσεις στα προβλήματα που θέτει η αντιλαϊκή πολιτική της Δεξιάς, κι όταν αυτές δεν έρχονται από κει που πρέπει, αναλαμβάνουν την υπόθεση οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, αναπτύσσοντας την υποδειγματική τους αλληλεγγύη, μοιάζοντας να ανακαλύπτουν ξανά τη συνείδηση του κινήματος.

Επιβεβαιώνει, όμως, και κάτι άλλο, εξαιρετικά σοβαρό, αυτή η κατάσταση. Την πολιτική απουσία της ηγεσίας του συνδικαλιστικού

ο Μπα;
γάσας

LA PANTERA SIAMO NOI

Ο ΠΑΝΘΗΡΑΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΜΕΙΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ταυτότητος ...

Ποιος είναι ο μπαγάσας; Προς το παρόν λίγοι κολλητοί που αποφάσισαν να πουν την γνώμη τους αλλά και να κάνουν διάλογο και να προχαλέσουν κανόβουλα πνεύματα και συνειδήσεις και να προτείνουν έναν άλλο δρόμο σκέψης και δράσης. Ο μπαγάσας είναι ανοικτός σε οποιονδήποτε μπορεί να θέλει να βοηθήσει (με όποιο τρόπο αποφασίσει αυτός). Περιμένουμε όχι μόνο βοήθεια οικονομική ή υποστήριξη ησική αλλά συμμετοχή (κι αυτό είναι που επιδιώκουμε χωρίως). Εις το επαναγράφειν (Κάθε ξριτική δεκτή).

Υ.Γ. Δε δέχεται συνεργασίες από εμπόρους ναρκωτικών, εμπόρους συνειδήσεων (υπουργούς, πρωθυπουργούς κλπ.), δικαστικούς, ασφαλίτες, πληρωμένους κονδυλοφόρους (χοινώς δημοσιογράφεις)

και γενικά άτομα που υπηρετούν παρόμοια "λειτουργήματα". Όλοι οι υπόλοιποι δεχτοί.

ο Μπα;
γάσας

ΕΚΛΟΓΕΣ '90 ... ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΕΤΥΓΈ

ΒΑΡΙΔΑΙΟΙ ΣΗΜΕΙΑΙ

κινήματος, την αδυναμία της να αναλάβει την ευθύνη και την πρωτοβουλία για την αγωνιστική ανασύνταξη των συνδικάτων, απέναντι στη νεοφιλελεύθερη λαϊλατα. Και δεν πρόκειται φυσικά μόνο για αδυναμία, αν και η πολλαπλασιασμένη δυσπιστία των εργαζομένων προς την ηγεσία του συνδικαλιστικού κινήματος, τη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ, προσθέτει πλέον και αυτόν τον παράγοντα πρόκειται κύρια για την έλλειψη αυτού που λέγεται «πολιτική βούληση» των δυνάμεων της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης ΠΑΣΟΚ και ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, να στηρίξουν, να οργανώσουν και να αναπτύξουν την αντίσταση και το κίνημα της εργατικής τάξης.

Πώς να μην διακατέχονται από δυσπιστία οι εργαζόμενοι απέναντι στην ηγεσία της ΓΣΕΕ, όταν η τελευταία, με την κυβερνητική επίθεση σε πλήρη ανάπτυξη, πέρα από τις «βροντέρες» διακηρύξεις των ανακοινώσεων τύπου και των συνεντεύξεων των μελών της, εκλιπαρεί πάνω απ' όλα για το «διάλογο» και τη «συναίνεση», αναγορεύοντας έντεχνα το αίτημα των διαβουλεύσεων σε μοναδικό στην πραγματικότητα στόχο της, σε μοναδική επιδίωξη.

Λες και αν προηγηθεί ο διάλογος, τότε αυτόματα θ' αλλάξει ο χαρακτήρας των κυβερνητικών μέτρων και θα είναι το σ.κ. έτοιμο να διαπραγματευθεί τη μια ή την άλλη ρύθμιση!

Πώς να μην δυσπιστούν οι εργαζόμενοι, όταν βλέπουν πως μόλις πετάξει ο Μητσοτάκης την καραμέλα του «διαλόγου», ευθύς, ακόμα κι αυτές οι απρετοίμαστες και ασυντόνιστες 24 ώρες απεργίες αναβάλλονται, και τα μέτρα περνάνε χωρίς ν' ακούγεται «κιχ», όπως τον προηγούμενο Ιούλιο με το «αναπτυξιακό» νομοσχέδιο.

Πώς να μην αμφισβητείται από όλο και περισσότερο κόσμο η ειλικρίνεια των προθέσεων της ρεφορμιστικής ηγεσίας, όταν —στο απόγειο της κυβερνητικής αντιλαϊκής ασυδοσίας— δεν υπάρχει ένα στοιχειώδες πλαίσιο και πρόγραμμα για την ανάπτυξη των αγώνων των εργαζομένων, παρά μόνο οι εξαγγελίες 24ωρών και 48ωρων ξεσπασμάτων, κι αυτά κάτω από την προφανή πίεση της πλατειάς μάζας των εργαζομένων

Πώς να μην κατανοείται η αφερεγγυότητα των συνδικαλιστικών στελεχών του ρεφορμισμού, όταν από τους ίδιους που χειροκρότησαν «σταθεροποιητικά» προγράμματα λιτότητας το 1985, το άρθρο 4 παλιότερα, τις δικαστικές παρεμβάσεις, τις «οικουμενικές ανατιμήσεις» πιο πρόσφατα, ακούγονται λόγια κατανόησης για την κρισιμότητα των περιστάσεων, ομφαλοσκοπήσεις για το αν τα μέτρα —που μεταβάλλουν βίαια και ριζικά το χάρτη των κοινωνικών δικαιωμάτων— είναι λιγότερο ή περισσότερο «αναπτυξιακά», σαν ύψιστο κριτήριο για τη στάση απέναντι τους.

Όλη αυτή η διάχυτη δυσαρέσκεια, που εκφράζεται σήμερα με τη μορφή της επιφύλαξης, της αμφισβήτησης, και της δυσφορίας απέναντι στη συνδικαλιστική ηγεσία του ρεφορμισμού, σε συνδυασμό με την αγανάκτηση απέναντι στην κυβερνητική πολιτική, είναι πολιτικά στοιχεία που εξηγούν τις στάσεις που εκφράζονται στη βασική μάζα των εργαζομένων.

Για τις δυνάμεις του σ.κ. που στέκονται σε μια ταξική, αγωνιστική και αριστερή κατεύθυνση, παρά τις ολιγωρίες και τις καθυστερήσεις, παρά τις δυσκολίες των περιστάσεων και τις μικρές υποκειμενικές δυνατότητες, προκύπτει η ανάγκη να δώσουν τις προσπάθειές τους στο να πολιτικοποιηθούν αυτές οι στάσεις και να εγκαταλείψουν το δρόμο της απόστασης από τα συνδικάτα, να αναδειχτεί η σωστή αγωνιστική γραμμή τους, να υπηρετηθεί η συνάντηση των μαχητικών εκδηλώσεων που σήμερα ζεσπούν ασυντόνιστα και αυθόρμητα σε επί μέρους χώρους σ' ένα ευρύτερο μέτωπο, αγωνιστικό, συντονισμένο, ενάντια στην αντιλαϊκή πολιτική της Δεξιάς και για την απόκρουση της επίθεσής της. Είναι ένα από τα, αν όχι ικανά, πάντως αναγκαία βήματα για την ταξική ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος.

Γιάννης Μακρίδης

«ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ»

(Έμποροι της γνώσης ή γνώστες του εμπορίου;)

Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα τον τελευταίο χρόνο, γινόμαστε μάρτυρες μιας πλημμυρίδας διαφημίσεων στον τύπο, στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο, για τα αυτοαποκαλούμενα «ιδιωτικά πανεπιστήμια». Βέβαια, ο τίτλος τους τυπικά είναι «Κέντρο Ελεύθερων Σπουδών ή «Κολλέγιο», που ακολουθείται από τη συνεργασία (συνήθως ανύπαρκτη) με κάποιο (υπαρκτό ή ανύπαρκτο) ιδιωτικό ΑΕΙ ξένης χώρας, προς ενίσχυση του κύρους τους.

Το φαινόμενο των ιδιωτικών ΑΕΙ δεν είναι βέβαια ελληνικό. Σαν διεθνές φαινόμενο, λοιπόν, έχει και κάποιες ανάλογες αιτίες. Ποιές είναι αυτές; Νομίζουμε ότι το ζήτημα κατ' αρχήν πρέπει να τοποθετηθεί σε τρεις άξονες, όσον αφορά τις ανάγκες του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος, ενώ παράλληλα πρέπει να εκτιμηθούν οι κοινωνικές αιτίες που αναπαράγουν το φαινόμενο αυτό και που εντοπίζονται ιδιαίτερα στα οικονομικά κατώτερα στρώματα της κοινωνίας, ιδιαίτερα στη χώρα μας.

a) Καπιταλιστική παραγωγή - ταξικός διαχωρισμός

Από την άποψη αυτή, και αν το δούμε από τη μια μόνο πλευρά του (που είναι όμως η δευτερεύουσα), η ανάπτυξη «πολλών ΑΕΙ» γενικά, δείχνει την πρόοδο της κοινωνικής παραγωγής, την άνοδο του πολιτισμού, την καλύτερη ποιοτικά εργασία, την πιο σύνθετη και πιο εξειδικευμένη, καθώς και τη δυνατότητα για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Από την άλλη πλευρά, όμως, που είναι και η κύρια, η βασική, και μάλιστα είναι αυτή που δίνει τον τόνο και χρωματίζει το ρόλο και τη λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης — και περισσότερο της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης — το ζήτημα εμφανίζεται διαφορετικό.

Αυτή η οπτική γωνία μας αποκαλύπτει, ότι η επιστήμη και η γνώση (που είναι μια παγκόσμια κοινωνική λειτουργία) κατατεμαχίζεται στην προκρούστεια κλίνη των κάθε φορά συγκεκριμένων καπιταλιστικών συμφερόντων της α' ή β' επιχείρησης ή κλάδου. Αυτό σημαίνει: 1) διάλυση και αποδιοργάνωση της επιστήμης, και 2) βιομηχανία παραγωγής μισοειδικευμένων επιστημόνων, κατάλληλων να λειτουργούν ουσιαστικά μόνο σαν εξειδικευμένοι εργάτες, σε κάποιες πιο «λεπτές» βιομηχανικές δουλειές. Δηλαδή, ταξικός διαχωρισμός στους επιστήμονες και κοινωνικός τους υποβιβασμός, αφού στην πργματικότητα έχουν γίνει «προλετάριοι επιστήμονες», με ουσιαστικά χειρότερους όρους — ακόμα και εργασιακούς — και από τους κοινούς εργάτες (π.χ. Αμερική).

Έτσι, λοιπόν, παρατηρείται το φαινόμενο (με αυξητικές τάσεις), η μεγάλη μάζα των επιστημονικού δυναμικού να είναι ακα-

τάλληλη για οποιαδήποτε «ανώτερη» επιστημονική λειτουργία. Καταδικάζεται μόνιμα στην ημιμάθεια και στην εκμετάλλευση από τους κάτοχους της πλατύτερης γνώσης και βασικά από τους κατόχους του χρήματος.

Ο σύγχρονος καπιταλισμός, για να μπορέσει να λειτουργήσει σωστά, χρειάζεται προσωπικό με μεγάλη εξειδίκευση και χαμηλό κόστος. Άρα είναι υποχρεωμένος να φτιάχνει τέτοιους επιστήμονες και να διαλύει τη γνώση και την επιστήμη, όπως περιγράψαμε παραπάνω, κατά τον ίδιο τρόπο που διαλύει τις μεγάλες παραγωγικές μονάδες και τις διασπάσσει σε υπεργολαβίες, φασόν, κ.λπ.

β) Ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα - παρασιτισμός του κεφαλαίου

Παρατηρούμε μια γενικότερη στροφή του καπιταλισμού προς τον τριτογενή τομέα. Δεν έχουμε παρά να δούμε την αύξηση του αριθμού των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών, των ιδιωτικών ΑΕΙ, των ιδιωτικών αστυνομιών, των διαφημιστικών εταιρειών κ.λπ. και την αστρονομική άνοδο των κερδών τους. Αυτό δείχνει στην πραγματικότητα ένταση του παρασιτισμού του κεφαλαίου. Είναι δε ιδιαίτερα επικερδείς αυτές οι επιχειρήσεις, γιατί δε διακινδυνεύουν κάποιο στοκ εμπορευμάτων που θα τους μείνει απούλητο, ενώ παράλληλα έρουν να εκμεταλλεύονται τις διαθέσεις, τις ανάγκες, την ψυχολογία των μαζών, τους φόβους γενικά, και την αβεβαιότητα που κυριαρχούν στα κατώτερα κυρίως κοινωνικά στρώματα από την επιδείνωση της καπιταλιστικής κρίσης.

γ) Ταξικοί φραγμοί

Αν οι δύο προηγούμενοι άξονες ήταν οικονομικού χαρακτήρα, ο άξονας των ταξικών φραγμών έχει ένα χαρακτήρα πολιτικοκοινωνικό, με την έννοια ότι δείχνει την πολιτική της αστικής τάξης — και βασικά της μονοπωλιακής αστικής τάξης — απέναντι σε όλες τις άλλες τάξεις και στρώματα της κοινωνίας.

Αν και επανειλημμένα έχουν αναλυθεί σε τούτο το περιοδικό οι διάφορες πλευρές του ζητήματος των ταξικών φραγμών, θεωρούμε χρήσιμο να υπενθυμίσουμε μερικές (που μπορεί να μην ισχύουν όλες στη χώρα μας, ισχύουν όμως διεθνώς): πρώτα απ' όλα είναι το ίδιο το κοινωνικό (και στην περίπτωσή μας κυρίως το οικογενιακό) οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκεται ο εκπαιδευόμενος, οι διαφορετικοί τύποι σχολείων, τα διαφορετικά προγράμματα σπουδών, η διαφορετική ποιότητα της παρεχόμενης γνώσης, η διαφορετική εκπαιδευτική μεθοδολογία, ο διαφορετικός προορισμός των εκπαιδευομένων,

οι εξετάσεις κ.λπ., κ.λπ.

Αν όλα αυτά και άλλα πολλά, ισχύουν για τη δημόσια εκπαίδευση που εξυπηρετεί —χωρίς να το δηλώνει— το καπιταλιστικό σύστημα, μπορούμε να καταλάβουμε πόσο μεγεθύνεται το πρόβλημα. στην περίπτωση που η εκπαίδευση είναι κατευθείαν προέκταση μιας καπιταλιστικής επιχείρησης ή στην περίπτωση που το ίδιο το ΑΕΙ είναι μια Ανώνυμη Εταιρεία, που διαθέτει τη γνώση και την πουλάει έναντι αδράς αμοιβής. Σε όλα, δηλαδή, τα προηγούμενα εμπόδια προστίθεται τώρα το ανυπέρβλητο εμπόδιο του εισοδήματος.

Αν όμως οι τρεις παραπάνω άξονες εκφράζουν τις ανάγκες του καπιταλισμού, που γεννούν την πολιτική την οποία εξετάζουμε εδώ, γεννιέται εύλογα το ερώτημα: για ποιούς λόγους αυτή η πολιτική γίνεται κοινωνικά αποδεκτή;

- Ο πρώτος και βασικώτερος λόγος είναι, νομίζουμε, η πιεστική ανάγκη για επαγγελματική αποκατάσταση, που μεγαλώνει ιδιαίτερα μπροστά στο φάσμα της ογκούμενης ανεργίας.
- Η υποτίμηση της χειρωνακτικής εργασίας, η οποία συνήθως είναι πιο «βαριά» και πιο κακοπληρωμένη.
- Σε στενή σχέση με τις δύο προηγούμενες αιτίες, η θεώρηση ότι η διανοητική εργασία είναι μεγαλύτερης αξίας και πιο περιζήτητη. Η θεώρηση, δηλαδή, ότι όχι μόνο θα εργάζεται με λιγότερη κούραση, περισσότερη αξιοπρέπεια και περισσότερα χρήματα, αλλά και ότι θα είσαι περισσότερο εξασφαλισμένος σ' αυτή σου τη θέση, λόγω των γνώσεών σου.
- Η πίεση για κοινωνική ανέλιξη. Αυτή η επιθυμία είναι που υποβόσκει στη συνείδηση των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων. Τών στρωμάτων εκείνων που υφίστανται την κοινωνική καταπίεση, και έχουν την αυταπάτη ότι θα την ξεπεράσουν ατομικά, περνώντας μέσα από το αστικό εκπαιδευτικό σύστημα, για να γίνουν επιστήμονες, κοινωνικά και οικονομικά αναβαθμισμένοι.

Νά, λοιπόν, πώς παρουσιάζεται το πρόβλημα στην πιο οξυμένη του έκφραση: οι χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις, μπροστά στο φόβο της ανεργίας και στην αδυναμία των δημόσιων πανεπιστημίων να απορροφήσουν όλους αυτούς τους υποψήφιους σπουδαστές, ζητούν κάποια άλλα εκπαιδευτικά ίδρυματα, που να μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους για μόρφωση, έστω και αν υποβληθούν σε οικονομικές ύστερες. Το θεωρούν, δηλαδή, σαν μια —λίγο πολύ— σίγουρη επένδυση για το μέλλον τους.

Πατώντας, λοιπόν, πάνω σ' αυτό το έδαφος, η σημερινή κυβέρνηση της Ν.Δ. στηρίζει την προπαγάνδα της στο χάλι της δημόσιας εκπαίδευσης και προσπαθεί να νομιμοποιήσει και ιδεολογικά τη δημιουργία ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού προς το παρόν συνταγματικά απαγορεύεται η ίδρυση ιδιωτικών ΑΕΙ, βάσει της παραγράφου 8, του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Σ' αυτήν της την προσπάθεια η κυβέρνηση βοηθιέται ιδιαίτερα από την ΕΟΚ, η οποία παρενέβαινε και παρεμβαίνει άμεσα προς αυτήν την κατεύθυνση, όχι μόνο με τις σαφείς οδηγίες της, αλλά και με τη δημιουργία διαφόρων Ινστιτούτων, ανεξέλεγκτων από την ελληνική πολιτεία και πολύ περισσότερο από τον ελληνικό λαό.

Οι κατεύθυνσεις της ΕΟΚ είναι σαφείς και συγκεκριμένο-

ποιούνται με τα διαβόητα πλέον σχέδια COMMET και ERA-SMUS. Σύμφωνα μ' αυτά, όλα τα ΑΕΙ της ΕΟΚ θα εφαρμόζουν τρεις κύκλους σπουδών. Στον πρώτο κύκλο - δεξαμενή σπουδαστών θα δίνεται πτυχίο «μπάτσελορ» (σημερινού ΤΕΙ δηλαδή). Στον δεύτερο κύκλο θα δίνεται «μάστερ» και στον πολύ δυπρόσιτο τρίτο κύκλο θα δίνεται διδακτορικό.

Παράλληλα, μιλάει για την αυτοχρηματοδότηση των ΑΕΙ (κατ' αυτόν τον τρόπο ουσιαστικά ιδιωτικοποιούνται ακόμα και τα κρατικά ΑΕΙ), τη σύνδεσή τους με τα μεγάλα βιομηχανικά μονοπολιακά συγκροτήματα, την ανταλλαγή φοιτητών και επιστημονικού - τεχνικού προσωπικού των επιχειρήσεων, για προγράμματα σπουδών και έρευνα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επιχειρήσεων, για τη μεταφορά φοιτητών από ένα κράτος - μέλος σε άλλο, για τις υποτροφίες, για το ύψος του εισοδήματος που πρέπει να είναι πάνω από κάποιο όριο, κ.λπ. κ.λπ.

Αυτές είναι, λοιπόν, οι κατεύθυνσεις της ΕΟΚ και, πίσω απ' αυτήν, των μεγάλων δυτικοευρωπαϊκών μονοπωλίων.

Ας δούμε, τώρα, ποιές είναι οι κατεύθυνσεις της κυβέρνησης, όπως φανερώνονται από το προσεκτικά διατυπωμένο «πρόγραμμα για την παιδεία» της Ν.Δ. (Φεβρουάριος 1989).

1) Κατακερματισμός και ουσιαστική διάλυση της δημόσιας εκπαίδευσης. Αυτό περνάει μέσα από τα διαφορετικά προγράμματα σπουδών, τη χρηματοδότηση με βάση την απόδοση επιστημονικού έργου (αύξηση των ανισοτήτων μεταξύ των ΑΕΙ), τη μείωση των πιστώσεων.

2) Ουσιαστική υποβάθμιση των πρωτυχιακών σπουδών.

3) Δύο κύκλοι μεταπυχιακών σπουδών: ο πρώτος για μάστερ και ο δεύτερος για διδακτορικό δίπλωμα.

4) Αυτοχρηματοδότηση των ΑΕΙ και σύνδεση με επιχειρήσεις (όχι μόνο στη χρηματοδότηση ή στις παραγγελίες για έρευνα, αλλά και στη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών). Ίδρυση ΑΕΙ από επιχειρηματίες.

5) Δημιουργία «εκπαιδευτικού» κεφαλαίου. Αυτό θα πρέπει απ' το σπάσιμο του κρατικού μονοπωλίου στον τομέα αυτόν, όπως αναμένεται να γίνει και σε άλλους τομείς (π.χ. από το σπάσιμο των Ασφαλιστικών Ταμείων αναμένεται να ισχυροποιηθεί παραπέρα η Ιδιωτική Ασφάλιση, όπως έγινε ήδη με τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης, κ.λπ.).

6) Η ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση βαφτίζεται «έλευθερη επιλογή» και «δικαίωμα των νέων στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση μη διαπραγματεύσιμο».

Το ότι η βασική της κατεύθυνση είναι να αναπτύξει την ιδιωτική ανώτατη παιδεία φαίνεται, νομίζουμε, απ' όλα τα παραπάνω, και ακόμη περισσότερο από το ακόλουθο απόσασμα:

«Η εξασφάλιση από το κράτος Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης υψηλού επιπέδου δεν αποκλείει την παράλληλη ή πρόσθιτη παροχή τέτοιων υπηρεσιών και από τον ιδιωτικό τομέα. Γι' αυτό, μόλις αρθούν τα συνταγματικά κωλύματα, θα επιτραπεί η ίδρυση και η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων». (σελ. 34 - 35, «πρόγραμμα για την παιδεία» της Ν.Δ., Φεβρ. 1989).

Φυσικά, η ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν θα δημιουργηθεί «εκ του μηδενός». Ήδη σήμερα υπάρχουν και λειτουργούν Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών, Κολλέγια, Παραρτήματα ξένων Πανεπιστημίων κ.λπ., που πολλές φορές έχουν απασχολήσει τον Τύπο, για την ποιότητα των «σπουδών» τους, για την αξία των «πτυχίων» τους, για την υποτιθέμενη «σύνδεσή» τους με ξένα ΑΕΙ, για την εξασφάλιση επαγγέλματος στους αποφοίτους τους, ακόμα και για τη νομιμότητα της υπαρξής τους και για την αντιστοιχία του τίτλου τους με την πραγματικότητα.

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι αρχίζουν να καταλαβαίνουν, ότι δίπλα στο «υγιές» εμπόριο της γνώσης, έχει δημιουργηθεί και το «παραεμπόριο» της γνώσης, που —σημειωτέον— καλύπτει σχεδόν εξ ολοκλήρου το χώρο αυτόν.

Η Διαφήμιση των «Κολλεγίων» ή πως γίνεται το άσπρο μάυρο

80 χιλιάδες νέοι μένουν κάθε χρόνο έξω από τα Πανεπιστήμια. 80 χιλιάδες νέοι ψάχνουν λύσεις για επαγγελματική αποκατάσταση. Τα «ιδιωτικά πανεπιστήμια» καραδοκούν. Οι έμποροι της γνώσης επενδύουν στην αγωνία παιδιών και γονιών, προσδοκώντας τεράστια κέρδη. Ο τίρος είναι μεγάλος πάνω από 40 δισεκατομμύρια.

Κάθε Σεπτέμβρη, που τα αποτελέσματα των εισαγωγικών κλείνουν τις πόρτες των σχολών στα όνειρα των παιδιών, πέφτουν τα «ιδιωτικά πανεπιστήμια» στη λεία που άφησε η αδιαφορία της πολιτείας. Αγώνας για το ποιός θα αρπάξει το μεγαλύτερο κομμάτι από τον τίρο των δισεκατομμυρίων.

Κέντρα ελεύθερων σπουδών, τα αυτοαποκαλούμενα «ιδιωτικά πανεπιστήμια» ή «κολλέγια», χωρίς υποδομή, χωρίς κανόνες λειτουργίας, χωρίς έλεγχο στην ποιότητα και την καταλληλότητα των γυνώσεων που παρέχουν, χωρίς κατοχύρωση των πτυχίων προσπαθούν να πείσουν για το αντίθετο.

Υπεραύγχρονο και μοναδικό όπλο η διαφήμιση, αναλαμβάνει να κάνει το μάυρο - άσπρο.

Τεράστιες καταχωρήσεις στις εφημερίδες και στα περιοδικά, γιγαντοαφίσες στους δρόμους, εμπορικά και μη αφιερώματα. Το παιχνίδι αρχίζει: «πρόσκληση για ένα σύγουρο μέλλον», «ειδήσεις από το μέλλον», «η νέα πρόταση»... και η παραπληροφόρηση έχει πάρει το δρόμο της...

Οι υποσχέσεις μοιράζονται σπάταλα, οι προσφορές δν έχουν όρια προσφέρουν:

- «τη δυνατότητα στον σπουδαστή να επενδύσει στο μέλλον του με υψηλού επιπέδου σπουδές»,
- «τη δυνατότητα συνέχισης σπουδών σε ξένα πανεπιστήμια»,
- «τη δυνατότητα εξεύρεσης εργασίας σε χώρα της ΕΟΚ»,
- «διεθνή ακαδημαϊκή αναγνώριση, επαγγελματική και κοινωνική καταξίωση»,
- «υψηλές αποδοχές».

Στην κοινωνία της ανεργίας και της λιτότητας αυτά προτείνουν... τον παράδεισο.

Για να πουλήσουν τις προσφορές τους, τις επενδύουν πρώτα και κύρια με ένα εντυπωσιακό, βαρύδουπο, ξενόγλωσσο τίτλο, που οπωδήποτε περιέχει τη λέξη «college».

Ηχηρός, ξενόγλωσσος τίτλος προσδίδει κύρος και εμπιστοσύνη, προδιαθέτει για ποιότητα Ευρωπαϊκού ή Αμερικάνικου επιπέδου. Υπονοεί -ανύπαρκες στην πραγματικότητα- σχέσεις με ξένα πανεπιστήμια. Ακριβώς σ' αυτήν την πληροφορία -σχέση με ξένα πανεπιστήμια- επικεντρώνεται η διαφήμιση. Εδώ παίζεται το παιχνίδι. Αυτό κυρίως πουλάει. Είναι η υπόσχεση, ότι ο φοιτητής θα πάρει πτυχίο έγκυρο, καταχυρωμένο, με αντίκρυσμα στην αγορά εργασίας.

Η αλήθεια, βέβαια, είναι άλλη: καμιά τέτοια σχέση δεν υπάρχει ή, όπου υπάρχει, σε καμιά περίπτωση δεν παρέχονται πτυχία πανεπιστημίων.

Μεγαλόσχημοι, «επιτυχημένοι επαγγελματίες», και κατά περίπτωση αστέρες της τηλεόρασης, σπεύδουν να ενιαχύσουν τη φήμη των κολλεγίων. Καθηγητές, δημοσιογράφοι, πνευματικοί και καλλιτεχνικοί παράγοντες, με τις φωτογραφίες τους, τις θετικές κριτικές, τα συγχαρητήρια, τη συνεργασία, τα χαμόγελά

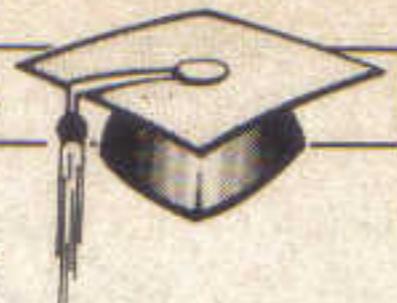
τους, παίζουν το ρόλο του κράχτη. Προσφέρουν το όνομά τους και τον τίτλο τους (άραγε με το αζημίωτο;) για την εξαπάτηση των σπουδαστών.

Όλα αυτά πρέπει να γίνονται σε όμορφο, πολύχρωμο, φωτεινό φόντο.

Αρχαιοπρεπή ή νεοκλασικά αναπαλαιομένα κτίρια, για να συμπληρώνουν το στυλ του σοβαρού, έγκυρου, μεγαλόπρεπου ιδρύματος.

Και οι σπουδαστές; Χαρούμενοι, χαμογελαστοί, περιποιημένοι νέοι και νέες, με κομψό «καθωσπρέπει» υπόσιμο, φωτογραφίζονται πάνω από κομπιούτερς σαν σπουδαστές ή μέσα σε γραφεία, επιτυχημένοι, πανευτυχείς, με «υψηλές αποδοχές» σαν τελειόφοτοι.

Και ο χορός καλά κρατεί... Οι υπεύθυνοι της πολιτείας αδιαφορούν, ενθαρρύνουν, καλλιεργούν αυτό το κλίμα. Οι λαθρέμποροι της γνώσης επενδύουν και κερδοσκοπούν. Οι νέοι και οι οικογένειές τους, θύματα που καταθέτουν τις τελευταίες οικογενειακές οικονομίες και την έσχατη ελπίδα για το μέλλον τους...

Η μεθόδευση της θεσμοθέτησης

Το φαινόμενο

Η «βιομηχανία» που εκμεταλλεύεται τα όνειρα και την αγωνία της νεολαίας για το μέλλον ανθεί στη χώρα μας, όχι μόνο στο χώρο της γενικής παιδείας, αλλά και σ' αυτόν της μεταλυκειακής αναζήτησης. Και μάλιστα δεν έπαψε στιγμή να αναπτύσσεται, παρά τις αντίθετες εξαγγελίες των προηγούμενων κυβερνήσεων, ιδιαίτερα των πασοκικών.

Οι εν λόγω επιχειρηματίες εκμεταλλεύονται τόσο την ύπαρξη του θεσμού των γενικών εξετάσεων (επιλογή - ταξικός φραγμός), όσο και την αναποτελεσματικότητα — ανεπάρκεια των προγραμμάτων του υπουργείου για ειδικευμένη επαγγελματική εκπαίδευση.

Και είναι φυσικό, η πελατεία στην οποία αυτοί απειθύνονται να μην ανήκει κυρίως στα «υψηλά στρώματα», αφού οι γόνοι αυτών έχουν όλες τις δυνατότητες να κάνουν σπόδιες υψηλού επιπέδου σε ξένα πανεπιστήμια και ούτε εξάλλου ενδιαφέρονται να αποκτήσουν πτυχία του τύπου «στενογράφοι», «χειριστές κομπιούτερ», «οδοντοτεχνίτες», «μηχανικοί αυτοκινήτων» κ.λπ.

Αναμενόμενο ήταν, εξάλλου, ο νεοφιλεύθερος άνεμος και το πράσινο φως που αυτός άναψε στην «ιδιωτική πρωτοβουλία», να προκαλέσουν έκρηξη στη δημιουργία σχολών και «παραρτημάτων». Ξένων πανεπιστημίων, έκρηξη ιδιαίτερα θορυβώδη μετά την επέμβαση συγκροτημάτων του τύπου (θα μιλήσουμε στη συνέχεια γι' αυτό το θέμα), που αποκάλυψε τη σκοτεινή πλευρά του φαινομένου (και μας αφήνει να υποθέσουμε τις ακόμη σκοτεινότερες...). Τα «παραρτήματα» αυτά θέλουν να προσελκύσουν αποτυχόντες των ελληνικών πανεπιστημίων, τάζοντας υψηλού επιπέδου σπουδές και σίγουρο μέλλον, ταχυδακτυλουργικά και ανεξέλεγκτα,

και κυρίως ζητώντας υπέρογκα δίδακτρα.

Η έκρηξη αυτή μέσα σε πολύ λίγο χρόνο προκάλεσε κορεσμό της αγοράς στο χώρο αυτόν, με αποτέλεσμα και τον έντονο πόλεμο μεταξύ των κερδοσκόπων της γνώσης - και όχι μόνον αυτών...

Όλα αυτά, βέβαια, καθόλου δεν διακρίνονται, πίσω από το επιστημονικό μάρκετινγκ που χρησιμοποιούν αυτού του τύπου οι «επιχειρήσεις», μάρκετινγκ τόσο εκτυφλωτικό που παραπλανά τα θύματά του.

Τί είναι στην πραγματικότητα τα «Ιδιωτικά πανεπιστήμια»;

Είναι βασικό να ξεκαθαρίσουμε τον τρόπο με τον οποίο αναπτύχθηκε η «ιδιωτική πρωτοβουλία» στον χώρο της παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών προσόντων.

Υπάρχουν τρεις διαφορετικές περιπτώσεις λειτουργίας ιδιωτικών σχολών:

1. Οι σχολές που στα διαφημιστικά τους αναφέρουν «αναγνωρισμένες από το κράτος» είναι εντελώς ξεχωριστή κατηγορία. Πρόκειται για μέσες ιδιωτικές σχολές, ταυτόσημες με τα δημόσια τεχνικά και επαγγελματικά λύκεια (ΤΕΛ) και τις τεχνικές επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ), με αναλυτικά προγράμματα καθορισμένα από το υπουργείο.

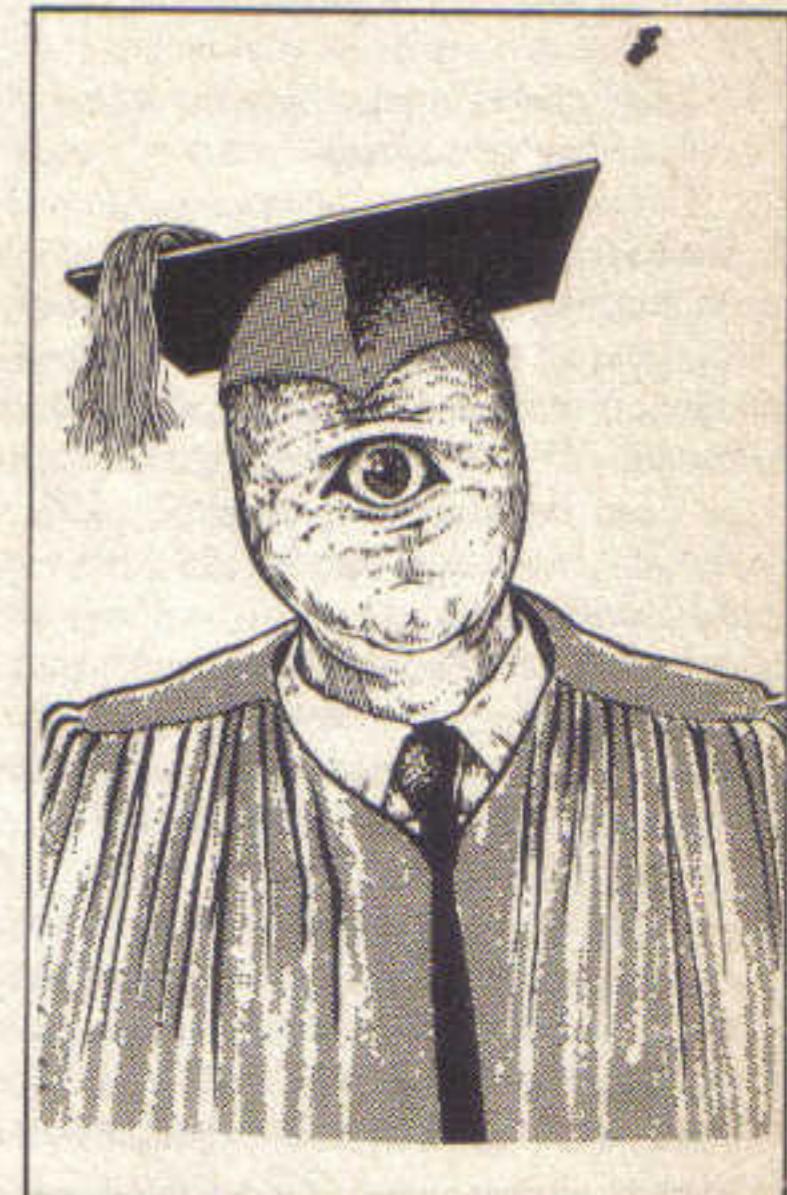
Καλύπτουν, δηλαδή, το χώρο της ιδιωτικής μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, με τον ίδιο τρόπο και νόμο των ιδιωτικών γενικών λυκείων.

Η θησαύρισή τους στηρίζεται στα δίδακτρα (της τάξης των 350.000 - 400.000 δρχ. το χρόνο), στην άγνοια του κόσμου ότι είναι ταυτόσημες σχολές με τα δημόσια σχολεία (και

μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις παρέχουν κατώτερο επίπεδο σπουδών και ανελειπή υποδομή, εργαστήρια κ.λπ.) και, τέλος, στα πραγματικά κενά σε ορισμένες ειδικότητες της δημόσιας εκπαίδευσης (για παράδειγμα στα δημόσια ΤΕΛ και ΤΕΣ δεν υπάρχει τμήμα οδοντοτεχνιτών).

2. Η δεύτερη κατηγορία είναι αυτή των λεγόμενων «Κέντρων Ελεύθερων Σπουδών». Αυτά στηρίζουν τη λειτουργία τους στο Ν.Δ. 9/9 - 10/35 (που χρονολογείται από το 1935 και που στάθηκε αδύνατο να το πάρουμε στα χέρια μας, τόσο από το Εθνικό Τυπογραφείο — μας παρέπεμψαν στην ... Εθνική Βιβλιοθήκη, θεωρώντας προφανώς το νόμο μουσιακό είδος — όσο και από τα ίδια τα κέντρα).

Τα κέντρα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις αποκρύβουν το γεγονός ότι παρέχουν απλώς «επαγγελματικές δεξιότητες» — π.χ. στενογραφία ή χειρισμός κομπιούτερ. Είναι απροσ-

διορίστου στάθμης, με πρόγραμμα σπουδών εξαμηνιαίο ή ετήσιο.

Αυτά ψαρέύουν πελατεία κάτω από βαρύγδουπους τίτλους («εκπαιδευτικοί όμιλοι», «εκπαιδευτικοί οργανισμοί» κ.λπ) και με περιφραστικές ειδικότητες του τύπου: «Εφαρμογή σε μεγάλα συστήματα H/Y Mainframes - Minis με τη χρήση του Mini IBM S/36».

3. Η τρίτη κατηγορία είναι η περισσότερο συζητημένη. Είναι τα αυτοαποκαλούμενα «ιδιωτικά πανεπιστήμια».

Εξ αιτίας της συνταγματικής απαγόρευσης για ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση, «καλύπτονται» νομικά από τον ίδιο νόμο 9/9 - 10/35 περί Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών, ενώ ισχυρίζονται ότι είναι παραρτήματα ξένων αναγνωρισμένων διεθνώς πανεπιστημίων.

Η δημοσιογραφική έρευνα, όμως, των τελευταίων εβδομάδων απέδειξε το μέγεθος της απάτης: στη μεγάλη πλειοψηφία τους αποτελούν το πολύ προπαρασκευαστικά τμήματα, για να εισαχθούν οι σπουδαστές σε ξένα πανεπιστήμια.

Εκείνα που εμφανίστηκαν σαν τα περισσότερο έγκυρα —Saoutheastern College, Mediterranean κ.λπ.— αποδείχτηκαν ψευδεπίγραφες απάτες, προκαλώντας μάλιστα διάψευση των ισχυρισμών τους από τις ξένες πρεσβείες και τα ίδια τα ιδρύματα που επικαλούνται.

Σε καμιά περίπτωση δεν παραχωρούν πτυχία αναγνωρισμένα και η υποδομή τους σε κτίρια, εργαστήρια αλλά και η παροχή τυχόν γνώσεων στα περισσότερα είναι αμφιβόλου ποιότητας. Δεν καλύπτουν δε τους σπουδαστές για αναβολή στράτευσης, αναγκάζοντάς τους να καταφέγγουν σε πλαστές βεβαιώσεις σπουδών και σε παράνομες διπλές εγγραφές (σε δημόσιες σχολές).

Σε όλες τις περιπτώσεις, τα δίδακτρα είναι της τάξης των 800.000 δρχ. και πάνω. Χρησιμοποιώντας δε το κόλπο των παράλληλων «πτυχίων» (δηλαδή να μπορεί ο σπουδαστής να παρακολουθεί ταυτόχρονα δυο ή τρεις συναφείς ειδικότητες) διπλασιάζουν τα ετήσια δίδακτρα.

Τι κρύβουν όλα αυτά;

Από τα προηγούμενα γίνεται φανερό, ότι έχουμε να κάνουμε με μια ασύστολη εκμετάλλευση στο χώρο

της γνώσης, που μένει προς το παρόν στο επίπεδο του κέρδους και δεν είναι σε θέση να καλύψει την επιλογή της άρχουσας τάξης για «μονοπώλια γνώσης», ανεξάρτητα από τα δημόσια σχολεία, και ΑΕΙ, στην παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ιδιωτικά ΑΕΙ, συνδεδεμένα με επιχειρήσεις κ.λπ).

Μια επιλογή που προπαγάνδιζε η σημερινή κυβέρνηση, και με τα προεκλογικά της προγράμματα και με τις δημόσιες τοποθετήσεις στελεχών της.

Τι σημαίνουν, λοιπόν, αυτά; Απέτυχαν στην εφαρμογή των προγραμμάτων τους, και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που να προκαλείται δημόσια, από τον τύπο, ο υπουργός παιδείας να πάρει θέση για τα υπάρχοντα «ιδιωτικά πανεπιστήμια» και να αναγκάζεται σε εισαγγελικούς ελέγχους; Όχι βέβαια!

Συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο: η κυβέρνηση προχωρεί με γρήγορα βήματα στην υλοποίηση των στόχων της, που κύριο εμπόδιο έχουν το άρθρο του Συντάγματος για αποκλειστικά δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αφήνοντας ανεξέλεγκτη μια κατάσταση που δημιούργησε αγανάκτηση και κατακραυγή, βρίσκει πρόσφορο έδαφος να επικαλεστεί την ανεπάρκεια των συνταγματικών ρυθμίσεων και των νόμων και να περάσει —εύπεπτα και χωρίς ουσιαστικές αντιδρά-

σεις— τις κατάλληλες ρυθμίσεις για τη δημιουργία και την ουσιαστική λειτουργία των ιδιωτικών πανεπιστημάτων, όπως τα σχεδιασέ (χωρίς να είναι φυσικά και έχω από τη λογική για εύκολο κέρδος).

Δεν είναι τυχαίο, ότι οι φερόμενοι σαν ειδήμονες τονίζουν την έλλειψη του νομικού πλαισίου.

Και σ' αυτήν την προσπάθεια της κυβέρνησης συνεπικουρούν όλες οι «εκσυγχρονιστικές» τάσεις της ελληνικής πολιτικοοικονομικής ζωής.

Για παράδειγμα, η «αδέσμευση» ελευθεροτυπία δημοσιεύει άρθρο στις 18.9.90 στις ΑΠΟΨΕΙΣ (δηλ. του ίδιου του διευθυντή της) με την προτροπή προς την κυβέρνηση να αλλάξει το Σύνταγμα, ώστε να λειτουργήσουν ιδιωτικά φερέγγυα και αξιόπιστα Πανεπιστήμια, που —απευθυνόμενα στα υψηλών εισοδημάτων στρώματα— θα προσφέρουν φερέγγυα γνώση και θα προετοιμάζουν αξιόπιστα στελέχη της αστικής τάξης πανεπιστήμια απόλυτα προσαρμοσμένα στον ταξικό διαχωρισμό της παιδείας.

Μίλωντας για τις εφημερίδες και για την πολεμική που εξαπέλυσαν ενάντια στα ιδιωτικά «πανεπιστήμια», δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να τονίσουμε, ότι τα πυρά τους στρέφονται κυρίως ενάντια σε συγκεκριμένο επιχειρηματία (που τυχαίνει να είναι και υποψήφιος εκδότης...). Και αναρω-

τιόμαστε: όταν αφιέρωναν σελίδες ολόκληρες για πληρωμένες διαφημίσεις των συγκεκριμένων «Κολλέγιων» ή και άλλων, και ακόμη περισσότερο, όταν για δυο χρόνια τώρα, κάνουν κατά καιρούς έρευνα - παρουσίαση του πόσα και ποιά κολλέγια υπάρχουν, γιατί δεν ενδιαφέρθηκαν να εξετάσουν το κύρος και τη νομιμότητά τους; Η μήπως απλώς φοβούνται την ανάδειξη ενός νέου Κοσκωτά — όπως άλλωστε οι ίδιοι τον αποκαλούν — βασικού ανταγωνιστή τους στη λεία του αναγνωστικού κοινού;

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι η άναρχη, απρογραμμάτιστη και ανεξέλεγκτη εμφάνιση των ιδιωτικών, κατ' όνομα μόνον, πανεπιστημίων είναι το πρώτο βήμα στα σχέδια της κυβέρνησης για τη θεσμοθέτηση ιδιωτικών πανεπιστημίων, την σταθερή και μόνιμη λειτουργία τους και την πρόσβαση ξένων εκπαιδευτικών επιχειρήσεων.

Γι' αυτό, το ζητούμενο δεν πρέπει να είναι απλά η καταγγελία και η νομική δίωξη των «ανάξιων» σχολαρχών, αλλά η ουσιαστική άρνηση και εναντίωση στη λογική της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης, της παιδείας των πολλών ταχυτήτων και της έντασης των ταξικών φραγμών.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ Η ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ **ΑΠΟШΕΙΣ**

Η παραπαίδεια

μόνο τη λειτουργία
Επουδήνα.

ΑΝ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ θέλει, ας εμάζει το Σύνταγμα,
και να επιτραπεί η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων, με προβοκεσίες που θε ορίζει σχετικός νόμος. Εως τότε, όμως, οι ποικιλόνομες σχολές πρέπει να περιοριστούν αναπτηρά στα πλαίσια του νόμου για τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών, χωρίς παραπλανητικούς πόλους, και υποσχόσεις.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ Παιδείας πρέπει να δράσει ταχύ

Επιμέλεια αφιερώματος:
Μαλάμω Βαρελά
Σάκης Νικολόπουλος
Στέλιος Σταυρινάδης

Γιατί ο Τύπος ανακαλύπτει τώρα τα «Κολλέγια»;

Τις τελευταίες μέρες ξετυλίγονται στον τύπο έρευνες για τα λεγόμενα «ιδιωτικά πανεπιστήμια». Αποκαλύπτονται, ή μάλλον ανακαλύπτονται, από τις εφημερίδες τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών που είναι μεταμφιεσμένα σε πανεπιστήμια και έλκουν την πελατεία τους κύρια με την παραπληροφόρηση των υποψηφίων σπουδαστών. Το ΥΠΕΠΘ αναγκάζεται να παρέμβει: μαθαίνουμε, έτσι, την ύπαρξη επιτροπής ειδικών, που ερευνά την προώθηση της υπόθεσης των ιδιωτικών πανεπιστημάτων! Ο εισαγγελέας ερευνά.

Μεγάλος ο ζήλος μερικών εφημερίδων να ενημερώσουν γονιούς και σπουδαστές, μην πέσουν θύματα αδιστακτων ιδιοκτητών. Καλή και άγια η ενημέρωση, αλλά γιατί τώρα; Μεγάλες και δικαιολογημένες και οι δικές μας απορίες και θέλουν απάντηση.

Τα περισσότερα «Κολλέγια» λειτουργούν χρόνια. Ο Τύπος κάθε χρόνο φιλοξενεί πολυέξοδες διαφημιστικές καμπάνιες παραπληροφόρησης, χωρίς να νοιάζεται για τι διαφημίζει.

Εμπορικά ή ενημερωτικά αφιερώματα, καλύπτονταν δεκάδες σελίδων, παρουσιάσεις σχολών, συνεντεύξεις σχολαρχών, καταχωρήσεις -πολλές φορές ολοσέλιδες- φέρνουν μεγάλα έσοδα.

Και τώρα αρχίζουν οι απεκαλύψεις... Πομπώδεις τίτλοι στις μακροσκελείς έρευνες, που ανακαλύπτουν πράγματα, που

όλοι ήξεραν ή υποψιάζονταν από μια απλή ανάγνωση των διαφημίσεων. Αναλύσεις και άρθρα με φανερή τη δυσμένεια προς ορισμένα «κολλέγια» και ορισμένους «ιδιοκτήτες», τους «λαθρέμπορους της γνώσης».

Γιατί όλα αυτά τώρα;

- Μήπως για να πιέσουν, ώστε το λαθρεμπόριο να νοιμοποιηθεί, έτσι που -νόμιμοι πια έμποροι, όχι οι «λαθρέμποροι»— να συνεχίσουν να τζιράρουν σαν ιδιοκτήτες νόμιμων και αναγνωρισμένων από το κράτος ιδιωτικών πανεπιστημάτων;

- Μήπως για να ενισχυθεί η προσάρθρεια του Υπουργείου για την ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης;

- Ή μήπως άρχισαν τα «μαχαιρώματα»; Είναι μεγάλος ο τζίρος, και στην ... αναδιανομή μπορεί να βοηθήσει ο Τύπος, προσφέροντας την εύνοια ή, την δυσμένειά του.

- Μήπως είναι προειδοποίηση σε «επίδοξους εκδότες» ή «κοσκωτάδες» που εισέβαλαν και κερδίζουν από το λαθρεμπόριο της γνώσης;

Πολλοί ξανασκέφτονται, ότι οι εκδότες ειναισθητοποιούνται από υπαρκτά σκάνδαλα ή παρανομίες, μόνον όταν άλλοι «επίδοξοι εκδότες» αφιερώνουν το μονοπώλιό τους ή διεκδικούν ένα κομμάτι από την πίττα τους.

Έχουν άδικο;

*H κατάργηση
των Μεταλυκειακών
Προπαρασκευαστικών
Κέντρων*

**ΕΝΙΣΧΥΣΗ
της ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΕ ΒΑΡΟΣ
της ΔΗΜΟΣΙΑΣ**

Μια από τις ρυθμίσεις του νομοσχεδίου για την «Ακαδημία Αθηνών» — που ψήφιστηκε την πρώτη εβδομάδα του Αυγούστου — προβλέπει την κατάργηση των Μεταλυκειακών Προπαρασκευαστικών Κέντρων.

Πρόκειται για μια επιλογή του Υπ. Παιδείας που χαρίζει στους ιδιοκτήτες των φροντιστηρίων ποσά που προσεγγίζουν τα 8 δισ. δρχ., αν υπολογιστεί ότι στα μεταλυκειακά κέντρα φοιτούσαν περίπου 30.000 υποψήφιοι.

Έκτος, όμως, από την οικονομική διάσταση της κατάργησης των μεταλυκειακών, υπάρχει και η ταξική, αφού θίγονται οικονομικά και μορφωτικά οι υποψήφιοι που προέρχονται από τις ασθενέστερες οικονομικά κοινωνικές τάξεις. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό υποψηφίων που παρακολουθούσαν τα μαθήματα των μεταλυκειακών προέρχονταν από την επαρχία. Ενδεικτικά αναφέρουμε, ότι το 1986 - 87 8.500 σπουδαστές προέρχονταν από την επαρχία, («Καθημερινή», 9.8.90).

Για την ιστορία, χρειάζεται να θυμίσουμε, ότι τα μεταλυκειακά κέντρα ιδρύθηκαν επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ το 1982. Ο θεσμός αντιμετωπίστηκε με καχυποψία και εχθρότητα από τη μεριά των φροντιστών. Χαρακτηριστικά, αλλά και εξωπραγματικά, δημοσιεύματα εκείνης της εποχής προέξοφλούσαν το τέλος των φροντιστηρίων και της παραπαιδείας. Όμως, ο ίδιος ο θεσμός των μεταλυκειακών κέντρων ήταν ενταγμένος στο κύκλωμα της παραπαιδείας. Κι αυτό γιατί η «μόρφωση» που προσέφερε στους απόφοιτους της Γ' Λυκείου ήταν αυστηρά προσδιορισμένη στα πλαίσια της προετοιμασίας για τις εξετάσεις στα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Βεβαίως, αν υπήρχε η «πολιτική βούλησης» θα έπρεπε να στηριζόταν η ουσιαστικότερη λειτουργία της δημόσιας εκπαίδευσης και όχι η λειτουργία ενός θεσμού ενταγμένου στο κύκλωμα της παραπαιδείας.

Ασφαλώς και δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς, ότι με τη λειτουργία της «δημόσιας παραπαιδείας» θα μπορούσε να εξαλειφθεί η ιδιωτική παραπαιδεία. Κι αυτό, όχι μόνο γιατί, όπως έδειξε η ζωή τα φροντιστήρια άνθισαν στην 8ετία του ΠΑΣΟΚ, όσο — και κυρίως — γιατί η λειτουργία των μεταλυκειακών ήταν απ' αρχής προβληματική, ιδιαίτερα μετά

από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους.

Τα κριτήρια επιλογής των διευθυντών και του διδακτικού προσωπικού, ούτε διαφανή ήταν, ούτε —έστω και τυπικά— «αξιοκρατικά». Η συντριπτική πλειοψηφία των διευθυντών ήταν μέλη ή φίλοι του κυβερνώντος κόμματος. Ταυτόχρονα, οι διευθυντές ήταν ουσιαστικά ανεξέλεγκτοι, όσον αφορά και την επιλογή του διδακτικού προσωπικού και τη λειτουργία του κάθε μεταλυκειακού.

Ωστόσο, δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς, ότι ο θεσμός — στα πλαίσια του σημερινού συστήματος — έχει φιλολαϊκά χαρακτηριστικά, αφού από τη μια έδινε τη δυνατότητα της δωρεάν προετοιμασίας των υποψηφίων που προέρχονταν από τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις ή εκείνων που κατοικούσαν στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της χώρας όπου δεν λειτουργούν φροντιστήρια, και από την άλλη απασχολούσε περισσότερους από 2.000 καθηγητές.

Βέβαια, σε καμμιά περίπτωση δε δεχόμαστε ότι ως θεσμός λειτουργούσε αποτελεσματικά στην κατεύθυνση άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων και εξασφάλισης ίσων ευκαιριών. Απλώς έδινε «μια ακόμα ευκαιρία» σε ορισμένους.

Το πρόβλημα που προκαλείται για τους υποψηφίους που φοιτούσαν στα μεταλυκειακά, έμμεσα το παραδέχεται και ο Υπ. Παιδείας, αφού πρόσθεσε στο νομοσχέδιο, ότι οι απόφοιτοι των Λυκείων που επιθυμούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα δέσμης, μπορούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα στα νυχτερινά Λύκεια ως ακροατές. Τα νυχτερινά Λύκεια όμως σ' όλη τη χώρα είναι ελάχιστα, γι' αυτό και η παραπάνω προσθήκη είναι άνευ σημασίας.

Η κυβέρνηση της δεξιάς, υπακούοντας στα κελεύσματα των φροντιστών και εφαρμόζοντας παράλληλα την πολιτική της στην παιδεία, που αποβλέπει στο μαρασμό της δημόσιας και στην ενίσχυση της ιδιωτικής εκπαίδευσης, αποφάσισε την κατάργηση των μεταλυκειακών. Πρόκειται για μια ταξική επιλογή, που:

(α) Μειώνει το ήδη χαμηλό εισόδημα των μεσαίων και φτωχών στρωμάτων, αφού αναγκάζονται να στείλουν τα παιδιά τους στα φροντιστήρια. Αυτό άλλωστε το παραδέχτηκε και ο Κοντογιαννόπουλος στη Βουλή.

(β) Ενισχύει το ρόλο των φροντιστηρίων, και κατά συνέπεια την ιδιωτική εκπαίδευση σε βάρος της δημόσιας. Όπως προαναφέραμε, τα φροντιστήρια καρπώνονται περίπου 8 δισ. δρχ. ετησίως. Μάλιστα, ο δρόμος της «οικονομικής ανάπτυξης τους» γίνεται λεωφόρος, ειδικά μετά την πρόσφατη απόφαση για απελευθέρωση των διδάκτρων.

(γ) Οξύνει το πρόβλημα των κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των μαθητών, μειώνοντας τις ευκαιρίες πρόσβασης στα ΑΕΙ για τους οικονομικά αδύνατους.

(δ) Οδηγεί στο δρόμο της ανεργίας και της υποαπασχόλησης ένα σημαντικό αριθμό —περίπου 6.000— καθηγητών, για τους οποίους δε λαμβάνει καμμιά μέριμνα.

Αξίζει ίσως να εξετάσουμε τους ισχυρισμούς της κυβέρνησης για την κατάργηση των μεταλυκειακών:

α) Πρόκειται «για ένα θεσμό που αποτελεί πυροτέχνημα του ΠΑΣΟΚ» (Κοντογιαννόπουλος στη Βουλή - «Ελευθεροτυπία» 3.8.90). Ακόμα «απεδείχθη ότι είναι ένας αποτυχημένος θεσμός, χωρίς μαθητές και χωρίς καμμία σκοπιμότητα. Ουσιαστικά λοιπόν δεν εξυπηρετεί κανένα σκοπό η ύπαρξή τους» (Β. Μπεκίρης στη Βουλή, «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 2.8.90).

Ο ισχυρισμός δεν ενσταθεί γιατί:

1. Το 1985 ενεγράφησαν 40.000 απόφοιτοι της Γ' Λυκείου και παρηκολούθησαν οι 24.000 (σύμφωνα με στοιχεία του Υφυπουργού παιδείας). Ενώ φέτος στα 175 κέντρα είχαν εγγραφεί περίπου 20.000 απόφοιτοι («Ελευθεροτυπία» 2.8.90)

2. Σύμφωνα με την ομοσπονδία των εργαζομένων στα Μ.Λ.Κ: «Τα ΜΠΚ δχι μόνο έχουν επιτυχίες 40% κατά μέσον δρο στις γενικές εξετάσεις, αλλά βγάζουν και πρωτιές» («ΤΟ ΒΗΜΑ» 5.8.90).

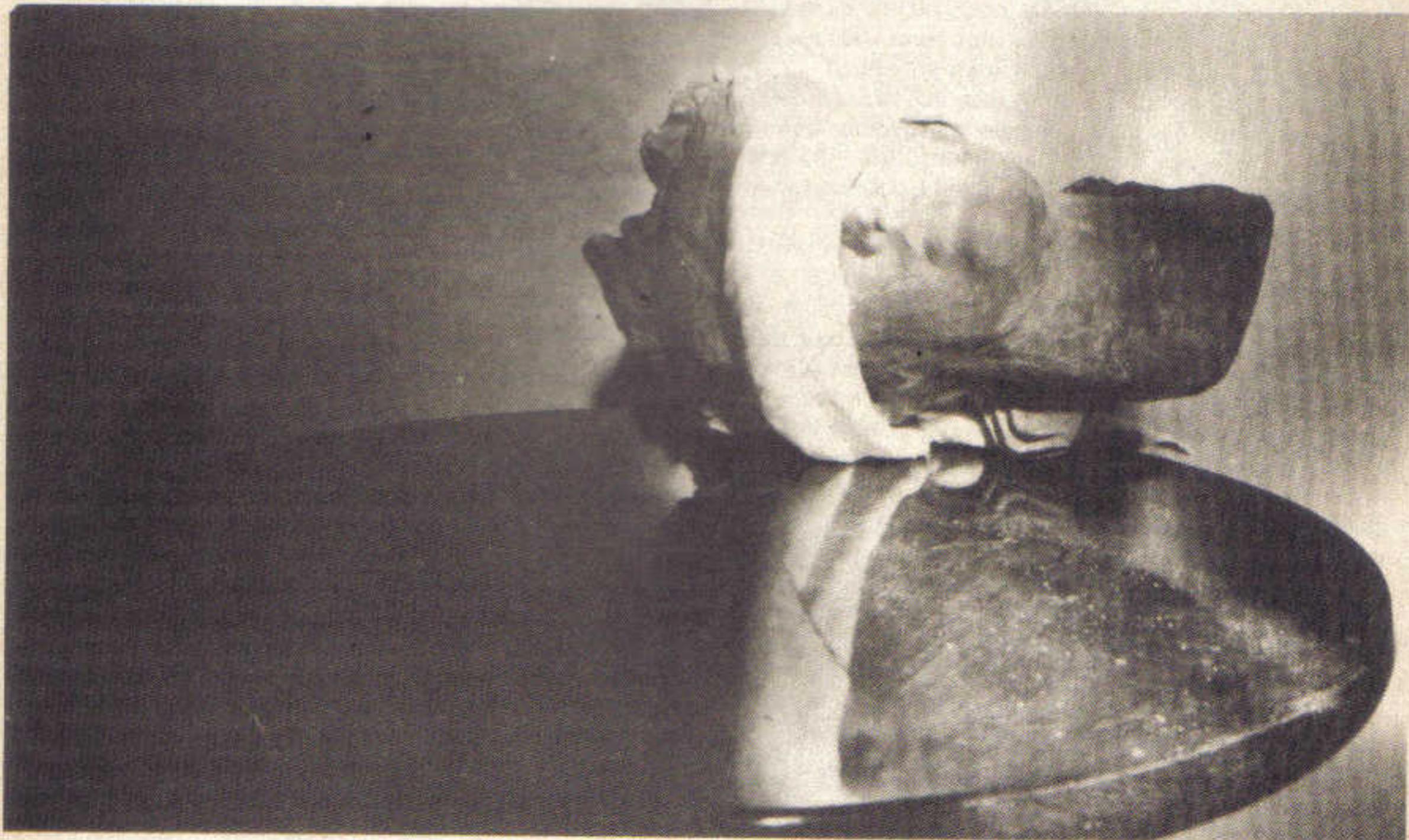
β) Στοιχίζουν 1 δισ. περίπου το χρόνο. Με την κατάργησή τους, τα χρήματα «θα χρησιμοποιηθούν για τις ανάγκες μιας κα-

λύτερης δημόσιας παιδείας» («Η Καθημερινή» 3.8.90). Ο ισχυρισμός ανατρέπεται γιατί:

1. Σύμφωνα με την ομοσπονδία των ΜΠΚ «Επτακόσια εκατομμύρια δραχμές είναι το κόστος τους».
2. Καμμιά εγγύηση δεν υπάρχει, αλλά ούτε και συγκεκριμένες προτάσεις, για τον τρόπο διάθεσης των κονδυλίων που απορροφούσαν τα ΜΠΚ.
3. Μάλιστα, το αντίθετο δείχνει η μέχρι τώρα κυβερνητική πολιτική. Ότι, δηλαδή, στοχεύει στην ενίσχυση της ιδιωτικής και στην ουσιαστική διάλυση της δημόσιας παιδείας. Ας θυμηθούμε:
  - Στις πρώτες 40 μέρες της θητείας του Ο.Κ. ΥΠΕΠΘ υπηράφει 47 άδειες ιδιωτικών σχολείων.
  - 7,7% το ποσοστό των δαπανών για την παιδεία από το Γενικό προϋπολογισμό. Το πιο μικρό ποσοστό μετά το 1962.
  - Νομοθετικές ρυθμίσεις για απολύσεις εκπαιδευτικών στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις επιθυμίες των ιδιοκτητών.
  - Εξαγγελίες για ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων.
  - Ασυδοσία των διαφόρων «κέντρων σπουδών» που εκδίδουν τίτλους χωρίς αντίκρυσμα.
  - Τίποτα όμως δε δείχνει το θερμό ενδιαφέρον του κ. Κοντογιαννόπουλου και της κυβέρνησής του προς την ιδιωτική εκπαίδευση και την αδιαφορία τους προς τη δημόσια, όσο η αντιμετώπισή της απεργίας των καθηγητών.

Είναι φανερό ότι παρά τη φθίνουσα πορεία των ΜΠΚ, επ' ουδενί δικαιολογείται η κατάργησή τους. Η μόνη... λογική που την υπαγορεύει, είναι αυτή της άκρατης εμπορευματοποίησης της μόρφωσης και της συνακόλουθης υποταγής της στην ασυδοσία της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας».

Γιώργος Καββαδίας

ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΛΩΣΣΑ και ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ

Α. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

«Μονάχα η πραγματικότητα μπορεί να μας μάθει πως την πραγματικότητα ν' αλλάξουμε»

ΜΠ. ΜΠΡΕΧΤ

Η έρευνα πάνω στον εκπαιδευτικό θεσμό έχει δείξει ότι στις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες, ο βασικός ρόλος, τόσο στη διαδικασία παροχής των αναγκαίων γνώσεων, όσο και στη διαδικασία εγχάραξης της κυριαρχης ιδεολογίας, αναλαμβάνεται από το σχολικό μηχανισμό. Και είναι βέβαια σωστό να αντιμετωπίζεται η λειτουργία αυτή του σχολικού μηχανισμού (παροχή γνώσεων, δεξιοτήτων, «τεχνικής», ειδίκευσης από τη μια και εγχάραξης της παραδοσιακής κουλτούρας που πηγάζει από την κυριαρχη ιδεολογία από την άλλη), σαν μια διαδικασία που οδηγεί σε κοινό στόχο, στην εξασφάλιση εκπαιδευομένων ικανών και υπάκουων, για τις θέσεις που «προορίζονται» να καταλάβουν μέσα στον καταμερισμό εργασίας του κοινωνικού σχηματισμού. Ικανών και υπάκουων, με «επαγγελματική συνείδηση», «ηθικές αρχές», «εθνικά αισθήματα», α-πολιτική συνείδηση πολύ «ανεπτυγμένη»¹ και με εσωτερικευμένη μια μήτρα στη βάση της οποίας υπάρχει η πεποίθηση ότι για την α. ή β. κοινωνική τους μοίρα, υπεύθυνη είναι η ατομική τους φύση που της λείπουν ή της περισσεύουν τα φυσικά χαρίσματα.

Η κυριαρχη ιδεολογία έχει τον κύριο λόγο μέσα στην όλη διαδικασία του σχολικού μηχανισμού² και η παρατεταμένη πράξη της εγχάραξης της είναι ο βασικός συντελεστής της κοινωνικής διατήρησης, καθώς τὸ σχολικό σύστημα την ίδια στιγμή που εγχαράσσει τις αρχές - πεποιθήσεις - στάσεις της κυριαρχης τάξης, την ίδια ακριβώς στιγμή συμβάλλει στη διευρυμένη αναπαραγωγή του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας, στη διατήρηση και αναπαραγωγή της κοινωνικής διαίρεσης, της οποίας το ίδιο είναι αποτέλεσμα³. Η συμβολή του σχολικού μηχανισμού, στη διατήρηση και την αναπαραγωγή της κοινωνικής δομής⁴, είναι φανερό ότι έρχεται να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα εκείνων που επωφελούνται από τη συγκεκριμένη κοινωνική δομή, δηλαδή, την κυριαρχη τάξη⁵.

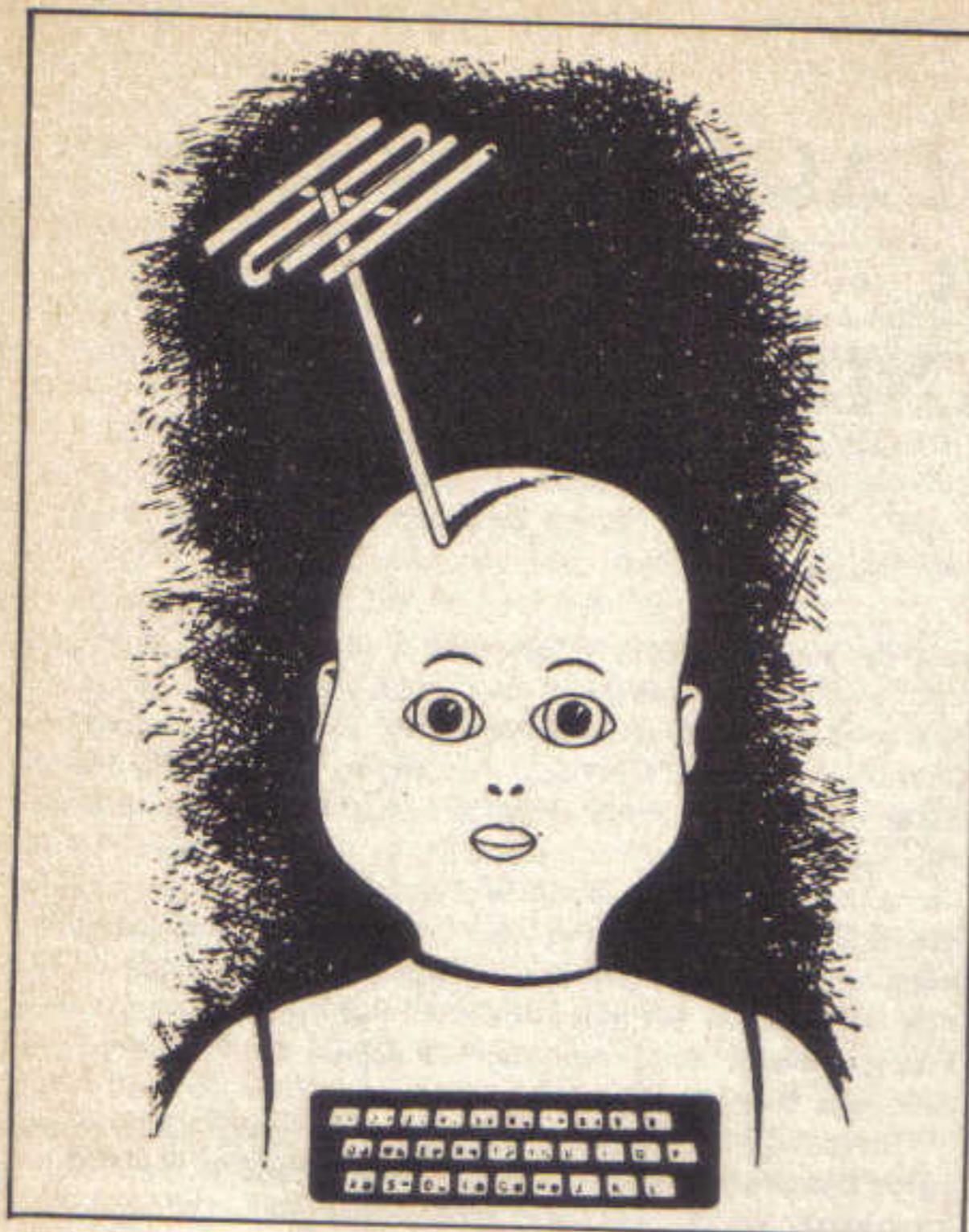
Η εγχάραξη της κυριαρχης ιδεολογίας γίνεται στα πλαίσια του σχολικού συστήματος, κατά τρόπο οργανωμένο, τυποποιημένο, συλλογικό και αθόρυβο. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, για αρκετές ώρες την ημέρα, το σχολικό σύστημα έχει εξασφαλισμένο ακροατήριο, που αποτελείται απ' όλα δίχως εξαίρεση τα παιδιά των καπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών.

Σ' αυτό το σημείο και πριν προχωρήσουμε πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ένα ουσιαστικό ζήτημα. Σωστά έχει επισημανθεί,

πως σε καμμιά περίπτωση, δεν είναι η ύπαρξη και η λειτουργία του σχολικού μηχανισμού που καθορίζει την ύπαρξη, τη διατήρηση και την αναπαραγωγή της κοινωνικής δομής, των δοσμένων σχέσεων εξουσίας - υποταγής, την ύπαρξη τάξεων. Είναι αντίστροφα, η παραγωγική διαδικασία στη συνάρθρωσή της με τις πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις, που έχει σαν αποτέλεσμα τούτο το σχολείο⁷. Κοντολογής, αν το σχολείο αναπαράγει στους κόλπους του τη διαίρεση χειρωνακτικής - πνευματικής εργασίας, τούτο συμβαίνει, γιατί το σχολείο είναι ήδη συνολικά τοποθετημένο σε σχέση με τη διαίρεση χειρωνακτικής - πνευματικής εργασίας που βέβαια το ξεπερνά και του καθορίζει το ρόλο.

Μια από τις πιο σημαντικές λειτουργίες του σχολικού συστήματος είναι εκείνη της επιλογής. Η εικόνα που βγαίνει από τις στατιστικές και τις αναλύσεις αποδεικνύει με τον πιο παραστατικό και σαφή τρόπο ότι η ανισότητα στη σχολική επίδοση είναι το καθρέπτισμα της κοινωνικής ανισότητας και γενικότερα, η σχολική επιτυχία ή αποτυχία συνδέεται —κατά κύριο λόγο— με την κοινωνική προέλευση.⁸ Το σχολικό σύστημα με κριτήρια που στην ουσία βασίζονται στην εκτίμηση των κοινωνικών χαρακτηριστικών των υποψηφίων και με διαδικασίες (εξετάσεις, διαγωνισμοί κ.λ.π) που κάθε άλλο παρά δίκαιες και αντικειμενικές είναι (καθώς υποβάλλονται σ' αυτές άτομα άνισα μεταξύ τους, αλλά και για άλλους λόγους), επιλέγει και κατανέμει ανάλογα το μαθητικό πλήθυσμό, κοντολογής, αναπαράγει τις κοινωνικές ιεραρχίες με τέτοιο τρόπο που τα αποτελέσματα της κατανομής να εκδηλώνονται με το γεγονός ότι οι γόνοι των κυριαρχων στρωμάτων παραμένουν κυριαρχούμενων στρωμάτων σε δυο διαφορετικούς δρόμους: σε ανταγωνιστικές θέσεις της κοινωνικής διαίρεσης της εργασίας.

Το ίδιο το εύρος της ταξικής κινητικότητας (η διάκριση σε βάρος των παιδιών των μη προνομιούχων στρωμάτων, που μετέχουν μειοψηφικά στους σπουδαστές Ανωτάτων Σχολών, «που δεν έχουν την ευκαιρία να σπουδάσουν», «να γίνουν επιστήμονες»), δεν είναι αυτό που καθορίζει την ταξικότητα της εκπαιδευτικής λειτουργίας. Πολύ σωστά έχει επισημανθεί πως ακόμα και στην παράλογη υπόθεση όπου όλοι οι γόνοι της κυριαρχης τάξης θα καταλάμβαναν τις θέσεις των εργατών και αντίστροφα, τίποτε το ουσιαστικό δεν θα άλλαζε στο καπιταλιστικό σύστημα, γιατί θα υπήρχαν πάντα θέσεις της κυριαρχης

τάξης και της κυριαρχούμενης (π.χ. θέσεις διευθυντών και θέσεις εργατών), πράγμα που αποτελεί και την κύρια πλευρά της αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων.⁹

Ο σχολικός μηχανισμός, διευθύνεται από την αρχή του, απ' αυτό που φαίνεται ότι είναι το αποτέλεσμα, δηλαδή από την κοινωνική διαίρεση της εργασίας που δεν είναι τίποτε άλλο από τη διαίρεση της κοινωνίας σε ανταγωνιστικές τάξεις¹⁰.

B. ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΙΩΝΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

(Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΤΩΝ ΜΠΟΥΡΝΤΙΕ - ΠΑΣΣΕΡΟΝ)

Ο ταξικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης εκφράζεται κυρίαρχα με τη διάκριση σε βάρος της ίδιας της εργατικής τάξης, καθώς το σχολικό σύστημα εμπεδώνει τη διάκριση πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας. Το ίδιο το πρόβλημα της περιορισμένης ταξικής κινητικότητας δεν ανάγεται απλά σε κάποια έλλειψη «ίσων ευκαιριών», γιατί ακόμη και οι τυπικές «ίσες ευκαιρίες», αν υπηρχαν (πραγματικά δωρεάν παιδεία, σχολείο του ίδιου επιπέδου, ίσες δυνατότητες για προετοιμασία στις εξετάσεις κ.λ.π.) είναι σίγουρο ότι το αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο ή σχεδόν το ίδιο, δηλαδή πάλι η σχολική επιτυχία ή αποτυχία θα ήταν σε άμεση συνάρτηση με την κοινωνική προέλευση.¹¹

Σύμφωνα με τις απόψεις δύο από τους πιο σημαντικούς κοινωνιολόγους της εκπαίδευσης, με συστηματική θεωρία πάνω στην ερμηνεία της εκπαιδευτικής ανισότητας, των Γάλλων Πιερ

Μπουρντιέ και Ζαν - Κλωντ - Πασσερόν,¹² το σχολείο καθώς απευθύνεται σ' όλο το μαθητικό πληθυσμό με τον ίδιο τρόπο κι έχει από όλους τις ίδιες απαιτήσεις, αγνοώντας τις μορφωτικές ανισότητες, ενισχύει τα πλεονεκτήματα και ευνοεί όσους ήδη είναι ευνοημένοι, εκείνους δηλαδή που η κοινωνική τους προέλευση εφοδίασε με τέτοια μορφωτική κληρονομιά, που όταν έρχονται στο σχολείο, νομιμοποιούν περισσότερο σχολικά παρά μαθαίνουν, όσα ήδη έχουν εμπεδώσει στη διάρκεια της «πρώτης μόρφωσης» από το προνομιούχο οικογενειακό τους περιβάλλον, από τη γέννησή τους ήδη.

Ο ομοιογενής τρόπος με τον οποίο προσφέρεται μια γνώση, σε καμμιά περίπτωση δεν διασφαλίζει και ομοιογενή αποτελέσματα σε μια κοινωνία που τα άτομα διαφοροποιούνται μεταξύ τους σημαντικά, μιας και προέρχονται από ποικίλες κοινωνικές αφετηρίες.

Στη βάση αυτή ερμηνεύεται, πιστεύουμε, με επιστημονικό τρόπο, η διαφορετικότητα της σχολικής επίδοσης των εκπαιδευομένων, των αποδεκτών του ίδιου σχολικού μηνύματος.¹³ Άλλα ας γίνουμε πιο σαφείς.

Κάθε οικογένεια μεταδίδει - μεταβιβάζει στους γόνους της και από άμεσους αλλά κύρια από έμμεσους δρόμους, ένα ορισμένο μορφωτικό κεφάλαιο, ένα σύστημα αξιών που εσωτερικεύονται βαθιά και με λανθάνοντα τρόπο¹⁴ καθορίζουν τη στάση - συμπεριφορά του παιδιού απέναντι στο σχολικό θεσμό.

Η καλλιέργεια¹⁵ των προνομιούχων στρωμάτων είναι κοντική με τη σχολική παιδεία, οι συνήθειές τους μοιάζουν με το σχολικό τυπικό. Τα μορφωτικά εφόδια των παιδιών των στρωμάτων αυτών, παρόλο που το περιεχόμενό τους δεν αποτελεί μέρος της ύλης που μεταδίδει το σχολείο, έχουν ωστόσο άμεση σχολική χρησιμότητα καθώς εφοδιάζουν τα άτομα με μια γενική προδιάθεση στη μάθηση και παράλληλα αποτελούν ένα είδος εξάσκησης αποκτημένης έξω από το σχολείο που έχει όμως άμεση σχολική απόδοση.¹⁶

Από την άλλη, ο σχολικός μηχανισμός επιβάλλει την ιδεολογία, τον τρόπο ζωής και σκέψης, τις εκφραστικές μορφές, το λειτουργικό γενικά που είναι οικεία στους γόνους των κυρίαρχων στρωμάτων.

Για να ευνοούνται οι ήδη ευνοημένοι και για να αδικούνται οι ήδη αδικημένοι, το σχολείο πρέπει να αγνοεί και αρκεί να αγνοεί (ως προς το περιεχόμενο των μεταδιδόμενων γνώσεων, τις μεθόδους, τις τεχνικές της μετάδοσης και τα κριτήρια επιλογής του) τη μορφωτική ανισότητα των μαθητών από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις. Με άλλα λόγια αντιμετωπίζοντας όλους τους διδασκόμενους όσο άνισοι κι αν είναι μεταξύ τους, σαν ίσους ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, το σχολείο οδηγείται στην πράξη να επικυρώνει με το βάρος της εγκυρότητάς του, τις αρχικές ανισότητες.¹⁷ Η οικονομική και πολιτιστική θέση στην κοινωνία είναι για τους νέους της ανώτερης τάξης, μια «φυσική και αυστηρά προστατευμένη κληρονομιά».¹⁸

G. Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Πάρα πολλοί μελετητές έχουν αποδείξει τα προνόμια που φέρνει μαζί του — στην πρώτη κιόλας επαφή του με το σχολείο — ένας μαθητής από προνομιούχο στρώμα. Στην πιο χοντροειδή έκφρασή τους, εντοπίζονται στο πλεονέκτημα της διαμονής σε αστικό κέντρο, σε καλό πρόστιο, σε μεγάλο σπίτι, έχοντας παρακολουθήσει νηπιαγωγείο, ξένη γλώσσα, μουσικό όργανο,

ερχόμενος σε επαφή με οικογενειακή βιβλιοθήκη, κάνοντας «πλούσιες» διακοπές, έχοντας εξωσχολικές δραστηριότητες¹⁹ και αργότερα η βοήθεια στο διάβασμα ότι ο ιδιωτικός δάσκαλος, η πληροφόρηση ως προς τα εκπαιδευτικά πράγματα και τις δυνατότητες εργασιακής αξιοποίησης των σπουδών.

Αυτό κυρίως όμως που κληρονομεί ένα παιδί από προνομιούχο περιβάλλον δεν είναι μόνο μια κουλτούρα αλλά και ένας ορισμένος τύπος σχέσης με την κουλτούρα που απορρέει ακριβώς από τον τρόπο απόκτησης αυτής της κουλτούρας. Αυτό βέβαια σημαίνει ότι οι συνθήκες με τις οποίες ένα παιδί κατακτά μια κουλτούρα υπαγορεύουν και τον τύπο της σχέσης που θα αναπτύξει μελλοντικά με το σχολείο. Η σχέση αυτή μπορεί να κλιμακώνεται από «άνετη», «φυσική» μέχρι «δύσκολη», «επίμονη», «δραματική». ²⁰

Οι μη «σχολικές» γνώσεις που το άτομο αντλεί με τρόπο οσμωτικό²¹ από το άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον (π.χ. στον πολιτιστικό τομέα, η καλαισθησία, το πνεύμα, η επαφή με το θέατρο, μουσική, ζωγραφική, κινηματογράφο, μουσείο), μαζί με την ικανότητα να κατανοεί και να χειρίζεται την «επεξεργασμένη» γλώσσα της σχολικής τάξης, πριν ακόμη έρθει σε επαφή με το σχολείο, σε συνδυασμό και με το εκτεταμένο πλέγμα των κοινωνικών διασυνδέσεων που του εξασφαλίζει η καταγωγή του, το πολιτιστικό αυτό —με μια λέξη— κεφάλαιο, εμφανίζεται με τα χαρακτηριστικά του έμφυτου και του αποκτημένου, παρόλο που είναι κοινωνικό προϊόν, αποκλειστικότητα μιας τάξης, της κυριαρχης.

Το σχολείο προϋποθέτει και απαιτεί απ' όλους αυτό το πολιτιστικό κεφάλαιο, χωρίς βέβαια να το παρέχει μεθοδικά.

Είναι γνωστό, από την άλλη μεριά, τι «κληρονομούν» τα παιδιά των μη προνομιούχων στρωμάτων: πρώτα και κύρια τη στέρηση των μορφωτικών αγαθών που συνοδεύει την οικονομική στέρηση. Παράλληλα, κι ενώ τα παιδιά από τα προνομιούχα στρώματα νιώθουν σαν φυσική τους πορεία την πανεπιστημιακή, τα «άλλα» παιδιά, προσαρμόζουν ασυνείδητα ή συνείδητα τις φιλοδοξίες τους αυστηρά στις αντικειμενικές πιθανότητες, αυτοκαθορίζονται σε σχέση με τους καταναγκασμούς που τους καθορίζουν, κι όταν μιλούν για τα σχέδιά τους, τα όνειρά τους, εκεί, χωρίς να το καταλαβαίνουν αφήνουν να φανεί η μεταμφιεσμένη δράση των αντικειμενικών συνθηκών, έτσι ώπως τα άτομα αυτά τις έχουν προοδευτικά εσωτερικεύσει.

Η στάση τους αποτελεί έκφραση της έμμεσης και άμεσης εμπειρίας τους από την ενστικτώδη στατιστική των αποτυχιών ή των κουτσουρεμένων επιτυχιών των παιδιών του ταξικού του περίγυρου, από τις συμβουλές των δασκάλων (που συνείδητα ή ασυνείδητα όταν δίνουν τη γνώμη τους λαμβάνουν υπόψη τη συγκεκριμένη κοινωνική προέλευση του μαθητή σαν αρνητικό στο να προχωρήσει περισσότερο από εκεί που του επιτρέπει η καταγωγή του), την ίδια στιγμή που τα παιδιά της κυριαρχης τάξης έχοντας εσωτερικεύσει το πολιτιστικό κεφάλαιο που κληρονομούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον, σαν φυσική ανωτερότητα, προβάλλουν στα σχέδιά τους για το μέλλον τις ίδιες «αρετές» που περιέχουν οι νεκρολογίες διασημοτήτων²².

Δ. ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ: ΟΡΓΑΝΟ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ή ΣΙΩΠΗΣ;

«Η περιφρόνηση της μητρικής γλώσσας και η επιβολή μιας φτιαχτής, λειτουργεί έτσι ώστε να καθιστά το μαθητή, σε μεγάλο βαθμό, γλωσσικά ανίκανο».

(Π. Πολυχρονόπουλος «παιδεία και πολιτική στην Ελλάδα»)

Τόσο στη «μορφωτική κληρονομιά» της οικογένειας όσο και στον εκπαιδευτικό θεσμό, ιδιαίτερα στα πρώτα χρόνια της σχολικής ζωής, η γλωσσική αγωγή, κατέχει ένα ειδικό βάρος στη σχέση της σχολικής επιτυχίας με την κοινωνική προέλευση.

Καθώς η γλώσσα αποτελεί το μοναδικό σχεδόν εργαλείο μετάδοσης της σχολικής γνώσης, στην επικοινωνιακή σχέση ανάμεσα στον διδάσκοντα και τον διδασκόμενο, ή ανάμεσα στον διδασκόμενο και το βιβλίο, η διδασκαλική κρίση, από τα πρώτα της κιόλας βήματα, εστιάζεται στην κατανόηση και στους γλωσσικούς χειρισμούς του μαθητικού κοινού²³. Σ' όλα τα επίπεδα του σχολικού συστήματος, από το δημοτικό μέχρι το πανεπιστήμιο, ο πλούτος, η φινέτσα και το εκφραστικό ύφος, η ικανότητα για κατανόηση και χειρισμό σύνθετων γλωσσικών δομών, εκτιμέται φανερά ή κρυφά, συνειδητά ή ασυνείδητα από τον διδάσκοντα σαν εξαίρετο φυσικό χάρισμα. Παράλληλα πολλές φορές, μια γλωσσική αποτυχία στο σχολείο, οδηγεί και στην καθολική αποτυχία.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι η σημασία της γλώσσας βαραίνει περισσότερο για τα ελληνικά δεδομένα, επειδή το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται να της δίνει υπέρμετρη βαρύτητα.

Παράλληλα η γλώσσα είναι κι ένα όργανο δύναμης καθώς κι ένα σύμβολο κοινωνικής διάκρισης. Παλιότερα, η χρήση της καθαρεύουσας σαν υποχρεωτικής γλώσσας στο σχολείο, χρησίμευε σαν ένα όργανο επιλογής και απόκρυψης κατά τον ίδιο τρόπο που χρησίμευε και η γλώσσα των Μανδαρίνων στην αρχαία Κίνα²⁴. Η επιλογή της καθαρεύουσας σαν γλώσσας διδασκαλίας συνδέεται και με το γεγονός ότι αποτελούσε ένα καθοριστικό φραγμό προς τις ανώτερες θέσεις, την εξουσία και βέβαια για πανεπιστημιακή καριέρα για όσους μιλούσαν άλλη γλώσσα.

Ο Γ. Πυργιωτάκης τονίζει ότι οι διαφορές ανάμεσα στα παιδιά των προνομιούχων και μη προνομιούχων στρωμάτων, αύξαιναν ακόμη περισσότερο με την καθαρεύουσα, επειδή τα παιδιά των προνομιούχων στρωμάτων είχαν τη δυνατότητα να μάθουν (την ήξεραν ήδη) πιο γρήγορα τη γλωσσική αυτή μορφή και έτσι εδασφάλιζαν πιο άμεση πρόσβαση στη σχολική γνώση²⁵.

Το σχολικό σύστημα, ενώ διδάσκει μια από τις παραλλαγές της εθνικής γλώσσας (που αντιστοιχεί στη γλώσσα που μιλούν τα μορφωμένα στρώματα των αστικών κέντρων), την παρουσιάζει σαν τη μοναδική ποιοτική άρτια εκδοχή του λόγου.²⁶

Η γλώσσα των λαϊκών στρωμάτων διαφέρει από τη σχολική γλώσσα. Αυτό έχει επισημανθεί αρκετά χρόνια από πλήθος κοινωνιογλωσσολόγους και κοινωνιολόγους της εκπαίδευσης. Στα πλαίσια αυτά δεν είναι καθόλου παράξενο το γεγονός που επιβεβαιώνουν τόσο οι στατιστικές όσο και η εμπειρία, ότι δηλαδή, παρατηρείται αύξηση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, ή μαζικής διαγραφής,²⁷ εκεί που το κοινωνικό στρώμα από το οποίο προέρχεται ο μαθητικός πληθυσμός, απομακρύνεται γλωσσικά, από τη γλώσσα που «μιλάει» το σχολείο.

Αντίθετα η σχολική γλώσσα είναι η μητρική γλώσσα των παιδιών που προέρχονται από μορφωμένα στρώματα. Οι γόνοι των στρωμάτων αυτών κατέχουν τη «γλωσσική ορθότητα», που απαιτεί το σχολείο, δυνατότητα που μεταφράζεται σε «καλύτερη απόδοση»²⁸.

Τα παιδιά που έρχονται στο σχολείο έχουν διαφορετικό γλωσσικό κεφάλαιο.²⁹ Γνωρίζουν τη μητρική τους γλώσσα, τη γλώσσα που έιαθαν μέσα στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον που ανήκουν. Το σχολείο και η σχολική διδασκαλία αγνοεί το διαφορετικό σχολικό κεφάλαιο με το οποίο έρχονται οι μαθητές και απευθύνεται σ' όλους με τον ίδιο τρόπο, την ίδια γλώσσα, υποβιβάζοντας παράλληλα στην κατηγορία του λάθους, ή της κακής γλωσσικής ποιότητας, όλες τις άλλες ομιλούμενες παραλλαγές της εθνικής γλώσσας,³⁰ τις μητρικές γλώσσες των μαθητών από διάφορες γεωγραφικές περιοχές (κατά κανόνα απομακρυσμένες από τα μεγάλα αστικά κέντρα), ή λαϊκά στρώματα.

Το σχολικό σύστημα εμπλέκει τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων σε μια διαδικασία αλλαγής του γλωσσικού κώδικα, που είναι

στην ουσία μια διαδικασία πολιτιστικής ρήξης με το οικείο τους περιβάλλον.³¹ Παράλληλα προσβάλλει μ' απαγόρευση την αυθόρυμη (μητρική) ομιλούμενη έκφραση, της αρνείται κάθε αξία, επιβάλλει κυρώσεις, εν ονόματι της γραμματικής.

Καθώς και ο δάσκαλος έχει μάθει να θεωρεί τη σχολική γλώσσα σαν τη μόνη ορθή εκδοχή του λόγου, αντιλαμβάνεται τη δυσκολία των μαθητών των λαϊκών στρωμάτων να επικοινωνήσουν, να προσαρμοστούν στη σχολική γλώσσα, σαν ανεπιτηδειότητα και ασχετοσύνη και βέβαια δεν καθυστερεί να καταδικάσει τους «βραδυπορούντες» γλωσσικά μαθητές που πάντα «κατά σύμπτωση», στη μεγάλη τους πλειοψηφία (συντριπτικά) έχουν τα ίδια κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Το γεγονός ότι α) η σχολική γλώσσα έχει άμεση σχέση με τη μητρική γλώσσα των προνομιούχων στρωμάτων, ενώ απέχει από τη γλώσσα που μιλούν τα λαϊκά στρώματα, β) η σχολική λογοκρισία σφραγίζει τις περισσότερες παραλλαγές της εθνικής γλώσσας με το «στίγμα» της κατωτερότητας,³² γ) η αγνόηση της γλωσσικής διαφοράς από το σχολικό σύστημα κάνει τους μαθητές από τα μη προνομιούχα στρώματα να νιώθουν ξένοι και αφιλόξενο το σχολικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο όχι λίγες φορές αδυνατούν να μεταδώσουν αυτό που σκέφτονται, αποτυχαίνουν να καταλάβουν το μήνυμα που ο δάσκαλος διοχετεύει, αφού δεν τους παρέχεται παράλληλα και ο κώδικας του μηνύματος.

Έτσι οι εκπαιδευόμενοι αυτοί «μαθαίνουν» στην πρώτη τους κιόλας επαφή με το σχολείο, ότι δεν ξέρουν να μιλήσουν, χάνουν την εμπιστοσύνη στις γλωσσικές τους ικανότητες και εσωτερικεύοντας αυτή τους την «αδυναμία», αυτολογοκρίνονται, διστάζουν, παύουν να μιλούν και να εκφράζονται αυθόρυμη. Αναγκαστικά καταφεύγουν όσοι μπορούν κιόλας, ή όσοι καταβάλλουν ιδιαίτερη προσπάθεια³³ —την ίδια ώρα που οι «άλλοι» απλά επιβεβαιώνουν όταν ηδή έχουν μάθει— στο μόνο δρόμο μάθησης που η γλωσσική διαφορά αφήνει ανοιχτό, τη μηχανική μάθηση, δημιουργώντας έτσι τη θεμελιώδη προϋπόθεση για να γίνουν «κακοί μαθητές».³⁴

Ε. Η ΣΥΝΤΡΙΒΗ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΉΔΗ ΤΑΠΕΙΝΩΜΕΝΟΙ

Τα παιδιά από τα μη προνομιούχα στρώματα διδάσκονται να πιστεύουν ότι το σχολείο τους δίνει την ευκαιρία για κοινωνική άνοδο, καθώς και ότι η εξυπνάδα και το προσωπικό ταλέντο είναι εκείνο που εξασφαλίζει τη σχολική επιτυχία.³⁵

Το σχολικό σύστημα έχει τη δυνατότητα να διαγράφει – αποκλείει τα μη ευνοημένα παιδιά, επιβάλλοντάς τους παράλληλα την εσωτερίκευση του νόμιμου της διαγραφής ή του αποκλεισμού τους. Το γεγονός ότι κάνει τα στραβά μάτια απέναντι στην κοινωνική ανισότητα και απαιτεί απ' όλο το μαθητικό πλήθυσμό στοιχεία που δε μεταδίδει αφενός και που κάποιοι αφετέρου τα φέρνουν μαζί τους σαν μορφωτική κληρονομιά και κάποιοι τα στερούνται, αποτελεί τον πιο θεμελιώδη μηχανισμό

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Λουί Αλτουσέρ, «Θέσεις», ιδεολογία και ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους, Θεμέλιο 1981, σελ. 94

2. Βλ. «Ο ρόλος της σχολικής ζωής στη διαμόρφωση τύπων πολιτικής συμπεριφοράς», Μπάμπη Νούτσου, Επιθώρηση Πολιτικής Επιστήμης 1982, τεύχος 3, σελ. 56 - 57, «η κυριαρχη ιδεολογία υλοποιείται σ' όλες τις δραστηριότητες του σχολείου.. Η ίδια η σχολική ζωή, δεν κάνει τίποτα άλλο παρά να αναπαράγει, τροποποιείνα και μεταφρασμένα σε σχολικά, τα ίδια υλικά πλαίσια αναφοράς που χαρακτηρίζουν τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής».

3. Χαρ. Νούτσου «προγράμματα μέσης εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931 - 1973), Θεμέλιο 1988, σελ. 18.

4. Ο Ι. Μεσσάρος υποστηρίζει πως «οι καπιταλιστικά πραγματοποιημένες σχέσεις παραγωγής δεν διαιωνίζονται αυτόμata. Το πετυχαίνουν αυτό μόνο επειδή τα ιδιαίτερα άτομα «εσωτερικείουν» τις εξωτερικές πιέσεις: υιοθετούν τις γενικές προοπτικές της εμπορευματικής κοινωνίας σαν τα αναμφισβήτητα δρια των επιδιώξεων τους». Ι. Μεσάρος, «Η θεωρία του Μαρξ για την αλλοτρίωση», ΡΑΠΠΑΣ 1981, σελ. 309 - 310.

5. Βλ. Μαρία Τζανή: «Σχολική επιτυχία: ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας», Αθήνα 1983, σελ. 17, «Οι γνώσεις που προσφέρει (το σχολείο) και ο τρόπος που τις διοχετεύει, αποτελούν ένα μηχανισμό διατήρησης και αναπαραγωγής των ισχύοντος κοινωνικού συστήματος».

6. Κων/νος Τσουκαλάς, «εξάρτηση και αναπαραγωγή» ο ρόλος της εκπ/σης στην αναπαραγωγή του συστήματος, Θεμέλιο 1987, σελ. 383.

7. Νίκος Πουλαντζάς, «Οι κοινωνικές τάξεις στο σύγχρονο καπιταλισμό», οι κοινωνικές τάξεις και η διευρυνόμενη αναπαραγωγή τους, Θεμέλιο 1984, σελ. 37, 39.

8. Αντιτετράδια της εκπαίδευσης No 1, 2, αφιέρωμα «σχολική επίδοση και κοινωνική προέλευση».

9. Στο ίδιο σελ. 41.

10. Ζωρζ Σνύντερ, «Σχολείο, τάξη και πάλι των τάξεων», το σχολείο και οι ανταγωνισμοί του, Ζαχαρόπουλος 1981, σελ. 29.

11. Γιάννης Μηλιός, «Εκπαίδευση και εξουσία», εκπαίδευση και ταξική κτυπητικότητα, Θεωρία 1986, σελ. 81.

12. Βασικές αναφορές, απ' όσο γνωρίζουμε, στα έργα των Bourdieu και Passeron, καθώς και μεταφράσεις αποσπασμάτων από τα έργα τους, μπορεί να βρεις κανείς στα Άννα Φραγκούδακη «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», Χρυσή Πατερέκα «Βασικές έννοιες...», Ζωρζ Σνύντερ, «Σχολείο, τάξη...».

13. «Θα μπορούσαμε να δεχτούμε ότι μερικά παιδιά έχουν «έμφυτες» ικανότητες. Όμως, τότε θα έπρεπε να κάνουμε την υπόθεση ότι οι έμφυτες ικανότητες κατανέμονται με τον πλέον άνισο τρόπο στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Διαφορετικά πως να εξηγήσουμε την αθροία και πληθωρική παρουσία σε μια μόνο τάξη την κυριαρχη τόσων «προκισμένων» από τη φύση (Πατερέκα σελ. 56).

14. Πιέρ Μπουρντιέ, το συντηρητικό σχολείο: οι ανισότητες στην εκπαίδευση και παιδεία» (L' ecole conservatrice Lew inegalites devant l' ecole et devant La culture) 1966, Άννα Φραγκούδακη, «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», κείμενα, Παπαζήσης 1985, Χρυσή Πατερέκα, «Βασικές έννοιες των Pierre Bourdieu και Jean - Claude Passeron», εσωτερικές λειτουργίες του σχολικού συστήματος, Κυριακίδης 1986.

15. Η Μαρία Τζανή στο «Σχολική επιτυχία...» σελ. 205, συμπεραίνει ότι «Το υψηλό πολιτιστικό επίπεδο είναι αυτό που εννοεί περισσότερο την επιτυχία του παιδιού, ενώ ο οικονομικός παράγοντας, μόνος του φαίνεται να λειτουργεί

διαγραφής των μαθητών εκείνων που η κοινωνική τους θέση μεταφράζεται σε «ανεπάρκεια».

Και καθώς ο αποκλεισμός πραγματοποιείται όχι με νομοθετικά μέτρα, απότομα, ανοιχτά αντιδημοκρατικά, αλλά συνεχώς, διαμέσου βαθμίδων, με αφετηρία αποτυχίες που μαζεύονται³⁶ σιγά - σιγά (εδώ οι εξετάσεις, οι αλλεπάλληλοι διαγωνισμοί, ο σχολικός προσανατολισμός, η επανάληψη της τάξης παιζούν σημαντικό ρόλο), οι ενδιαφερόμενοι πείθονται για τη νομιμότητα του αποκλεισμού τους, αφού εμποδίζονται να διακρίνουν και να αμφισβητήσουν τις αρχές, στο όνομα των οποίων το σχολικό σύστημα τους διαγράφει.

Χρήστος Κάτσικας Χρυσάνθη Αθανασίου

κυρίως σαν εμπόδιο στην αποτυχία του μαθητή.

16. Άννα Φραγκούδακη: «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης», Παπαζήσης 1985, σελ. 163.

17. Πιέρ Μπουρντιέ Ο.Π. σελ. 374

18. Μαρία Νασιάκου «Μορφωσιογόνος τάση στην ελληνική ύπαιθρο» Α' Συνέδριο ΟΙΕΛΕ, Τεκμήριο 1980, σελ. 142.

19. Μαρία Τζανή Ο.Π. σελ. 75 - 90, σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει το περιβάλλον.

20. Χρυσή Πατερέκα, Ο.Π. σελ. 19.

21. Οι Μπουρντιέ - Πασσέρον αποκαλούν «θρησκεία» την αδιαφανή, ανεπαίσθητη και καθημερινή εξάσκηση της εξυπνάδας, της εναισθησίας, της γλωσσικής αρτιότητας και της εξοικείωσης με τον κόσμο της τέχνης, που παρέχει η οικογένεια ανώτερης τάξης.

22. Μπουρντιέ «Οι Κληρονόμοι», Φραγκούδακη «Κοινωνιολογία ...» σελ. 532.

23. Πιέρ Μπουρντιέ, Ο.Π. Πατερέκα σελ. 28

24. Πάνος Πολυχρονόπουλος, «παιδεία και πολιτική στην Ελλάδα», τομ. Β', Καστανιώτης 1980, σελ. 545.

25. Ι. Πυργιωτάκης, «Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες», κοινωνική προέλευση και γλωσσική εξέλιξη, Γρηγόρης 1986, σελ. 122.

26. Άννα Φραγκούδακη, «Γλώσσα και ιδεολογία», Οδυσσέας 1987, σελ. 116.

27. Ι. Μπασλής, «Απόψεις της κοινωνικής γλωσσολογίας και συνέπειες στη διδασκαλία της γλώσσας», Σεμινάριο 5, Π.Ε.Φ., σελ. 139. (Τούτη είναι ότι στις εξετάσεις ειδικά γίνεται θραύση, αφού αυτές δεν μετρούν τη γλωσσική ικανότητα των ομιλητών, αλλά την ικανότητά τους στη χρήση της σχολικής γλώσσας).

28. Οι δάσκαλοι θεωρούν ανώτερο το γλωσσικό δργανό των παιδιών των προνομιούχων στρωμάτων και αυτό το βαθμολογούν καλύτερα, ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ «Κοινωνικοποίηση και...» σελ. 122 Δημ. Τομπαΐδης «Η ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση», Γρηγόρης 1982, «η γλωσσική ανάπτυξη επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον», σελ. 39.

29. Άννα Φραγκούδακη, «Γλώσσα και...» σελ. 116.

30. Θ. Ανθογαλίδην, «Κοινωνικός καθορισμός της γλώσσας και γλωσσική αγωγή στο σχολείο», ΑΝΤΙ 270, 14.9.1984, σελ. 46.

31. Βλ. Π.Ε.Φ. Σεμινάριο 5, Γλώσσα και εκπαίδευση, σελ. 141, «η νιοθέτηση όμως από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και την Πολιτεία της γλωσσικού ιδιόματος, η ανάδειξη του σε επίσημη γλώσσα του κράτους και η διδασκαλία της στο σχολείο δημιουργήσει την αντίληψη ότι αυτό το γλωσσικό ιδίωμα είναι το καλύτερο απ' όλα κι ότι τα άλλα δεν είναι τόσο «καλά»,... είναι «ψθαρμένα», ... «δχι κατάλληλα».

32. Άννα Φραγκούδακη, «Γλώσσα και Ιδεολογία» σελ. 121.

33. «Οι μαθητές από τα μη προνομιούχα στρώματα πρέπει να καταβάλλουν πολὺ μεγαλύτερη προσπάθεια για την εκμάθηση της σχολικής γλώσσας σε σχέση με τους γόνους των προνομιούχων στρωμάτων» δες Μπασλή «απόψεις της κοινωνικής γλώσσολογίας...».

34. Π.Ε.Φ. σεμινάριο 5, 1985.

35. «Από μια ορισμένη παρούση είναι καθαρά ρεφορματικές οι αντιλήψεις που συνδέουν την ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας του μαθητικού πληθυσμού από τα μη προνομιούχα στρώματα, με τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ή της λογοτεχνίας», ΑΝΤΙ 270, σελ. 47.

36. Τζέρελ Σπρινγκ, «Το αλφαριθμό της ελευθεριακής εκπαίδευσης», Ελεύ

Μας έγραψαν...

"Πρωτοβουλία Μελών της Πανεπιστημιακής Κοινότητας για μια Αριστερή Προοπτική"

Μάιος 1990

Με αφορμή τις προτάσεις του ΥΠΕΠΘ για την Ανώτατη Παιδεία, όπως διαμορφώθηκαν από την οικουμενική κυβέρνηση και την κατεύθυνση που δείχνει να ακολουθεί η σημερινή πολιτική πγεσία, μία ομάδα πανεπιστημιακών ανέλαβε την πρωτοβουλία σύνταξης ενός προσχεδίου για την πυροδότηση ευρύτερης συζήτησης στον πανεπιστημιακό χώρο, που αποσκοπεί στην έκφραση αντίστασης στις συντηρητικές επιλογές οι οποίες προκρίνονται για τα ΑΕΙ και την ανάληψη πρωτοβουλιών για τον συντονισμό της δράσης.

Σας καλούμε να συμβάλετε σε αυτή την προσπάθεια, συνεισφέροντας τις απόψεις σας. Πρόθεση μας είναι η σύγκλιση πανελλαδικής συνάντησης-συζήτησης στο κοντινό μέλλον. Το κείμενο που ακολουθεί είναι αποτέλεσμα πολύμηνης προσπάθειας με στόχο να αποτελέσει σημείο εκκίνησης, αντιπαράθεσης και την απαρχή μιας αριστερής προοπτικής στον χώρο της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Ησυντηρητική "εκσυγχρονιστική" συναίνεση σε όλα τα κοινωνικά θέματα δημιουργεί μία νέα κατάσταση στην Ελληνική κοινωνία, στον χώρο της παιδείας, των πανεπιστημίων. Προκρίνονται μέθοδοι και μέτρα που καταρακώνουν κάθε έννοια διαλόγου, περιέχουν βαθύτερο αυταρχισμό και κοινωνικό ρατσισμό απέναντι σε κάθε αντιστεκόμενο τμήμα της κοινωνίας μας. Οι πρόσφατες "οικουμενικές" εμπειρίες αλλά και οι πολιτικές εξελίξεις μετά τις εκλογές προοιωνίζουν αρνητικές επιπτώσεις τόσο για τον πανεπιστημιακό χώρο όσο και για ευρύτερα κοινωνικά τμήματα.

Στον χώρο της παιδείας, οι συντηρητικοί σχεδιασμοί αναπτύσσονται σε πολλά επίπεδα, που σήμερα επείγονται να εφαρμόσουν δίχως περιθώρια αναστολών. Η αναδιάρθρωση ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελεί ζωτική ανάγκη της συνολικής καπιταλιστικής ανασυγκρότησης. Οι "πολλές ταχύτητες", η δημιουργία "προτύπων ζωνών" μεγάλης ταχύτητας για λίγους και εκλεκτούς, η σύνδεση της παιδείας (ορισμένων επιλεγμένων χώρων της) με την καπιταλιστική παραγωγή, πρέπει να συμπληρώνουν και να στηρίζουν την αναδιάταξη των εργασιακών σχέσεων. Η προώθηση της ιδιωτικοποίησης, είτε με την καθαρή μορφή της λειτουργίας ιδιωτικών ΑΕΙ, είτε με την άμεση αλλά σαφή ιδιωτικοποίηση λειτουργιών των σημερινών δημοσίων ΑΕΙ με την μετατροπή τους σε Πανεπιστημιακές Ανώνυμες Εταιρείες και την ένταξη τους στο κύκλωμα και τους νόμους της αγοράς, αποτελεί συστατικό στοιχείο της συντηρητικής αναδιάρθρωσης. Στα ίδια πλαίσια, η εκπαιδευτική και η ερευνητική διαδικασία πρέπει να εξυπηρετεί στους στόχους αυτούς και παράλληλα την προώθηση της κυρίαρχης ιδεολογίας, την εδραίωση της φιλοσοφίας της υποταγής και την ενσωμάτωση στο σύστημα, μέσα και από τα ίδια του τα αδιέξοδα, πανεπιστημιακών δασκάλων και φοιτητών. Τα ορόσημα του 1992 και του 2000 και οι διάφορες φλυαρίες περιέχουν μεν πόθους, αγωνίες και στόχους των κυρίαρχων τάξεων, δεν συγκινούν όμως όσους καλούνται να τα δεχθούν, να τα υπομείνουν και να τα στηρίζουν.

Δημιουργούνται νέα δεδομένα στην πάλη του ριζοσπαστικού κινήματος στα πανεπιστήμια σε ολόκληρη την Δ. Ευρώπη. Οι αμφισβητήσεις και οι εναντιώσεις τα τελευταία χρόνια της φοιτητικής νεολαίας στην Ελλάδα, στην Γαλλία, την Ισπανία, την Γερμανία, στην Ιταλία, είναι ελπιδοφόρα στοιχεία μιας νέας συσσωρευμένης "απειθαρχίας". Εντείνονται λοιπόν οι αντιθέσεις. Ωριμάζει μία άλλη αντίληψη και φιλοσοφία για τις σπουδές, την γνώση, την εργασία, την κοινωνία; Νομίζουμε πως αυτόν τον ρόλο οφείλει να παίζει ένας αριστερός πόλος που δημιουργείται σήμερα μέσα στους χώρους των ΑΕΙ. Πεποίθηση μας είναι ότι ανάμεσα στις δυνάμεις της αριστεράς στα πανεπιστήμια μπορεί άμεσα να συγκροτηθεί ένα ενιαίο πλαίσιο στόχων που θα αντιμάχεται τις βασικές επιλογές της συντηρητικής συναινετικής πολιτικής στην παιδεία, που θα στρέφεται κατά της κυρίαρχης ιδεολογίας, θα αντιμετωπίζει με νέο, αντιγραφειοκρατικό πνεύμα την δύναμη των μαγικών φορέων, θα βαθαίνει τα διμοκρατικά χαρακτηριστικά και την προοπτική των συμμαχιών σε όλα τα επίπεδα, μεσα και έξω από τα πανεπιστήμια. Αξίζει λοιπόν να συζητήσουμε δίχως επιμονή "στο γράμμα του νόμου", χωρίς παραδοσιακές δεσμεύσεις, για την διαμόρφωση ενός ριζοσπαστικού αριστερού ρεύματος στην παιδεία, μέσα στο οποίο θα εκφράζεται η πολυμορφία, οι αναζητήσεις και οι γόνιμες ιδεολογικές-πολιτικές αντιπαραθέσεις που γεννάει η ίδια η κοινωνική πραγματικότητα. Μία σύντομη πολιτική-ιστορική αναδρομή μας οδήγησε στις παρακάτω εκτιμήσεις.

Οι αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες χρειάζονται ένα εκπαιδευτικό σύστημα που εξυπηρετεί (και με το επικάλυμμα της επιστημονικής ουδετερότητας και αντικειμενικότητας) την συντήρηση, την αναπαραγωγή και τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικού συστήματος, σύμφωνα με τις κάθε φορά ανάγκες του. Στον βαθμό που η έρευνα και η εφαρμογή των γνώσεων συνδέθηκαν ολοένα και περισσότερο με τα ιδιωτικά εργαστήρια των πολυεθνικών και την χρηματοδότηση του πανεπιστήμιου για συγκεκριμένους ερευνητικούς προσανατολισμούς η πλευρά της εφαρμοσμένης έρευνας και παραγωγής γνώσης μετατοπίσθηκε σε χώρους εκτός των πανεπιστημίων, τα οποία κράτησαν κυρίως τον ιερατικό τους χαρακτήρα. Συχνά όμως, το κλειστό κύκλωμα των πολυεθνικών δεν μπορούσε αφ' ενός μεν να παράγει τα επιθυμητά αποτελέσματα και αφ' ετέρου να αναπαράγει το στελεχιακό του δυναμικό χωρίς πρόσβαση στον τεράστιο από άποψη δυναμικού χώρο του πανεπιστημίου. Συνεπώς, γεννήθηκαν οι πολιτικές και οικονομικές πρακτικές που συνδέουν αυτά τα δύο (εταιρεία και πανεπιστήμιο) με σχήμα παλίνδρομο, άλλοτε προς την μία και άλλοτε προς την άλλη κατεύθυνση.

Στην Ελλάδα, το πανεπιστήμιο του Καθηγητή και της Εδρας αντανακλά μία μεγάλη περίοδο στασιμότητας της Ελληνικής Οικονομίας, με κύριο άξονα την αναπαραγωγή των κοινωνικών χαρακτηριστικών, ενώ η σύνδεση με την παραγωγή γίνεται κυρίως στον χώρο του Πολυτεχνείου και σε ευθεία συνάρτηση με την άνοδο της οικοδομικής δραστηριότητας που χαρακτηρίζει την μεταπολεμική ανάπτυξη της χώρας. Το άνοιγμα στην διεθνή αγορά και οι προσανατολισμός της οικονομίας στον διαμεσολαβητικό - εμπορικό ρόλο και τις υπηρεσίες επιβάλλουν κατά την δεκαετία του '80 το "δημοκρατικό" άνοιγμα του πανεπιστημίου, με στόχο την είσοδο των σύγχρονων ξενοσπουδαγμένων επιστημόνων - επιχειρηματιών, οι οποίοι ελάχιστη σχέση έχουν με το κλασικό ερασμιακό πανεπιστήμιο και που θα ενισχύουν "από τα μέσα" τα συνολικά σχέδια της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης στα πανεπιστήμια. Η "δημοκρατία" επιβάλλεται με την "λαϊκή" ψήφο του παλαιού ΕΔΠ, το οποίο εξαργυρώνει την θέση του με την εισαγωγή και στήριξη των γαρίες - επιστημόνων.

Η "δημοκρατία" όμως έχει και παρενέργειες. Στην διάρκεια του χρόνου, ο ρόλος των επιστημόνων - αλεξιπτωπιστών (που προσγειώθηκαν κυρίως στην πρώτη βαθμίδα) γίνεται αντιληπτός. Στόχος τους δεν είναι η υπηρέτηση ενός πανεπιστημίου όπως το είχε προβάλει το παλαιό ΕΔΠ (στην υπηρεσία δηλαδή του κοινωνικού συνόλου) αλλά, στην καλύτερη περίπτωση, η διαμεσολάβηση της δικής τους νομενκλατούρας μεταξύ της παραγωγικής μηχανής και του πανεπιστημίου. Στην χειρότερη δε περίπτωση, το στήσιμο του προσωπικού μικρομάγαζου, που νέμεται όμως σημαντικούς κοινωνικούς πόρους. Οι κλασικοί πανεπιστημιακοί αντιδρούν, εμφανίζοντας προσκόμια στις επιλογές του νέου καθηγητικού κατεστημένου, με το να διεκδικούν θεσμικούς πανεπιστημιακούς ελέγχους. Η "δημοκρατία" πρέπει πλέον να παρακαμφθεί. Στην σημερινή φάση, η πορεία για την ολοκλήρωση της αναδιάρθρωσης του πανεπιστημίου απαιτεί ευνοϊκούς όρους και από το σύνολο του ΔΕΠ. Απαιτεί δηλαδή επικράτηση του ατομικού συμφέροντος και της ιδιοτελούς αντίληψης, σε βάρος εκπαιδευτικών, δημόσιων και κοινωνικών επιλογών. Απαιτεί από το σύνολο του ΔΕΠ ει δυνατόν "καλά πιστοποιητικά" προς εκείνο το τμήμα (ομάδα του ΔΕΠ) που κρίνει την διαδικασία ανέλιξης. Ο κύριος μηχανισμός για την διαμόρφωση ενός επιθετικού μετώπου όλων των συντηρητικών δυνάμεων απέναντι στο προοδευτικό τμήμα του ΔΕΠ, καθώς και απέναντι σε εκείνο που αντικειμενικά έχει συμφέρον από μία διαφορετική πορεία των ΑΕΙ, είναι η πολιτική έρευνας

που ακολουθείται και υποστηρίζεται θερμά από την κοινωνική συντήρηση και από γνωστές πολιτικές δυνάμεις. Η ερευνητική δραστηριότητα των AEI είναι συμπληρωματική εκείνης του "επιχειματικού κόσμου", με διάφορα στεγανά, αδιαφάνεια και ιδιοποίηση των αποτελεσμάτων από το κεφάλαιο, ενώ η συλλογική δημοκρατική ερευνητική δραστηριότητα βρίσκεται στο περιθώριο, με πρόκριση της έρευνας σε ατομικό επίπεδο. Χαρακτηριστική από αυτή την άποψη είναι η επιταχυνόμενη ανάδειξη των "εκλεκτών" μάνατζερς που κερδίζουν από ερευνητικά προγράμματα ένα πριμ μεγαλύτερο πολλές φορές από τον μισθό τους και παράλληλα μερικές δημοσιεύσεις (papers) πολύτιμες για την εξέλιξη τους σε άλλη βαθμίδα. Το τελευταίο είναι ένας μύθος. Και αυτό γιατί λειτουργούν άλλοι νόμοι και συμφέροντα. Οι "κρίσεις" για άλλο ακαδημαϊκό επίπεδο είναι η δαμόκλεια σπάθη (έτσι όπως γίνεται) κυρίως για τους μη προσαρμοσμένους στα δεδομένα που θέτει η σημερινή πανεπιστημιακή τάξη πραγμάτων. "Νέα τράκια" κάνουν αγώνα δρόμου για να μην καθυστερήσουν από τους "εκσυγχρονισμούς" που προωθούνται.

Αυτή την περίοδο, εκμεταλλευόμενη την συναινετική πολιτική συγκυρία, η πγεσία του ΥΠΕΠΘ προωθεί με αντιδημοκρατικές μεθόδους και ουσιαστική άρνηση του διαλόγου μία σειρά από μέτρα προετοιμασίας του εδάφους αλλά και άμεσης συντηρητικής μεταρρύθμισης. Πιο πολύ με τις γνωστές τροπολογίες Κοντογιαννόπουλου - Σημίτη στο όνομα της "αναβάθμισης" και του "εκσυγχρονισμού" ικανοποιούνται αιτήματα της πανεπιστημιακής γραφειοκρατίας. Ενισχύεται η συγκεντρωτική, στεγανοποιημένη αντίληψη ακόμα πιο ασφυκτικού ελέγχου της λειτουργίας και της διοίκησης των πανεπιστημίων, σε μια περίοδο που η έκρηξη του δημοκρατισμού και της ανάγκης έκφρασης γνώμης για όλα τα θέματα δεν μπορεί να είναι προνόμιο της ελιτίστικης αντίληψης των "ειδικών". Αφαιρούνται ακόμα και στοιχειώδη δικαιώματα του φοιτητικού κόσμου. Θεσμοθετείται ο χωρισμός του Επιστημονικού Διδακτικού Προσωπικού σε πολλές ταχύτητες και λειτουργίες. Ο "Θεσμός" της μερικής απασχόλησης του ΔΕΠ που προτείνεται έρχεται να συμπληρώσει και να προκρίνει την λογική του λιγότερου κόστους. Το επόμενο βήμα θα είναι το πριμ παραγωγικότητας στην εκπαιδευτική - ερευνητική λειτουργία του ΔΕΠ (κάτι που ο υπουργός παιδείας επί ΠΑΣΟΚ επεδίωξε να κατοχυρώσει), με τις γνωστές συνέπειες. Η μεταβίβαση κρίσιμων λειτουργιών του πανεπιστημίου σε ένα "άλλο" πανεπιστήμιο, στεγανοποιημένο, αυτό των μεταπτυχιακών σπουδών. Στις προπτυχιακές σπουδές, στο ίδιο υποβαθμισμένο περιεχόμενό τους και την προοπτική τους δίνεται ένα ακόμα αποφασιστικό κτύπημα. Φαίνεται να προωθείται μία μετάθεση αρμοδιοτήτων και αποφάσεων σε πανεπιστημιακά όργανα, ασφυκτικά όμως πολιτικά, ιδεολογικά και οικονομικά ελεγχόμενα, που θα επιτρέπει μία πιο άνετη και μόνιμη υλοποίηση των κυρίαρχων επιλογών, αδιατάρακτη από πολιτικά ή κυβερνητικά προβλήματα, στα πλαίσια του συστήματος. Παλιές και νέες αντιδραστικές δυνάμεις, μέσα και έξω από το πανεπιστήμιο, συγκρούονται για το ποιός θα έχει το "πάνω χέρι" στις εξελίξεις. Οσο για τις μεγαλόστομες διακρύξεις χρόνων "περί αναβάθμισης" κλπ., πχούν τουλάχιστον υποκριτικά. Είμαστε της γνώμης ότι: Η παιδεία προσαρμόζεται όλο και περισσότερο, βίαια θάλεγε κανείς, στις απαίτησης της Ευρωπαϊκής καπιταλιστικής ολοκλήρωσης. Οι παλιές, έστω και ταξικά περιορισμένες, ακαδημαϊκές ελευθερίες περιορίζονται ως προς την ουσία τους. Το πανεπιστήμιο υπηρετεί όλο και πιο άμεσα την κεφαλαιοκρατική παραγωγή. Η ιδεολογία που επιβάλλεται όλο και πιο μεθοδικά είναι η τεχνοκρατική, δήθεν απολίτικη ιδεολογία που από την μια μεριά εναρμονίζεται με τον αστικό ατομισμό και από την άλλη μεριά βολεύει

το δήθεν απολιτικό κεφάλαιο. Τα προβλήματα του σημερινού πανεπιστημίου συνδέονται, λιγότερο ή περισσότερο συνειδητά, με το συνολικό πρόβλημα της εξέλιξης της κοινωνίας. Κατά συνέπεια, το πρόβλημα της παιδείας δεν μπορεί να τίθεται με αιτιολογικούς όρους. Κατά την άποψη μας το γνωστό μεν δεν είναι ο τεχνοκρατικός συντηρητικός εκσυγχρονισμός αλλά η ανάγκη για ριζικά διαφορετική εκπαιδευτική πορεία, συνιστώσα ενός συνολικού κοινωνικού μετασχηματισμού.

Οι πρώτες αντιδράσεις στην συγκεκριμένη πολιτική που ακολουθείται αρχίζουν να διαφαίνονται από όλους τους παραπάνω χώρους. Με δεδομένη τη συντηρητική πολιτική συγκυρία, όρος εκ των ουκ άνευ για μία αποτελεσματική αριστερή παρέμβαση στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης πιστεύουμε ότι είναι η σύγκλιση και κοινή δράση όλων εκείνων οι οποίοι ζούν στο πανεπιστήμιο και το οραματίζονται δημοκρατικό και πλουραλιστικό, ανοικτό στην ελληνική κοινωνία, στις ανάγκες του νέου, της νέας, των επιστημόνων, των εργαζόμενων. Με βάση την έκρηξη των αναγκών, κρίνουμε τις επιλογές των κυρίαρχων τάξεων και αντιτίθεμεθα σε αυτές.

Για μας το... γιστήμιο είναι χώρος ελεύθερης διακίνησης των ιδεών, ιερός και απαρχείος, με εσωτερική αυτοτέλεια και από την φύση του ξένος προς ιεραρχικές δομές. Στην σημερινή φάση όμως, το όραμα του Ερασμιακού Πανεπιστημίου, βαθύτατα δημοκρατικό και αντιεξουσιαστικό, δείχνει την κατεύθυνση που μπορούμε να ακολουθήσουμε. Πιστεύουμε ότι μπορεί να δημιουργηθεί ένα πανεπιστημιακό κίνημα, κοινή συνισταμένη του φοιτητικού κινήματος και του κινήματος των εργαζομένων στο πανεπιστήμιο, και να αποτελέσει αυτή η προσπάθεια πόλο έλξης όσων με τον ένα ή τον άλλο τρόπο αντιτίθενται στην συντηρητική αναδιάρθρωση στον χώρο της ανώτατης παιδείας.

Πιστεύουμε ακόμα ότι μπορεί και πρέπει να επιτευχθεί ένα επιθετικό, διεκδικητικό πλαίσιο πάλης του μαγικού κινήματος, που δεν θα παραλείψει να περιλάβει και την ριζική τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου, σε κατεύθυνση αντίθετη από αυτήν του επιχειρηματικού πανεπιστημίου.

Ηανατροπή των φεουδαρχικών δομών και λογικών του σημερινού πανεπιστημίου προϋποθέτει κατά την άποψη μας:

- Την ενίσχυση των προπτυχιακών σπουδών με κύριο άξονα την προσφορά παιδείας και όχι απλά μελλοντικών εξαρτημάτων της παραγωγής, καθώς και μέσω της ουσιαστικής στήριξης τους με τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους και όχι να γίνεται η "λιτότητα" μοχλός πίεσης για την ιδιωτικοποίηση λειτουργιών των πανεπιστημίων. Αντιτίθεμεθα στον κατακερματισμό της γνώσης, στην κατηγοριοποίηση των φοιτητών, στις "πολλές ταχύτητες" ΑΕΙ, σχολών και επιστημονικού προσωπικού.
- Την ουσιαστικοποίηση του ρόλου των διδασκόντων μέσα στα πανεπιστήμια. Η θέση του πανεπιστημιακού δασκάλου να μην αποτελεί εφαλτήριο για την κατάληψη κρατικών αξιωμάτων και υψηλή αμοιβόμενων θέσεων στον ιδιωτικό τομέα, αλλά να έχει σκοπό την πληρέστερη παροχή εκπαιδευτικού έργου και την ανάπτυξη ερευνητικής δραστηριότητας μακριά από παρεμβάσεις και έλεγχο των πολυεθνικών. Αντιτίθεμεθα στην προώθηση της έρευνας και της διδασκαλίας που εξυπηρετεί καταστροφικούς, κατασταλτικούς και εκμεταλλευτικούς στόχους.
- Την ανάπτυξη της έρευνας με την λειτουργία μεταπτυχιακών κύκλων έρευνας που να οδηγούν στην λήψη διδακτορικού διπλώματος. Οι κύκλοι αυτοί οργανώνονται και λειτουργούν με την αποκλειστική ευθύνη των πανεπιστημιακών Τμημάτων.
- Την εξασφάλιση των υλικών παροχών ώστε ο πανεπιστημιακός δάσκαλος να μην είναι

"επαίτης προγραμμάτων" (κρατικών ή ιδιωτικών), πράγμα που οδηγεί σε επικίνδυνες διαπλοκές ιδιωτικών συμφερόντων. Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσω της αποδέσμευσης της οικονομικής από την επιστημονική εξέλιξη των πανεπιστημιακών δασκάλων.

ε) Δέσμη δημοκρατικών μέτρων σε όλα τα επίπεδα. Δημοκρατικός έλεγχος των AEI, της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων τους, από όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα και τους εργαζόμενους. Ανοιχτές διαδικασίες συνεδριάσεων όλων των πανεπιστημιακών οργάνων, για όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας και για όλα τα θέματα. Αποδέσμευση της δυνατότητας κατάληψης διοικητικών θέσεων από περιορισμούς επιστημονικής βαθμίδας. Η εξέλιξη στις βαθμίδες του ΔΕΠ να αποτελεί ακαδημαϊκό τίτλο - αναγνώριση της επιστημονικής ικανότητας και μόνο, όχι μέσο πρόσβασης σε διοικητικούς, οικονομικούς, εξουσιαστικούς μηχανισμούς. Πλήρη διαφάνεια, ανατροπή των κάθε είδους στέγανών, της παραδοσιακής ιεραρχικής λογικής των κρίσεων του προσωπικού. Πλήρη δημοσιότητα στις διαδικασίες κρίσης. Δευτεροβάθμιο όργανο κρίσεων. Κατάργηση της έννοιας της στασιμότητας. Κατοχύρωση των δικαιωμάτων κάθε μέλους της πανεπιστημιακής κοινότητας απέναντι σε οποιαδήποτε αυθαιρεσία. Μονιμότητα του προσωπικού μετά από κρίση. Δημιουργία πέμπτης βαθμίδας ΔΕΠ, μη κατόχων διδακτορικού διπλώματος.

στ) Αυτονομία και αυτοδιοίκηση των AEI στα πλαίσια της κοινωνικής υπευθυνότητας.

Ολες οι παραπάνω προτάσεις δεν αποτελούν παρά ενδεικτικούς κατευθυντήριους άξονες πάλις που αναμένεται να συντηθούν και να διευρυνθούν από το νέο πανεπιστημιακό κίνημα.

Μάιος 1990

Τα αντίτετράδια της εκπαίδευσης είναι ανοιχτά σε κάθε συνεργασία, κρίση ή επίκριση, μαθητών - σπουδαστών - φοιτητών - εκπαιδευτικών, καθενός που ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη ενός προοδευτικού ριζοσπαστικού πανεκπαιδευτικού κινήματος.

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η πρωτοφανής επίθεση της άρχουσας τάξης και της κυβερνησης της Ν.Δ. συνεχίζεται με αμειωτη ένταση ενάντια στο βιοτικό επίπεδο, τις πολιτικές και συνδικαλιστικές κατακτησεις της εργατικής τάξης.

Οι απολύσεις χιλιάδων εργατών στις λεγόμενες προβληματικές και υπερχρεωμένες επιχειρήσεις, οι απολύσεις των εκτάκτων του Δημοσίου, όπως και το νομοσχέδιο για την κατάργηση του υπάρχοντος ασφαλιστικού καθεστώτος(που ανοίγει το δρόμο στην ιδιωτικη ασφάλιση), είναι οι τελευταίες "νέες ιδέες" της συντηρητικής αντιλαϊκής επίθεσης.

Έχουν προηγηθεί, η καθήλωση των μισθών και ημερομισθίων, οι τρομακτικές ανατιμήσεις, η καθιέρωση της μερικής απασχόλησης, η κατάργηση του 5νθήμερου - 8ωρου, δικαιωμάτων που καταχτήθηκαν με αγώνες και θυσίες από την εργατική τάξη.

Χέρι-χέρι βασίζει και η καταστολή, η τρομοκρατηση, η ανακήρυξη των απεργιών σε παρανομες και καταχρηστικές. Ενεργοποιούνται οι απεργοσπαστικοί μηχανισμοί, απειλείται επιστράτευση και ταυτόχρονα προετοιμάζονται νόμοι που θα απαγορευουν τις διαδρομές και τις καταλήψεις, που θα περιορίζουν το δικαίωμα στην απεργία.

Γίνεται φανερό πως η πολιτική αυτή εναρμονίζεται με τις ΕΟΚικες επιλογές και την προσπαθεια προσαρμογής της άρχουσας τάξης στην πορεία για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Γίνεται επίσης φανερό πως οι δεσμευσεις της κυβερνησης απέναντι στους ΕΟΚικους "εταίρους", οι οροι για το νεο ΕΟΚικό δάνειο, φορτώνουν νέα βάρη στους εργαζόμενους και οδηγούν στην ανεργία και την εξαθλίωση.

Χωρίς αμφιβολία, ο δρόμος για αυτη την επίθεση έχει στρωθεί από τις προηγουμένες κυβερνησεις. Οι δυνάμεις της σημερινης κοινοβουλευτικης αντιπολίτευσης, συναίνεσαν, συνεργάστηκαν, συγκυβέρνησαν με τη Ν.Δ. στραπατσάροντας συνειδησεις και σπέρνοντας αυταπάτες για το χαρακτήρα και τα συμφερόντα που εξυπήρετει η δυναμη αυτη της ολιγαρχίας.

Σα συνέπεια της στάσης της κοινοβουλευτικης αντιπολίτευσης σήμερα και η ηγεσια του συνδικαλιστικου κινηματος, δεν μπορει και δεν θελει να προβάλλει ένα σχέδιο αποκρουσης της επίθεσης, ένα σχέδιο ανατροπής της νεοσυντηρητικης λαιλαπας. Δεν μπορει να εκφράσει τις πραγματικές διαθέσεις, των απεργων, τις ασφυκτικές ανάγκες των χιλιάδων απολυμένων. Δεν μπορει, γιατί κινείται στο πνεύμα της συναίνεσης και της "υπευθυνης" αντιπολίτευσης.

Εκλιπαρει λοιπόν για διάλογο, αγωνιά να πιαστει από την παραμικρη κυβερνητικη παραχώρηση (πρόταση Αγγελόπουλου). Υπονομευει την ενιαία αντισταση των εργαζόμενων απέναντι στην ολμέτωπη επίθεση.

Οι εργαζόμενοι ωστόσο έχουν κάθε λόγο να μην ακολουθήσουν αυτή την τακτική.

Έχουν κάθε λόγο να αντιπαλέψουν τη νεοσυντηρητική επίθεση μέχρι την ανατροπή και την καταρρευσή της. Έχουν κάθε λόγο να υπερασπίσουν τις καταχτήσεις, και να διευρύνουν τα δικαιώματα τους απαιτώντας καλλίτερους μισθούς και συντάξεις. Προυπόθεση για αυτό είναι να πάρουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι στα χέρια τους την οργάνωση της πάλης τους.

Η πρωτοβουλία αυτή των συνδικαλιστών του Δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στηρίζει με κάθε τρόπο την ανειρήνευτη απεργιακη διάθεση των εργαζόμενων.

Συμβάλλει στις προσπάθειες συντονισμου του κινηματος των εργαζόμενων στις προβληματικες επιχειρήσεις και τους έκτακτους. Στηρίζει κάθε μορφη αγωνα, που ανταποκρίνεται και προβάλλει τις πραγματικές ανάγκες των εργαζόμενων

Ο αγώνας των εργαζόμενων είναι η μόνη εγγυηση για την απόκρουση της κυβερνητικής επίθεσης, για την ανατροπή αυτής της αντεργατικής πολιτικής και για την κατάρρευση όποιων συναινετικών σεναρίων προωθούνται από τις ηγεσίες των κυριαρχων κοινοβουλευτικών κομμάτων

**ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ
ΚΑΜΜΙΑ ΑΠΟΛΥΣΗ ΣΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΑΚΤΟΥΣ**

Οι φροντιστές στο ξεκίνημα της νέας χρονιάς

Το τέλος της προηγούμενης σχολικής χρονιάς σημάδεψαν η πρωτοφανέρωτη επίθεση στον κλάδο των εκπαιδευτικών και οι σκληροί απεργιακοί αγώνες και της Ομοσπονδίας μας και της ΟΛΜΕ. Κατακαλόκαιρο (τί σύμπτωση, με τα μπάνια του λαού!). ήρθε και το κυβερνητικό πολυνομοσχέδιο —το «νέο σύνταγμα»— να ξεθεμελιώσει κατακτήσεις δεκαετιών. Στους αγώνες αυτούς, ο ΣΕΦΚ συμμετείχε με δύο 24ωρες απεργίες, που τις ακολούθησε μικρός αριθμός συναδέλφων.

Ένας ανίδεος θάλεγγε, ότι η επίθεση αυτή του νεοφιλελευθερισμού δεν αφορά τους φροντιστές· ένας απογοητευμένος θα σάρκαζε «τ' είχες Γιάννη, τ' είχα πάντα». Πραγματικά, οι νέες ιδέες, που η κυβέρνηση επιχειρεί να υλοποιήσει, ήταν και είναι η σκληρή πραγματικότητα για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στα φροντιστήρια:

- Το ωρομίσθιο, η μερική απασχόληση, η υποαπασχόληση, αλλά και τα εξοντωτικά ωράρια στις παραμονές των εξετάσεων.
- Το «απελευθερωμένο» ωράριο, με τα φροντιστήρια να λειτουργούν από τις 8 π.μ. ως τις 10 μ.μ.
- Η καθηλωση του ωρομίσθιου, όταν τα δίδακτρα «απελευθερώνονται» σε επίπεδα ... Χάρβαρντ.
- Το ξεχαρβάλωμα των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων μας.
- Οι «ελεύθερες διαπραγματεύσεις» κάθε συναδέλφου με τους εργοδότες, υπό την απεύλη της ανεργίας, που οδηγούν στα ωρομίσθια των 800 δρχ. στη μη καταβολή ασφάλισης, δώρων κ.λπ.
- Η ασυδοσία των εργοδοτών, «να απολύουν όποιον θέλουν, όποτε θέλουν, χωρίς ούτε δραχμή αποζημίωση».

Εμείς πιστεύουμε, ότι γι' αυτό ακριβώς ΤΩΡΑ είναι η ώρα για τους φροντιστές να συσπειρωθούν στο σύλλογο. ΤΩΡΑ, που η βαρβαρότητα της «ελεύθερης αγοράς» του «υπαρκτού καπιταλισμού» επιχειρεί να επεκταθεί σε κάθε ιδιωτικό εκπαιδευτικό. ΤΩΡΑ, που τα προβλήματά μας δυστυχώς γίνονται προβλήματα κάθε ιδιωτικού εκπαιδευτικού. Πολύ περισσότερο που σε μας, τους φροντιστές, δεν «πιάνουν» οι μύθοι που προσπαθεί να καλλιερ-

γήσει η άρχουσα τάξη, αλλά και οι θαυμαστές του «εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης». Γιατί εμείς μάθαμε στο πετσί μας, ότι αυτό το εργασιακό καθεστώς δεν είναι το όχημα για τα ορόσημα του '92 και του 2000. Είναι οι αλυσίδες που μας κρατάνε δεκαετίες πίσω.

Το ξεκίνημα της νέας χρονιάς να μας βρει έτοιμους. Συσπειρωμένοι στο σύλλογό μας, να συζητήσουμε και να καταλήξουμε στους στόχους μας, να οργανώσουμε τη δράση μας, να συντονίσουμε το βήμα μας με την Ομοσπονδία. Καταβέτουμε σε κάθε συναδέλφο ορισμένες πρώτες* σκέψεις γύρω από τους στόχους αυτούς:

- Διαρκής αγώνας για την εφαρμογή των μέχρι τώρα κεκτημένων: με συνεχείς περιοδείες στους χώρους δουλειάς για έλεγχο της εργοδοσίας αν τηρεί τη σύμβαση με καταγγελία από κάθε συναδέλφο των παραβιάσεων της με στόχο να επιβληθούν οι προβλεπόμενες κυρώσεις σε κάθε εργοδοτική αυθαιρεσία, αξιοποιώντας τη συλλογική στάση των συναδέλφων σε κάθε εργασιακό χώρο και τη νομική υποστήριξη του συλλόγου. Αν αυτά πραγματοποιηθούν, θα μπορέσουμε από καλύτερες θέσεις επαναδιαπραγματευτούμε τη συλλογική μας σύμβαση, προωθώντας:

- * Την αμοιβή μας σε 14μηνη βάση
- * Την καταβολή τριετιών και οικογενειακού επιδόματος.

Αρκετοί καλοπροαίρετοι συναδέλφοι έχουν πειστεί για το ανώφελο του αγώνα μέσα από το σύλλογο - λες και διαθέτουμε κάποιο άλλο όπλο, λες και δε ζούμε το πού οδήγησαν οι ατομικές διαπραγματεύσεις, η αποσιώπηση των σε βάρος μας αυθαιρεσιών. Αντίθετα, κυβέρνηση και εργοδοσία δεν έχουν καθόλου πειστεί. Γι' αυτό σκορπάνε τη θεωρία του «ρεαλισμού και του εφικτού». Εμείς πιστεύουμε, ότι όλοι μαζί, συσπειρωμένοι στο σύλλογο, μπορούμε να ανατρέψουμε τα αρνητικά δεδομένα. Αρκεί να σχεδιάσουμε και να πραγματοποιήσουμε τον ενιαίο αγώνα του κλάδου μας

- * με την πείρα του παρελθόντος
- * με τις ανάγκες του σήμερα
- * με τη φαντασία του αύριο

«Προνομιούχοι εργαζόμενοι»

Μύθος και πραγματικότητα

Οι απεργιακές κινητοποιήσεις ορισμένων μεγάλων κλάδων εργαζομένων (ΔΕΗ κ.λ.π.) καθώς και το άρθρο του κυβερνητικού πολυνομοσχεδίου που καταργεί τα ειδικά τιμολόγια των εργαζομένων στον ΟΤΕ, στην ΔΕΗ και στις συγκοινωνίες, στάθηκαν η αφορμή για να ξεσηκωθεί πριν λίγο καιρό η γνωστή συκοφαντική εκστρατεία κατά των «προνομιούχων» εργαζομένων. Ο ίδιος ο Κ. Μητσοτάκης προκλητικά μίλησε για «προνομιούχους» εργαζομένους που διάθετουν... «θερμαινόμενες πισίνες», ενώ τα αστικά

μέσα ενημέρωσης κατακλύσθηκαν από επικριτικά άρθρα και σχόλια για τις «μαζικές προνομιακές διευκολύνσεις» που, τάχα, «απολαμβάνουν» μια σειρά κλάδοι εργαζομένων.

Η φιλολογία περί εργατικών «προνομίων» έχει αναπτυχθεί, εδώ και χρόνια με ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία που διοχετεύονται στην κοινή γνώμη για να την διαμορφώσουν εχθρικά και απέναντι σε εργαζομένους.

Στην πραγματικότητα, όμως, τα λεγόμενα «προνόμια» των εργαζομένων δεν είναι τίποτα άλλο παρά κάποιες παροχές σε είδος ή επιδόματα ή γενικά κατακτήσεις που δεν τις έχουν πετύχει ακόμα όλοι οι κλάδοι των εργαζομένων και οι οποίες, κατά κανόνα, περιλαμβάνονται είτε σε νόμους είτε σε συλλογικές συμβάσεις είτε σε άλλες επίσημες συμφωνίες εργαζομένων - εργοδοσίας. (π.χ. η έκπτωση στην τιμή του ρεύματος που έχουν οι εργαζόμενοι στην ΔΕΗ, η χορήγηση ενός αριθμούς δωρεάν τηλεφωνικών μονάδων στους εργαζομένους του ΟΤΕ, ή μειωμένες ασφαλιστικές κρατήσεις των τραπεζούπαλλήλων, η έκπτωση στα εισητήρια των συγκοινωνιών που δικαιούνται οι εργαζόμενοι σ' αυτές κ.λ.π.)

Αποτελούν έναν τρόπο πληρωμής του εργαζόμενου που μπορεί να διαφέρει, ως προς τη μορφή, από τα κοινά στοιχεία των μισθολογίων αλλά σαν ουσία είναι αναπόσπαστο τμήμα των συνολικών αποδοχών του εργαζόμενου.

Τούτο δεν μπορούν να το αρνηθούν ούτε και οι πιο γνωστοί πολέμιοι των «προνομιούχων» εργαζομένων. Έτσι π.χ. «ΤΟ ΒΗΜΑ», σε ειδικό αφιέρωμα του (1.7.1990), με τίτλο «Ελλάς Ελλήνων Προνομιούχων» - που γράφτηκε για να πλήξει τα εργατικά

«προνόμια» και για να σιγοντάρει το σχετικό άρθρο του πολυνομοσχεδίου της Δεξιάς - ενώ ασχολείται με την «κατάργηση των διαφόρων προνομιακών παροχών που δίνονται σε είδος στο προσωπικό διαφόρων οργανισμών», αναγκάζεται να παραδεχθεί πως «οι εις είδος παροχές που χορηγούνται τακτικά από τον εργοδότη στους εργαζόμενους ως αντάλλαγμα των προσφερόμενων υπηρεσιών αποτιμώμενες αποτελούν μισθό».

Εξυπακούεται, συνεπώς, πως η μειωμένη τιμή του ρεύματος που πληρώνουν οι εργαζόμενοι στην ΔΕΗ, ή η τηλεφωνική ατέλεια, που δικαιούνται οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ, όντας παροχές σε είδος, συνιστούν τμήμα του μισθού των εργαζομένων σ' αυτούς τους Οργανισμούς. Η περικοπή τους, προφανώς, θα μείωνε το σημερινό μισθό των εργαζομένων εκτός κι αν αυτός αναπληρώνονταν με εκείνο που θα χρειάζονταν επιπλέον ο εργαζόμενος της ΔΕΗ, ή του ΟΤΕ για να πληρώσει το ρεύμα του ή το τηλεφωνό του χωρίς την έκπτωση που έχει τώρα. Βέβαια, εκείνοι που πιέζουν για την περικοπή αυτών των «προνομιακών παροχών» δεν εννούν ότι θα αναπληρώσουν χρηματικά την προκύπτουσα μισθολογική απώλεια. Αντίθετα με την κατάργηση των ειδικών τιμολογίων στην ΔΕΗ,

στον ΟΤΕ, στις συγκοινωνίες κ.λ.π. σκοπεύουν, ακριβώς, στην μείωση του μισθού των εργαζομένων.

Η μορφή (παροχή σε είδος, επιδόματα κ.λ.π.) με την οποία παίρνουν ένα μέρος των αποδοχών τους οι εργαζόμενοι δεν μπορεί να δικαιολογήσει το συκοφαντικό χαρακτηρισμό «προνόμιο». Γιατί τότε ακόμα και οι φιάλες γάλακτος που χορηγούνται σε εργάτες ορισμένων επιχειρήσεων θα μπορούσαν να θεωρηθούν σαν «προνόμιο».

Ανεξάρτητα απ' αυτό, πάντως, η μορφή με την οποία ικανοποιούνται αιτήματα των εργαζομένων δεν καθορίζεται μόνο απ' αυτούς καθορίζεται συχνά από προεκλογικές σκοπιμότητες ή και από το ότι η κυβέρνηση δεν θέλει να δείξει «προς τα έξω» (δηλ. στους υπόλοιπους εργαζόμενους) πως υποχώρησε μπροστά στην πίεση ενός κλάδου εργαζομένων και «έσπασε» τη εισοδηματική της πολιτική. Υπαγορεύεται, επίσης, από την άρνηση κυβερνήσεων και εργοδοτών να αυξάνουν τους βασικούς μισθούς και την προτίμηση τους να ασκούν επιδοματική πολιτική ειδικών παροχών που και μικρότερο οικονομικό κόστος έχει γι' αυτούς (και αντίθεσεις καλλιεργεί ανάμεσα στους

Μας έγραψαν...

εργαζομένους. Εκ των υστέρων αυτά, ακριβώς, τα επίδοματα και τις ειδικές παροχές οι ίδιοι που τα έδωσαν βγαίνουν να τα καταγγείλουν σαν «προνόμια» και απαιτούν την περικοπή τους.

Ένα παράδειγμα: Το 1987 όταν οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ, διεκδικούσαν υπογραφή συλλογικής σύμβασης με αύξηση 11% ο τότε υφυπουργός Μεταφορών - Επικοινωνιών Θ. Τσαλδάρης ικανοποίησε το αίτημα με τον εξής τρόπο: 6% αύξηση του ονομαστικού μισθού και 300 τηλεφωνικές μονάδες έκπτωση στο λογαριασμό κάθε εργαζόμενου του ΟΤΕ (κάλυψη δηλ. ενός τμήματος της μισθολογικής αύξησης με παροχή σε είδος). Χάρη σ' αυτή την απάντηση του υφυπουργού διαμορφώθηκε, λοιπόν, το περιβόητο «προνόμιο» της τηλεφωνικής ατέλειας για το οποίο κατηγορούνται οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ.

Σαν «προνόμιο» συκοφαντείται και ότι παραπάνω έχουν πετύχει ορισμένοι κλάδοι εργαζομένων σε σχέση με άλλους. Οι τραπεζούπαλληλοι π.χ. κατηγορούνται σαν «προνομιούχοι» ανάμεσα στ' άλλα και γιατί οι κρατήσεις τους για τον ασφαλιστικό τους φορέα είναι μικρότερες από τις κρατήσεις που πληρώνουν εργαζόμενοι άλλων κλάδων στο ΙΚΑ κ.λ.π. Ωστόσο η μείωση της εργατικής ασφαλιστικής εισφοράς και η αντίστοιχη αύξηση της εισφοράς, τότε εργοδότη στον ασφαλιστικό φορέα είναι ένα δίκαιο και σύμφωνο με τα συμφέροντα των εργαζομένων αίτημα. Αν αυτό το κερδίσαν οι τραπεζικοί υπάλληλοι, οι άλλοι κλάδοι εργαζομένων δεν έχουν κανένα λόγο να το αντιμετωπίσουν σαν «προνόμιο». Αντίθετα αποτελεί γι' αυτούς ένα στήριγμα και οδηγό για την βελτίωση και των δικών τους όρων ασφαλισης.

Αντικειμενικά πολλά σημαντικά αιτήματα δεν είναι δυνατόν να κερδίζονται ταυτόχρονα απ' ό-

λους τους κλάδους των εργαζομένων. Και τούτο γιατί οι διάφοροι κλάδοι δεν έχουν το ίδιο επίπεδο συνδικαλιστικής οργάνωσης, διεξάγουν μέσα σε ποικίλες συγκυρίες τους αγώνες τους κ.λ.π. Αν λοιπόν υιοθετούνταν η λογική που θεωρεί «προνόμιο» κάθε ιδιαίτερη κατάχτηση ενός κλάδου των εργαζομένων τότε καμμιά πρόοδος στις εργατικές διεκδικήσεις δεν θα σημειώνονταν.

Πρέπει να επισημάνουμε ακόμα πως, σκόπιμα, μεγενθύνεται και η διάσταση ορισμένων μισθολογικών κεκτημένων των εργαζομένων, ακριβώς, για να στιγματίσθούν σαν «προνόμια». Έτσι π.χ. η έκπτωση στην τιμή του ρεύματος που δικαιούνται οι εργαζόμενοι στην ΔΕΗ, εμφανίζεται να αναλογεί σ' ένα τεράστιο χρηματικό μέγεθος. Τέτοιο που τάχα τους επιτρέπει να έχουν «Θερμαινόμενες πισίνες»!

Ποιά είναι η αλήθεια: Η ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ -σ' ένα φυλλαδίο που κυκλοφόρησε παλιότερα για να αντικρούσει μια παρόμοια συκοφαντική εκστρατεία- υπολόγισε ότι το μέγεθος της έκπτωσης μεταφρασμένο σε δραχμές, σύμφωνα με στοιχεία του 1985, ήταν 1.633 δρχ. το μήνα ανά εργαζόμενο και συνταξιούχο κατά μέσο όρο.

Αλλά ακόμα και με τα στοιχεία αυτών που καταγγέλουν τους «προνομιούχους» εργαζόμενους, σήμερα, το «όφελος» για «κάθε εργαζόμενο με μέση κατανάλωση ρεύματος ανέρχεται σε 8.000 δρχ.» (Βήμα 1.7.90).

Τα κεκτημένα εργατικά κλάδων που διαβάλλονται σαν «προνόμια» είναι σε σημαντικό βαθμό αποτελέσματα συνδικαλιστικών αγώνων. Αυτό εξηγεί και γιατί αυτά τα «προνόμια» η αστική προπαγάνδα τα ανακαλύπτει σε κλάδους με σχετικά, σημαντική συμμετοχή στους απεργιακούς αγώνες. Μερικά, μάλιστα, έχουν προϊστορία πολλών χρόνων π.χ. η μειωμένη τιμή ρεύματος για τους εργαζόμενους στη ΔΕΗ, ισχύει από την εποχή που την ήλεκτροδότηση της Αθήνας και του Πειραιά προγραμπούσε η Βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ.

Ωστόσο, η φιλολογία περί «προνομιούχων» εργαζομένων εί-

ναι τόσο συκοφαντική όσο και υποκριτική.

Μια απόδειξη της υποκρισίας της αποτελεί και το γεγονός ότι ποτέ δεν αναφέρεται στις παχυλές αποδοχές πάσης φύσεως αυτών που διευθύνουν τις επιχειρήσεις και οι οποίες αποτελούν πραγματικά προνόμια.

Η συκοφάντηση των εργαζομένων σαν «προνομιούχων» εξυπηρετεί δύο στόχους:

Πρώτον, την προσπάθεια να αφαιρεθούν καταχτήσεις από εργατικούς κλάδους και να συμπιεσθεί ο πραγματικός μισθός των εργαζομένων προς τα κάτω. Ας μην ξεχνάμε ότι σε μια προηγούμενη περίοδο η Προπαγάνδα περί «προνομιούχων» εργαζομένων χώρισε τους μισθωτούς σε «ρετίρε» ή «υψηλόμισθους» και σε «χαμηλόμισθους» με μοναδικό σκοπό να φέρει του δεύτερους αντιμέτωπους με τους πρώτους. Έτσι διευκολύνθηκε, κατ' αρχή, το πάγωμα των καλύτερων μισθών και στην συνέχεια η μετατόπιση του συνδλικού μισθού της εργατικής τάξης προς τα κάτω.

Δεύτερον, την υποδαύλιση αντιθέσεων ανάμεσα σε διάφορες κατηγορίες εργαζομένων, ανάμεσα στους εργαζόμενους και άλλα κοινωνικά στρώματα.

Αξιοποιώντας αυτές τις αντιθέσεις αλλά και τον ίδιο τον συκοφαντικό χαρακτηρισμό «προνομιούχοι εργαζόμενοι» η αστική προπαγάνδα, σε καιρούς εργατικών αγώνων, επιδιώκει να εκθέσει στα μάτια της κοινής γνώμης τα εργατικά συνδικάτα και τους απεργούς και να απομονώσει κοινωνικά τον αγώνα τους.

Δεν είναι τυχαίο, ότι η συκοφαντία περί «προνομιούχων» εργαζομένων απευθύνεται κυρίως σε κλάδους που έχουν συγκριτικά μεγάλο ενεργητικό σε απεργιακούς αγώνες (ΔΕΗ, Τράπεζες, συγκοινωνίες κ.λ.π.) σε κλάδους όπου, από παλιά επιδιώκεται ο περιορισμός του απεργιακού δικαιώματος (άρθρο 4 κ.λ.π)

Όπως επίσης, δεν είναι τυχαίο το ότι η συκοφαντία εκτοξεύεται και διαδίδεται από εκείνους που κατέχουν τα πραγματικά, τα χοντρά προνόμια στην κοινωνία.

Η συκοφαντική εκστρατεία κα-

τά των «προνομιούχων» εργαζόμενων αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη καθώς την βάζει να ψάχνει για προνόμια εκεί που δεν υπάρχουν.

Είναι, λοιπόν, αναγκαίο να αντικρουσθεί συστηματικά όχι μόνο απ' αυτούς που θίγονται κάθε φορά αλλά και από όλους τους εργαζόμενους.

Γιατί δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως το μεγάλο κεφάλαιο και οι ποικιλώνυμοι εκπρόσωποί του είναι ικανοί να βαφτίσουν «προνόμιο» οτιδήποτε, ακόμα και τις βασικές καταχτήσεις της εργατικής τάξης προκειμένου να τις αφαιρέσουν.

Ένας «προνομιούχος»

Ανοιχτό γράμμα στην κ. ΛΙΛΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Η δολοφονία της Λίλης από την ευπρεπή κυρία Ζωγράφου

* Ένας από τους λόγους που στηρίζουν την κατηγορία, η οποία επισημαίνει ότι τα Μ.Μ.Ε. —μέσα σ' αυτά και ο τύπος— χαρακτηρίζονται από έλλειψη ουδετερότητας και αμεροληψίας στην πληροφόρηση που παρέχουν, είναι και το γεγονός ότι επιλέγουν για να μιλήσουν με «αντικειμενικότητα» στις στήλες τους ή στα προγράμματά τους άτομα, που κατά βάση ανήκουν ή εκπροσωπούν συνειδητά ή ασυνειδητά την κυριαρχη λογική. Αυτή η επιλογή «αυθεντιών» και «ειδικών» που μιλούν με «κύρος» και «αντικειμενικότητα» επί παντός του επιστητού, συνδέεται άμεσα με τη δυνατότητα που έχουν οι «τεχνικοί» αυτοί της εξουσίας να επηρεάζουν τις απόψεις των ακροατών - αναγνωστών ώστε κανείς από τους τελευταίους να μην είναι σε θέση να βγάλει δικό του ήχο, όσο οι «ειδήμονες» ορίζουν τον τόνο.

Σε ελάχιστες περιπτώσεις καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους άτομα από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα και σπάνια άτομα που οι απόψεις τους τοποθετούνται έξω από την κυριαρχη ερμηνεία για την πραγματικότητα.

* Ήταν λίγο μετά τη μεταπολίτευση, όταν κυκλοφόρησε η «Αντιγνώστη, τα δεκανίκια του καπιταλισμού». Η «αιρετική» και «ανορθόδοξη» Λίλη, αν κι έξω από τα γνωστά κανάλια πληροφόρησης, ήταν ήδη οικεία στους μεταπολιτευτικούς φοιτητικούς κύκλους. Κρατώντας για χρόνια ανέπαφο το δεσμό της έντιμης προσωπικής στάσης με την πνευματική προσφορά («επάγγελμα πόρνη» - «παιδεία, ώρα μηδέν») συνέχιζε και στη διάρκεια της Πασοκοκής λαϊλαπας να υψώνει αγωνιστική φωνή, εκπληρώνοντας με το παραπάνω το χρέος της και ανοίγοντας νέους δρόμους στις μπετοναρισμένες μας συνήθειες.

* Ευχάριστη έκπληξη μας προξένησε η τελευταία συχνή - πυκνή εμφάνισή της στις στήλες της Ελευθεροτυπίας. Έκπληξη διπλή — και για την Ελευθεροτυπία και για τη Λίλη.. Γρήγορα, όμως, από τα πρώτα της άρθρα του καινούριου χρόνου, την ευχάριστη έκπληξη διαδέχτηκε η θλίψη. Η αδιάλλακτη, μ' όλες τις ιδιόρρυθμες αντιφάσεις της, Λίλη, η ανήσυχη, η διεισδυτική, η επαναστατική ματιά της, φάνηκε να χάνει τη δύναμη της. Σαν άπειρο παιδαρέλι, τρομαγμένο από τα τείχη που έπεφταν και από τους Τσαουσέσκου που έπιναν αίμα, ανίκανη να ερμηνεύσει όσα την τρόμαζαν, έτρεξε βιαστικά να κρυφτεί πίσω από ένα μεγάλο λόγο: «ΝΑ Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ, μια αδιάκοπη τελετή θυσίας, ένας στυγνός εγκληματίας». Καθόλου πρωτότυπη η άποψή της. Προηγήθηκαν άλλωστε τόσοι και τόσοι. Καθόλου πρωτότυπη στην εξέλιξή της και εξίσου θλιβερή με παραπλήσιες που συντελέστηκαν σωδηρόν στη δίσεκτη εποχή μας.

* Όστε, έτσι λοιπόν κ. Ζωγράφου. Μέχρι κει έφτασε η αντοχή σου. Να βλέπεις —γιατί εσύ βλέπεις— και να μην έχεις το κουράγιο να πιστεύσεις στα μάτια σου. Να βλέπεις τα εγκλήματα και την κρίση ενός καθεστώτος με το προσωπείο του σοσιαλισμού και να καταριέσαι το σοσιαλισμό. Να βλέπεις —γιατί εσύ μπορείς να δεις— τη φρίκη ενός συστήματος που φτιασιδώθηκε σοσιαλιστικό για να ρίξει στο Μαρξισμό τις αμαρτίες του και συ, αντί να το αποκαλύψεις, αντί να υπερασπίσεις τις σοσιαλιστικές ιδέες, τις ρίχνεις στο ανάθεμα.

Κρίμα κ. Ζωγράφου. Αυτή τη φορά τα λόγια σου εντάσσονται στη συγχορδία που ακούγεται στο ρυθμό μιας και μόνης παρτιτούρας: «Ο σοσιαλισμός πέθανε, ζήτω ο καπιταλισμός».

Εδώ, όμως, έχασες την πρωτιά. Σε πρόλαβε ο Θεοδωράκης και ο Σαββόπουλος, που —για ν' αποδείξει τη δύναμη της λάμψης του ανακαινισθέντος του κρανίου— κουρεύτηκε δημόσια. Ήσουν, λοιπόν, και συ μια καλή μαθήτρια που απλά έκανες σκασιαρχείο. Αποκαλύπτεις, έτσι, πως η χρόνια εξέγερσή σου στον εξωτερικό καταναγκασμό της κυριαρχη λογικής δεν ήταν παρά ένας από τους τρόπους με τους οποίους είχε πραγματοποιηθεί η εσωτερίκευση των αξιών που σου είχε επιβάλλει η κυριαρχη λογική.

Ελένη Νικολαΐδου

Η ύλη των «αντιτετραδίων» ολοκληρώθηκε την Κυριακή 23 Σεπτεμβρίου. Η καθυστέρηση της έκδοσης οφείλεται αποκλειστικά σε τεχνικούς λόγους (διακοπές ρεύματος σε ατελιέ, τυπογραφεί και βιβλιοδετείο)

Τα Σεμινάρια της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Από τις 4 - 8 Σεπτέμβρη έγιναν τα ετήσια εκπαιδευτικά σεμινάρια της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων στο Πνευματικό Κέντρο (Ευελπίδων).

Τα θέματα που αναπτύχθηκαν ήταν: «Η Ελληνική πραγματικότητα και η τέχνη στη Μ.Ε.», «Εικαστική εκπαίδευση και οικολογία», «Ο καλλιτέχνης σαν κοινωνικός κριτικός», «Μουσείο και καλλιτεχνική εκπαίδευση», «Η διδασκαλία της τέχνης και η σχέση της με τα άλλα μαθήματα», «Σκέψεις για τη διδασκαλία του μαθήματος», «Χαρτί: εικαστικό μέσο - εκφραστικό υλικό», «Η τοιχογραφία», «Οι ανταλλαγές εκπαιδευτικών μέσω ΕΟΚ», «Εμπειρίες από μια παράσταση κουκλοθεάτρου».

Το Σάββατο, την τελευταία ημέρα των σεμιναρίων διοργανώθηκαν ομάδες συζήτησης πάνω στις εργασίες νεότερων και παλαιότερων συναδέλφων. Αυτό έγινε περιματικά για να υπάρξει δυνατότητα μεγαλύτερης συμμετοχής νεοτέρων συναδέλφων στη συζήτηση. Και πράγματι είχαν επιτυχία, γιατί δημιουργήθηκε καλύτερο κλίμα οικειότητας και συνομιλίας. Ζητήθηκε, μάλιστα, από τους συναδέλφους να επαναληφθεί στα επόμενα σεμινάρια. Στη διάρκεια των σεμιναρίων, λειτουργούσε εναλλασσόμενη καθημερινά έκθεση Ζωγραφικής, γλυπτικής κ.λπ., με έργα μαθητών των εισηγητών και άλλων εκπαιδευτικών τέχνης.

Την Πέμπτη έγινε η ετήσια εκλογοαπολογιστική συνέλευση και οι εκλογές για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. της Ένωσης. Την Παρασκευή το βράδυ στον ίδιο χώρο διοργανώθηκε μουσική βραδιά.

Το νέο Δ.Σ. της ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ που προέκυψε από τις εκλογές της 7ης Σεπτεμβρίου 1990, συγκροτήθηκε σε σώμα με την παρακάτω σύνθεση:

ΖΩΗ ΧΑΤΖΗ Προέδρος
ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΡΥΣΤΙΝΟΣ Αντιπρόεδρος
ΣΤΕΛΛΑ ΔΗΜΟΥ Γραμματέας

ΛΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ
 Ταμίας
ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Μέλος
ΝΟΤΑ ΠΑΛΗΟΚΩΣΤΑ Μέλος
ΝΙΚΗ ΡΟΥΜΠΑΝΗ Μέλος

Την εξελεγκτική επιτροπή αποτελούν:
ΜΑΡΘΑ ΚΑΠΕΤΑΝΑΙΟΥ - ΜΑΡΙΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΕΛΕΝΗ ΔΑΒΙΔΑ.

Από τις εκθέσεις που καθημερινά εναλλάσσονται

Μέλη του Δ.Σ.

Δεξιά: Νίκος Γιαννάκης, ομιλητής

Αριστερά: Πέτρος Καρυστινός στο προεδρείο.

Σάββατο 8 Σεπτέμβρη: ομάδες συζήτησης

ΚΥΠΡΟΣ

Συνέδριο Καθηγητών Τέχνης

Στις 12 και 13 Σεπτεμβρίου 1990 πραγματοποιήθηκε το Β' ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ με θέμα «Η Τέχνη ως μέσο ολοκλήρωσης του ανθρώπου και επαγγελματικής αποκατάστασης». Το Συνέδριο έγινε στο εργαστήρι Τέχνης Δήμου Λευκωσίας. Παράλληλα λειτούργησε έκθεση με έργα εκπαιδευτικών τέχνης, αφιερωμένη στη μνήμη του καλλιτέχνη εκπαιδευτικού Νίκου Δημιώτη.

Το πρόγραμμα ήταν μοιρασμένο ανάμεσα στα εξής θέματα:
Α' ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.
Β' ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ (Ζωγραφική, Γλυπτική, Χαρακτική, Κεραμική).
Γ' Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.

**Δ' ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ.
Ε' Η ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.**

ΣΤ' ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ.

Από την Ελλάδα παραβρέθηκαν στο συνέδριο η Ζωή Χατζή ως εκπρόσωπος της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων και ο Ξενοφών Σαχίνης καθηγητής τέχνης στη Σχολή Καλών Τεχνών Θεσσαλονίκης.

* Τα αντιπετράδια σε επόμενο τεύχος θα δημοσιεύσουν άρθρο σχετικό με την καλλιτεχνική εκπαίδευση στην Κύπρο.

Μια μέρα του Ιβάν... Σπασίκλοβιτς

Η μέρα ήταν μουντή. 'Ήταν απ' αυτές τις μέρες, που και ο καιρός δεν ξέρει τί θέλει. Να πνίξει τον κόσμο στο νερό, ή να κάτσει στην απραξία του, κουκουλώνοντας τα πάντα με σύννεφα.

Ο Ιβάν σηκώθηκε με νεύρο απ' το κρεβάτι του. Σήμερα η διάθεσή του ήταν αντίθετη από τον καιρό. Βρισκόταν σε υπερένταση. Επιτέλους, μετά από τόσα χρόνια, τα πράγματα για τους μαθητές είχαν αλλάξει. Επιτέλους, οι μαθητές θα ήταν μαθητές και οι καθηγητές, εκεί ψηλά... στην έδρα τους.

Ντύθηκε προσεκτικά. Η ενδυμασία θα μετρούσε από δω και μπρος στη σχολική του απόδοση. Βγήκε με γοργά βήματα στο δρόμο. Η περπατησία του δεν ήταν σταθερή. Ήταν, βλέπεις, το παντελόνι που του πεπέφτε λίγο φαρδύ. Είχε φορέσει ένα παντελόνι του πατέρα του. Ήταν το μόνο «σο-

βαρό» που μπορούσε να βάλει, μέχρι να αλλάξει τη γκαρνταρόμπα του, που αποτελείτο από μπλουζάν και μόνο. «Δε βαριέσαι», είπε, «υπομονή».

Έφτασε στο σχολείο. Γύρω του υποσταγμένες φάτσες. «Που τα ξεθάψανε τόσα παλιομοδίτικα παντελόνια;», σκέφτηκε. Δεν πρόλαβε να σχολιάσει τίποτα. Θες γιατί το κουδούνι χτύπησε, θες γιατί κανείς δεν είχε διάθεση να γελάσει με το χάλι τους, ποιός ξέρει. Το σχολείο σε παράταξη, έμοιαζε με εκείνες τις φωτογραφίες που είχε ο πατέρας του από το «σωτήριον έτος 1950, τάξις Ε', Γυμνάσιον ...». κ.λπ.

Αφού κάνανε καμιά δεκαριά φορές «ανάπαυσις - προσοχή» και οι γραμμές έγιναν απόλυτα ευθείες, άρχισε η προσευχή. Και «Άγιος ο Θεός...» και «Πάτερ ημών...» και το απολυτικό της ημέρας. «Πότε πρόλαβε και τόμαθε το απολυτικό αυτή η Χριστιανοπούλου;», σκέφτηκε. 'Η-

τανε, βέβαια, η καλύτερη μαθήτρια της θρησκευτικούς. Μα τόσο γρήγορα! Αυτή για να αποστήθισει δυο στίχους, χρειαζότανε δυο ώρες. «Το θάύμα του νέου συστήματος», σκέφτηκε. Τώρα, όλο το σχολείο έφελνε τον εθνικό ύμνο και ο καλύτερος μαθητής της τελευταίας τάξης σήκωνε τη σημαία.

Είκοσι λεπτά αργότερα, έμπαιναν στην τάξη. Μια ελαφρά ανησυχία τούφαγε την καρδιά. 'Ήταν βλέπεις και η ποινή που είχε αρπάξει πρωι - πρωι. Τρεις βαθμοί, λέει, παρέκκλισης, γιατί καθώς λέγανε τον εθνικό ύμνο, αυτός σήκωνε το παντελόνι του. Μα αυτός έφταιγε; Αυτό το αναθεματισμένο ήταν φαρδύ. Και τόχη φορέσει για να μην αρπάξει καμιά ποινή λόγω απρεπούς ενδυμασίας. Άν πήγαινε με τέτοιους ρυθμούς, την είχε άσχημα. «Τριανταδύ! κάηκες!», άκουσε τη γάργαρη φωνή της μαμάς του, καθώς παίζανε για το καλό του χρόνου οικογενειακά, παραμονή πρωτοχρονιάς, το συνηθισμένο χαρτάκι.

«Σπασίκλοβιτς! Δυο βαθμούς παρέκκλισης γιατί δεν παρακολουθείς», ακούστηκε η φωνή του φιλόλογου, που τον επανέφερε με άσκημο τρόπο στην πραγματικότητα. Σαν σε όνειρο άκουσε το φιλόλογο να συνεχίζει: «Σήμερα, επειδή κράτησαν πολύ η προσευχή, η έπαρση και το ποινολόγιο, δεν πρόλαβαίνουμε να παραδώσουμε. Θα διαβάσετε μόνοι σας το παρακάτω και αύριο θα σας εξετάσω αυστηρά».

Δεν κατάλαβε πώς κύλησε η μέρα. Ήταν πια εξουθενωμένος. Είχε αρπάξει άλλους δυο βαθμούς παρέκκλισης από το μαθηματικό, γιατί -λέει- την τελευταία εξίσωση την είχε γράψει με άσχημα γράμματα. 'Ασε που ούτε ο μαθηματικός πρόλαβε να παραδώσει, γιατί έλεγχε την καλλιγραφία των γραπτών. Τώρα έπρεπε να διαβάσει μόνος του το παρακάτω μάθημα και στα μαθηματικά. Και δεν καταλάβαινε τίποτα.

Ξαπλωμένος ο Ιβάν στο κρεββάτι του, ένοιωθε ένα μεγάλο κενό. Ξαναθυμόταν το μάθημα της Χημείας, που ζωγραφίζανε τα μπουκαλάκια στον πίνακα γιατί δεν είχαν εργαστήριο για πειράματα. Και του μάτωνε η καρδιά, καθώς έφερνε στο νου το γυμναστή -62 χρονών γέρος, ασπρομάλλης- να προσπαθεί να κάνει ανάταση περιμένοντας να πάσει τα συντάξιμα χρόνια.

Και το κενό του τύλιγε από παντού...

Tάνια

Παρά τρίχα, την γλυτώσαμε!

1988: Ο επικεφαλής του εκτός έδρας Ελληνισμού Mike Dukakis αποτυγχάνει να αλώσει το Λευκό Οίκο. Η μη πραγμάτωση της μιας Μεγάλης ιδέας διασκεδάζεται από την εμφάνιση της επόμενης: Η Ελλάδα διεκδικεί τους Golden Olympics του 1996.

1990: Στα βάθη της Ασίας, οι βέβαιοι για τη νίκη Νέοι Αλέξανδροι, παρακολουθούν εμβρόντητοι τον πνιγμό των χρυσών τους ελπίδων, μέσα στους ωκεανούς γνωστού αναψυκτικού. Το πλέγμα μεγάλο, οι δηλώσεις αποφασιστικές. Οι γνωστοί αντιμπεριαλιστές Alex Spanos, N. Μεταζάς, K. Glyksburg, Μελίνα Μερκούρη και φυσικά ο επικεφαλής της εκστρατείας K. Μητσοτάκης συμπύσσουν αντιμονοπωλιακό μέτωπο, καταγγέλλοντας την Coca-Cola και εκφράζοντας την πεποίθησή τους ότι το ελληνικό πνεύμα —εν τέλει— θα νικήσει...

Κι έτσι, γλυτώσαμε και πάλι, παρά τρίχα:

* Από τα δυο —και βάλε— τρισεκατομμύρια, που θα αφαιρούσαν δια των γνωστών μεθόδων από τις τσέπες, ημών και των απογόνων μας.

* Από την εξαετή —και βάλε— υστερία, που θα κάλυπτε, δίκην ιδεολογικού νέφους, την αγανάκτηση για το νεοσυνηρητικό χειμώνα, που ήδη βιάζει κάθε δικαίωμα, ελπίδα και απαίτηση, συνεχίζοντας το ανάλογο έργο της αλήστου μνήμης «αλλαγής».

* Από την επικαιροποίηση του αριστοκρατικού μύθου του «ευαγωνίζεσθαι», που απ' το 776 π.χ., κι όλας, μεταφράζόταν: «Ουαί τοις ηττημένοις» και υλοποιόταν με αρχαίες και σύγχρονες μεθόδους χρηματισμού και ντοπαρίσματος, εν ονόματι του ανταγωνισμού των πόλεων - κρατών τότε, των πολυεθνικών σήμερα, κάτω απ' τις ενθουσιώδεις κραυγές ανύποπτων και μη οπαδών.

* Από το σπρώχμα της Αθήνας και των κατοίκων της, ένα ακόμη σκαλοπάτι πιο κοντά στον πολεοδομικό, οικολογικό και βιολογικό θάνατο, με τα τερατώδη έργα, που την καταδικάζουν σ' ένα κάθε άλλο παρά χρυσό αύριο.

Η απόφαση, έτσι, των «Αθανάτων» μας βρίσκει, για εντελώς διαφορετικούς λόγους, σύμφωνους. Η ανάληψη μιας πρωτοβουλίας, για να γίνει η Ατλάντα μόνιμη έδρα των αγώνων, θα έδινε —ίσως— μια ακόμη πιο ολοκληρωμένη προοπτική στο δημοφιλή θεσμό, αφήνοντας τον υπόλοιπο κόσμο απερίσπαστο σε λιγότερο χρυσούς προσανατολισμούς.

A.Φ.

Χρυσή Ολυμπιάδα: όλα πωλούνται

* Βαρώνοι, πρίγκηπες, βασιλιάδες, έμποροι, βιομήχανοι, μεγιστάνες, κορυφαία ονόματα στην ιεραρχία του πλούτου και της αριστοκρατίας έχουν αναλάβει και πρωθυΐοντας εργολαβικά το «Ολυμπιακό ιδεώδες». Αν τοκάνουν φορώντας μπλουζάκια, παπούτσια, φόρμες γνωστών εταιριών, δεν έχει πολύ σημασία, περνάει απαρατήρητο...

* Ο αθλητισμός έγινε θέαμα. Το «αθλητικό ιδεώδες» είναι ανάπτυξη, ανασυγκρότηση, παραγωγικότητα, διαφήμιση. Μικρές και μεγάλες εταιρείες με ποικίλλες δραστηριότητες προσδοκούν να ανεβάσουν τον τζίρο τους.

* Δικτατορίες, εξαθλίωση, φυλετικές διακρίσεις, δουλεμπόριο, πόλεμοι, πολιτικές υστεροβουλίες, εξαγνίζονται όλα στο ναμα της Ολυμπιακής ιδέας.

* Οι απάνθρωπες προσπάθειες των ντοπαρισμένων αθλητών για τη νίκη ανεβάζουν τα κέρδη, καθιερώνουν την κοσμοκρατορία των υπερδυνάμεων.

* Οι μεγαλοπρεπείς «τελετές της συμφιλίωσης» αι του πολιτισμού» κρύβουν τον ανελέητο ανταγωνισμό για την κυριαρχία του κόσμου.

* Όλα αυτά σε κλίμα εθνικής ομοψυχίας: Μελίνα - Θεοδωράκης, Λεντάκης - Τρίτσης αγκαλιά με τον «τέως». Δάκρυα, αγωνία, συγκίνηση. Όλοι εργάζονται για τη μεγάλη ιδέα.

* Μέσα στη γενική αφασία εδραιώνονται οι νέες ιδέες και οι εργολάβοι σπεύδουν να τις υλοποιήσουν: τόνοι μπετόν που θα πνίξουν και το τελευταίο άχτιστο κομμάτι αττικής γης, άχρηστοι δρόμοι, συσσώρευση ανθρώπινων δραστηριοτήτων που θα επιτείνουν τα προβλήματα της Αθήνας.

Τί σχέση μπορεί να έχουν όλα αυτά με τα παιδιά μας, που λείπουν από τα σχολεία τους χιλιάδες αιθουσες διδασκαλίας, που είναι ανύπαρκτα τα γυμναστήρια, τα γήπεδα, τα κολυμβητήρια;

Τί σχέση μπορεί να έχουν με την παιδεία, τη μόρφωση, τον πολιτισμό μας.

Το μόνο που θα μας μείνει είναι το μήνυμα πως όλα πωλούνται, όλα θυσιάζονται στο βωμό της πολιτικής σκοπιμότητας.

Τελικά, ευτυχώς την... γλυτώσαμε!

Σ.Σ.

Πορείες ενάντια στον αυταρχισμό

Επιμύθιο στη «Χρυσή Ολυμπιάδα»

Την Παρασκευή 14.9. στην Αθήνα και την Πέμπτη 13.9. στη Θεσσαλονίκη πραγματοποιήθηκαν συγκεντρώσεις και πορείες με πρωτοβουλία της ΕΦΕΕ, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τον εντεινόμενο αυταρχισμό σ' όλες τις πλευρές της κοινωνικοπολιτικής ζωής.

Ιδιαίτερα καταγγέλθηκαν: α) η φυλάκιση δύο χρόνων που επέβαλε το στρατο-

δικείο στο Δ. Γατούδη, ο οποίος αρνήθηκε να υπηρετήσει τη θητεία του στο Α2 (δηλαδή σαν επίσημος χαφιές...), β) η παραπομπή σε δίκη του 18χρονου N. Παπαματθαίου, ο οποίος είναι προφυλακισμένος 9 μήνες, και γ) η γνωστή εισβολή της Αστυνομίας σε σπίτια πολιτικών και δημοσιογράφων και η έξαρση της «τρομοκρατολαγνείας».

M.S.

Τον τελευταίο καιρό, ευτυχώς, δεν μας λείπει η ενημέρωση. Πολυφωνία! Τύπος, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση, υπουργοί, νυν και τέως, κυβέρνηση και αντιπολίτευση μας ενημερώνουν όλοι για τα ίδια πράγματα: για τα χάλια της οικονομίας μας, για τα ελλείματα, ότι τρώμε περισσότερα απ' όσα παράγουμε, ότι παράγουμε λίγο γι' αυτό να καταργηθεί το οκτάωρο, ότι αργούμε να πεθάνουμε και ξετινάξαμε τα ταμεία...

Άραγε θα μας ενημερώσουν και για το πόσα, πού, πώς, και ποιοί ξόδεψαν τα χρήματα για την προώθηση της ανάληψης της «Χρυσής Ολυμπιάδας»;

Και δεν είναι λίγα: εκδηλώσεις που έγιναν ή θα γινόταν, ταξίδια παραγόντων και παρατρεχόμενων, τραπεζώματα, φιλοξενία, λαδώματα των αθανάτων και ποιος ξέρειτι άλλα. Δημοσιογραφικές πληροφορίες τα ανεβάζουν σε αρκετά δισεκατομμύρια διπλάσια, λένε, απ' όσα έφαγε ο Κοσκωτάς.

Δικαιούμαστε, άραγε, να μάθουμε, πώς έγινε η διαχείριση τόσων δισεκατομμυρίων, μιας και θα πληρωθούν από τους μισθούς και τις συντάξεις μας;

Η μήπως, το ότι οι διαχειριστές ήταν απ' όλα τα κόμματα (κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ, Τζαννετάκη, Οικουμενικής, ΝΔ) τους καθιστούν υπεράνω πάσης υποψίας;

Με κίνδυνο να κατηγορηθούμε για «άφρονη συμπεριφορά», που μπροστά στην πανεθνική κινητοποίηση εμείς, με τις γκρίνιες μας για μερικά δις, αποτρέπουμε την προτίμηση των αθανάτων, επιμένουμε και αναμένουμε οικονομικό απολογισμό. (Ε! καλά, μην το πιστέψετε, δεν είμαστε και τόσο αφελείς...).

Με ειδικές ανάγκες...

«Η όποια μεταβολή του ρόλου της Τουρκίας, εξαιτίας της κρίσεως στον Περσικό Κόλπο, δεν τελεί σε σχέση μηδενικού αθροίσματος προς το ρόλο της Ελλάδος».

Βύρων Πολύδωρας, κυβερνητικός εκπρόσωπος.

Κι ύστερα σου λένε ότι δεν χρειάζεται το ποινολόγιο!

Κύριε σχολικέ σύμβουλε, μαζέψτε τους φιλολόγους του ΥΠΕΠΘ...

Από την πορεία της ΕΦΕΕ στην Αθήνα, την Παρασκευή 14 Σεπτεμβρίου.

Εγκλήματα ζητούν δολοφόνους...

Το κράτος —υπό νέαν διεύθυνσιν— «ακούμπησε» και πάλι τους τρομοκράτες... Οι γελοίες φαντασιώσεις ενός συγγραφέα και τα καταπιεσμένα χαφιέδικα απωθημένα κάποιο δημοσιογράφου, ήταν αρκετά για να κινητοποιήσουν την πρώτη μεγάλη «αντιτρομοκρατική» επιχείρηση της κυβέρνησης.

Έτσι, με εισαγγελική εντολή, οι ειδικές δυνάμεις μπούκαραν χαράματα σε σπίτια γνωστών στελεχών κομμάτων και δημοσιογράφων, και... τάκαναν λίμπα, κατά πως διδάχθηκαν στις σχολές τους.

Το φιάσκο δεν άργησε ν' αποκαλυφθεί —ως συνήθως άλλωστε. Την επόμενη μέρα, οι Κλουζώ της κυβέρνησης και της εισαγγελείας ποιούσαν την νήσσαν - πλην Θεοδωράκη, που δεν χάνει ευκαιρία να γελοιοποιηθεί.

Όλοι ευφρανθήκαμε με τη νέα γκάφα. Ως πότε όμως; Οι «γκάφες» πολλαπλασιάζονται και —εν μέσω της φαιδρότητάς τους— νομιμοποιούν, με ταχύτατους ρυθμούς, τις πιο ακραίες αυθαιρεσίες της κρατικής καταστολής.

Κάθε φιάσκο φέρνει τους κρατικούς Ράμπο ένα βήμα πιο κοντά στις πόρτες μας. Κι ο γαλατάς, έχει πάψει εδώ και χρόνια να περνάει...

A. Φ.

Χάος...

«ΤΟ ΧΑΟΣ —μα λέξη που όλες οι γλώσσες του κόσμου έχουν δανειστεί από τα ελληνικά— είναι ο μόνος τρόπος για να περιγράψει κανείς την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στο χώρο της Παιδείας στην Ελλάδα», έγραφε η Λονδρέζικη Γκάρντιαν στις 24.7, σε σχετικό εκτεταμένο άρθρο της, μ' αφορμή την απεργία των εκπαιδευτικών.

«Το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης (...). Μόλις 7.7% των κυβερνητικού προϋπολογισμού διατίθεται σήμερα στην Ελλάδα για την Παιδεία (...). Οι καθηγητές της Μ.Ε. στην Ελλάδα είναι οι πιο κακοπληρωμένοι απ' όλες τις χώρες της ΕΟΚ (...). Άτομα με 25 χρόνια προϋπηρεσία παίρνουν το μήνα λιγότερα απ' όσα βγάζει σ' ένα δεκαπενθήμερο ένας ταξιτζής στην Αθήνα. Ένας πρωτοδιοριζόμενος παίρνει λιγότερα απ' όσα βγάζει ένας οδηγός λεωφορείου στο Λονδίνο σε μια βδομάδα. Όσοι μπορούν, κάνουν ιδιωτικά ή δουλεύουν σε φροντιστήρια. Όσοι δεν μπορούν, γιατί δεν υπάρχει ζήτηση για το μάθημα που διδάσκουν, αναγκάζονται να δουλέψουν όπου βρουν - τραγουδιστές, μουσικοί, μπάρμεν, γκαρδόνια».

Εμείς τί να προσθέσουμε;

Εισαγωγική Επιμόρφωση

Η καθιέρωση ενός ακόμη συστήματος διαγωνισμών μετά το πτυχίο (εισαγωγική επιμόρφωση), γι' αυτούς που πιέζουν για τήρηση της επετηρίδας και διορισμό τους στην εκπαίδευση, διαγράφει αυτόματα και το κοινωνικό αντίκρυσμα του πτυχίου.

Ποιος θίγεται άμεσα από αυτό το νέο θεσμικό μέτρο;

Ασφαλώς, εκείνοι, που —ανυπεράσπιστοι κοινωνικά και επαγγελματικά— θα εμπιστεύονται την «αντικειμενικότητα» των εξεταστών του Υπουργείου, για να εξασφαλίσουν μια θέση στο Δημόσιο, που δεν τους ανήκει και δεν το ελέγχουν οι ίδιοι.

Ο στόχος σαφής: Κανένα διαπραγματευτικό όπλο, καμμιά κοινωνική πίεση από τους χιλιάδες αδιόριστους των δασκαλο-καθηγητικών σχολών.

Η κεντρική εξουσία θα βγει γι' άλλη μια φορά πιο δυνατή και πιο αμείλικτη μέσα από την «εισαγωγική επιμόρφωση».

Το 1 στα 10 νοικοκυριά πεινούν

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, που στάλθηκαν στην ΕΟΚ, το 10%, τουλάχιστον, των ελληνικών νοικοκυριών ζει κάτω από τα όρια φτώχειας στην Ελλάδα, με τους πιο μετριοπαθείς υπολογισμούς, ενώ εάν υιοθετεί ευρύτερος προσδιορισμός της έννοιας «φτώχεια» το ποσοστό των νοικοκυριών που είναι κάτω από τα όρια της φτώχειας ζεπερνούν το 30%.

Αν μάλιστα αναλογιστούμε, πως τα στοιχεία αυτά είναι τα ωραιοποιημένα επίσημα και όχι τα πραγματικά και πως τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στη διετία 87-88 και όχι στο σήμερα, που σημειώνεται ραγδαία μείωση του εργατικού εισοδήματος, τότε μπορούμε να έχουμε μια εικόνα της ελληνικής κοινωνίας.

Και στην Ελλάδα «πάλι καλά!» Γιατί σε άλλες καθυστερημένες χώρες, σ' αυτές του τρίτου κόσμου, ο ένας στους δέκα δεν πεινά μόνο, αλλά πεθαίνει από την πείνα...

Ο νους και ο τοίχος

Στις 12.7.1990, το μέλος της ΔΑΚΕ στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ Αντώνης Αντωνάκος δήλωνε με έμφαση: «Όταν κάποιος χτυπήσει το κεφάλι του στον τοίχο, δεν μπορεί να κατηγορεί ύστερα τον τοίχο για σκληρότητα».

Ήταν μια σαφής υπογράμμιση, πως η κυβερνητική πολιτική είναι σκληρότερη από το κεφάλι των απεργών!

Λίγο αργότερα, ο πρωθυπουργός θα έλεγε, πως ενδιαφέρεται για τα κεφάλια των εποχούμενων, γι' αυτό και το κράνος είναι υποχρεωτικό· και αμέσως μετά, πως τα «όργανα του κράτους δεν λογοδοτούν».

Να, λοιπόν, που έχουμε λογικές συνδέσεις ανάμεσα σε τοίχους, κεφάλια, κεφάλαια, κεφάλαιο και κράνη... Αν ο τοίχος χτυπήθη από πολλούς μαζί, μήπως αυτοί κατηγορηθούν, αν όχι για σκληρότητα, τουλάχιστον για συντεχνιασμό;

Και τότε η θέση του Αντ. Αντωνάκου ποιά θάναι;

· Η αλλοιώς. Εμείς διαθέτουμε κεφάλια, έστω και σπασμένα, αυτοί διαθέτουν μόνο τοίχους;

Η ορθοδοξία αντεπιτίθεται...

* Από τις 11 ημέρες αργίας, οι 10 (πλην Πρωτομαγίας) είναι θρησκευτικές γιορτές!

* «Ο εκκλησιασμός των μαθητών κατά σχολείο γίνεται τακτικά την 23η Δεκεμβρίου και την ημέρα των Τριών Ιεραρχών και έκτακτα όποτε κρίνεται σκόπιμο από το σύλλογο των διδασκόντων και το πολύ μια φορά το μήνα κατά σχολείο, τάξεις ή τμήματα».

(Από τα ΠΔ, άρθρο 5, παρ. 6)

«Για την τόνωση του θρησκευτικού συνασθήματος των μαθητών πραγματοποιείται προσευχή κάθε ημέρα πριν από την έναρξη, των μαθημάτων σε κοινή συγκέντρωση μαθητών και διδακτικού προσωπικού στο πρώτο του σχολείο ή, σε περίπτωση δυσμενών καιρικών συνθηκών, μέσα στην τάξη κάθε τμήματος»

(ΠΔ, άρθρο 5, παρ. 7)

* «Ειδικότερα υποβοηθεί τους μαθητές: α) Να γίνονται ελεύθεροι, υπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολίτες, να υπερασπίζονται την εθνική ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και τη δημοκρατία, να εμπνέονται από αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης. Η ελευθε-

ρία της θρησκευτικής τους συνείδησης είναι απραβίαστη».

(Ν. 1566/85, Άρθρο 1)

«...ως Έλληνες αριστεροί δηλώνουμε με λιτότητα και καθαρότητα σήμερα: το ότι ο ελληνικός πολιτισμός αφουγκράζεται την Ορθοδοξία. Στο πνεύμα και τις αξίες της Ορθοδοξίας και στο βαθύ ανθρωπισμό της. Ενναν ανθρωπισμό που απορρέει από την αναγνώριση της ανθρώπινης αξίας, των δεσμών αλληλεγγύης ανάμεσα στους ανθρώπους, την ισότητα όλων μπροστά στο Θεό, την ελευθερία των πνεύματος (...) Αναφέρει ο υπό την επίδραση της Ορθόδοξης Θεολογίας Ρώσος φιλόσοφος της Θρησκείας Νικολάι Μπερδίγεφ χαρακτηριστικά: Ο ανθρωπός για το Χριστιανισμό είναι μια πραγματικότητα πιο ουσιαστική και πιο βαθειά από την κοινωνία (...) Και είναι αυτός ο βαθύς ανθρωπισμός που όχι μόνο διαπερνά ως καταγγελία της κοινωνικής αδικίας τη διδασκαλία δυο εκ των μεγαλυτέρων θεολόγων της Εκκλησίας, του Μεγάλου Βασιλείου και του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου, αλλά και μετουσιώνεται σε καθημερινή κοινωνική δράση».

(«Αυγή», 9.9.1990, ομιλία του Φ. Κουβέλη, γραμματέα της ΕΑΡ, στο συνέδριο Θεολόγων, στο Κάραβελ)

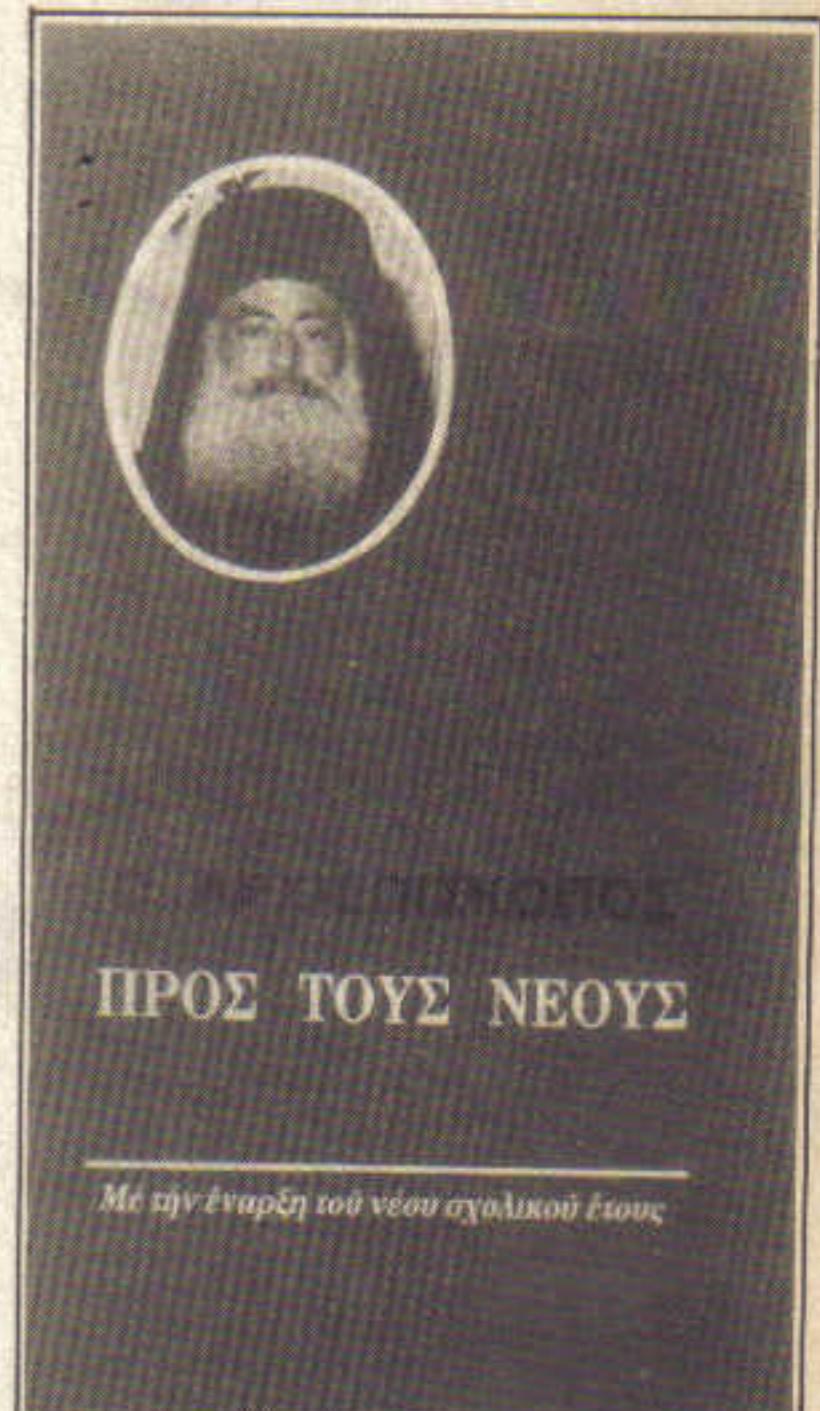
* «Νέον αμυντικόν δόγμα» (δια στόματος Αντώνη Σαμαρά): ο εχθρός τώρα από το Νότο - δηλαδή το Ισλάμ...

* Αναβαθμισμένες επισκέψεις στις ΗΠΑ του «δικού» μας Οικουμενικού Δημητρίου...

* Πρότυπο ο Καντιώτης, κατά Τριτοη...

Η «δική» μας απάντηση στις προκλήσεις των καιρών; Όπως είπε και ο κ. Υ.Π.Ε.Π.Θ., θα εξάγουμε «Ρωμιοσύνη και Ορθοδοξία! Κι όποιος (το) αντέξει.

X.T.

Φυλλάδιο του Σεραφείμ που μοιράστηκε στα σχολεία. Προς το τέλος του καλεί τα παιδιά: «Γυρίστε τώρα πίσω και στρέψτε τα βλέμματά σας προς το φάρο τον άσβεστο και αιώνιο, την Εκκλησία μας». [Ολόκληρο το κείμενο βρίθει «μαργαριταριών»]. Να δούμε πόσο πίσω, τελικά, θα φθάσουμε στους δίσεκτους καιρούς μας...

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΚΟΝΙΖΟΥΝ ... ΤΟ ΜΥΑΛΟ

Οι εξετάσεις —μάλιστα σ' όλες τις βαθμίδες— άρχισαν. Σας προτείνουμε —λοιπόν— ένα TEST:

— Στο φετεινό προϋπολογισμό οι δαπάνες για την παιδεία μειώθηκαν από 8,1% στο 7,7%, ποσοστό μείωσης 5,2% περίπου.

Οι δαπάνες όμως του Υπ. Δημόσιας Τάξης αυξήθηκαν κατά 27,3% και της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (ΕΥΠ) από 3 δισ. 778 εκατ. πέρσι έγιναν 4 δισ. 780 εκ. φέτος, αύξηση 26% περίπου.

— Οι καθηγητές ζήτησαν 18.000 αύξηση στο μισθό τους —ποσό που καλύπτει λιγότερα από το μισό πληθωρισμό— και απ' αυτό εισέπραξαν καταδικαστικές αποφάσεις, επιστράτευση, διώξεις, πειθαρχία, σαν «παράνομοι και καταχρηστικοί».

Οι «αμοιβές καταδοτών, λαθρεμπόρων, αρχαιοκαπήλων και επικηρυχθέντων ατόμων, καθώς και αμοιβές ευρετών και υποδεικτών αρχαιών κ.λπ.», από 490 χιλ. πέρσι έγιναν 40.246.000 δρχ. φέτος, αύξηση πάνω από 800%.

— Οι καθηγητές ακόμη δεν εισέπραξαν τις 15.000 δρχ. που υποσχέθηκε και διαφήμισε σαν σπουδαία παραχώρηση ο κ. ΥΠΕΠΘ από τον Ιούνιο —δυσβάστακτο βάρος για τα κρατικά ταμεία!— διότι δεν συνεμφώθησαν προς τας υποδείξεις... Οι υπάλληλοι, όμως, της ΕΥΠ παίρνουν επιδόματα επικίνδυνης και ανθυγεινής εργασίας, που μαζί κοστίζουν 23 εκ. το χρόνο, και επίδομα αυξημένης ευθύνης που μαζί κοστίζει 210 εκ δρχ.

— Για την ενίσχυση θεάτρου και χορού φέτος διατίθενται μόλις 30 εκ. δρχ. από 180 εκ. που ήταν πέρσι. Στην ΕΥΠ, όμως, διατίθενται για απόρρητες δαπάνες 450 εκ. δρχ. το χρόνο και στο υπουργείο Δημ. τάξης για τον ίδιο λόγο 200 εκ. δρχ.

Οι ερωτήσεις:

- * Υποβάθμιση της παιδείας και αναβάθμιση του χαφιεδισμού;
  - * Νέες ιδέες ή παλιές σε νέο περιτύλιγμα;
  - * Υλοποιούνται άμεσα οι υποσχέσεις του φιλελευθερισμού;
- Το αισθάνεσθε;

Ασκήσεις που ακονίζουν το μυαλό...

A.M.

«Κάθε δευτέρα, με την έναρξη της πρώτης εργάσιμης ώρας του σχολείου και μετά την προσευχή, γίνεται έπαρση της Σημαίας, ενώ με την έναρξη της τελαυταίας εργάσιμης ώρας της Παρασκευής γίνεται υποστολή της Σημαίας».

Εθνικοφροσύνης μεγαλείο, σεβασμός στην παράδοση ή όπως λέει ο κ. ΥΠΕΠΘ «Ορθοδοξία και Ρωμιοσύνη». Πρωινή δυτεριάτικη μυσταγωγία υπό την σκέπη της γαλανόλευκης. Αυτής που πρόδωσαν οι πρόγονοι των σημερινών αρχάντων στα χρόνια της κατοχής, αυτής που έγινε η προέκταση του μαστίγιου το '36 και το '67.

Αλλά αυτά είναι περασμένα θα μου πείτε.

Οι υπέρμαχοι των εθνικών οσίων, όμως, δεν ανατριχιάζουν όταν σ' ελληνικά εδάφη κυματίζει η αστερόεσσα, όταν τα πλοία των εφοπλιστών τιμούν την Λιβεριανή σημαία ευκαιρίας, όταν το ελληνικό κεφάλαιο χρησιμοποιεί κάθε παντιέρα προκειμένου να αυξήσει το σαρκοβόρο κέρδος του.

Ο κ. ΥΠΕΠΘ δεν ανατριχιάζει όταν το «Λήμνος» στέλνεται κάτω από τις σημαίες των ξένων προστατών, για ξένα συμφέροντα, στον Κόλπο.

Να γαλουχηθεί η νεολαία με τα σύμβολα... Τί σύμβολα, τι φαρισαϊσμός, τι διγλωσσία και απόθμενο θράσος!

Ας ρίψει μια ματιά στα κολλέγια, ο κ. ΥΠΕΠΘ, για να δούμε τα σύμβολα στις ξενόγλωσσες τάξεις.

Είναι ώρες που οι στίχοι του Βάρναλη έχουν μια επικαιρότητα που συνθλίβει και συναρπάζει:

«Όλα τα στρατόπεδα για τα χωριατόπαιδα».

Σημαία...
από νάυλον
υψώνουμε
σημαία
πλαστική

E.O.

Ο λαγός και η τίγρη

Κατάπληκτη η κοινή γνώμη, και κυρίως οι καθηγητές, διάβαζαν στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων (Μερικοί διάβαζαν και δεν πίστευαν... έτριβαν τα μάτια τους): «Οι δήμαρχοι της Δυτ. Αττικής θα κατεβάσουν τ' απορριματοφόρα στους δρόμους για να συμπαρασταθούν στους καθηγητές - ρήξη με την κυβερνητική πολιτική του αυταρχισμού - οι δήμοι στο πλευρό των εργαζομένων».

Μια μέρα μετά, στην κρατική τηλεόραση, ο δήμαρχος Ασπροπύργου κ. Παπαπολυχρονίου, μπροστά στο Νομάρχη Δυτ. Αττικής κ. Μπούρα, τα παίρνει όλα πίσω. «Εμείς δεν είπαμε τίποτα τέτοιο» δηλώνει, και ούτε γάτα - ούτε ζημιά.

Οι εφημερίδες (12 Ιουλίου) γράφουν:

«Εμείς ουδέποτε εκδηλώσαμε πρόθεση να παρεμποδίσουμε την ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων και να κατεβάσουμε τα απορριματοφόρα» είπαν χθες οι δήμαρχοι Περιστερίου κ. Φωλόπουλος, Ασπροπύργου, κ. Παπαπολυχρονίου, Ελευσίνας κ. Παπαπέτρου, Αιγάλεω κ. Ι. Μυστακόπουλος και Αγ. Βαρβάρας Μ. Σουλιμιώτης, στη διάρκεια της έκτακτης συνεδρίασης της ΚΕΛΚΕ».

Το πρωί της 16ης Ιουλίου, μπροστά από τα εξεταστικά κέντρα ήσαν μόνο οι καθηγητές και τα ΜΑΤ. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι άρχοντες της ήσαν αλλού. Τ' απορριματοφόρα δεν κατέβηκαν και ο Κοντογιαννόπουλος έκανε τις εξετάσεις - παρωδία.

Τί είχε στ' αλήθεια συμβεί; Στη σύσκεψη των τριών Δ.Σ. των ΕΛΜΕ Δυτ. Αττικής προτείνεται η συστράτευση με τους δημάρχους. Αποφασίζεται συνάντηση στο Δημαρχείο Περιστερίου... όλοι κι όλοι 6 δήμοι από τους 20 της περιοχής και 8 καθηγητές. Πάνω στη συζήτηση, ένας από τους έξι ρίχνει την ιδέα «τα σκουπιδιάρικα στους δρόμους· εμείς ξέρουμε τη δεξιά, δε θα περάσει». Το κλίμα «ζεσταίνεται». Αποφασίζεται νέα σύσκεψη στο Δημαρχείο Αιγάλεω. Κόσμος, φλας τηλεοράσεις, το θερμόμετρο ανεβαίνει.

Η ίδια κουβέντα ηπιότερα μεν, αλλά με το αυτό νόημα, επαναλαμβάνεται. Χειραψίες, φώτα, όρκοι αλληλεγγύης. Αργότερα μάθαμε ότι πέσανε τα μεγάλα μαχαίρια, η κυβέρνηση θορυβήθηκε, τραβήχτηκαν αυτιά και ακούστηκαν αγριάδες. Οι δήμαρχοι συν-

διαχειρίζονται την εξουσία, έχουν εκλογική βάση τους γονείς, έρχονται εκλογές, επικράτησαν ψυχραιμότερες σκέψεις. Τα σκουπιδιάρικα ξαναμάζεψαν σκουπίδια στα μέσα Ιουλίου.

Αργότερα, στα γραφεία της ΟΛΜΕ, σχετικά με το γεγονός ακούστηκε το γνωστό ανέκδοτο με το λαγό και την τίγρη στο δάσος. (Αν δεν το ξέρετε, ρωτήστε να μάθετε· έχει μια θαυμάσια εφαρμογή στα ηχηρά δημαρχιακά παρόμοια...).

A.D.

Τάδε έφη... σε παιδάκια!

«Μαζί θα προχωρήσουμε ή μαζί θα βουλιάζουμε».

Τάδε έφη Κ. Μητσοτάκης. Και θα μου πείτε, που είναι το αξιοπερίεργο; Εδώ λέγονται και -κυρίως- γίνονται «σημεία και τέρατα».

Το «κουφό» είναι σε ποιούς το είπε. «Αθήναζε», λοιπόν, σε μαθητές δημοτικού σχολείου, 6 - 12 ετών, στην αρχή του σχολικού έτους!

Άντε μετά, εκτός του κ. Σουφλιά, να μην κουφαδούμε άπαντες... (να μας αναλάβει και η Μαρίκα!).

«Επιτρέπουμε»...

Τα νέα Π.Δ. για την οργάνωση και λειτουργία των σχολείων είναι γεγονός. Ξαναζεσταμένες, αναβαθμισμένες παλιές συνταγές: έπαρση και υποστολή της σημαίας, πρωινή προσευχή, εκκλησιασμός.

Έχουν ένα στόχο: τη χειραγώγηση της νέας γενιάς, μέσα από την κυριαρχία της ελληνοχριστιανικής ιδεολογίας, την «ενίσχυση της εθνικής μας ταυτότητας», που ακούραστα ο «χαλκέντερος» υπουργός παιδείας διατυπωνίζει.

Δεν μας ξάφνιασε. Από τον Οκτώβρη του '89, επί κυβερνησης «συνεργασίας»,

άρχισε το έργο της τόνωσης των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών. Πρώτη ενέργεια: «επιτρέπουμε την κυκλοφορία στα σχολεία» των περιοδικών των παραχριστιανικών οργανώσεων «ΠΡΟΣ ΤΗ ΝΙΚΗ» και «Η Ζωή του Παιδιού».

Και το έργο συνεχίζεται: Αυστηρές ή ήπιες, κατά περίπτωση, συστάσεις στους καθηγητές να περιορίσουν τις πολιτικές συζητήσεις και την ανάγνωση πολιτικών εντύπων στα σχολεία.

Υπάρχει, βεβαίως, και ο Δ.Υ. κώδικας για να ενισχύσει, όπου χρειάζεται, ακόμη περισσότερο την «εθνική μας ταυτότητα»!

2 εκατομμύρια αναλφάβητοι

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, 2 εκατομμύρια Έλληνες (ο ένας δηλαδή στους τέσσερις) είναι αναλφάβητοι. Συγκεκριμένα, πάνω από 700.000 δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, ενώ 1.280.000 έχουν πάει σε μερικές μόνο τάξεις του Δημοτικού και δεν είναι ικανοί να ασκήσουν δραστηριότητες στις οποίες είναι απαραίτητες η γραφή, η ανάγνωση και η αριθμητική. Η συντριπτική

πλειονότητα των αναλφαβήτων είναι γυναίκες.

Απ' την άλλη μεριά, οι πτυχιούχοι ανώτατων σχολών δεν υπερβαίνουν τις 330 χιλ.

Οι στεγνοί αριθμοί δεν μπορούν να αποδώσουν, βέβαια, το ταξικό περιεχόμενο του προβλήματος. Άλλα περί αυτού ακριβώς πρόκειται.

Στο βάρβαρο καπιταλιστικό σύστημα —όπου τόσα και τόσα διατυπωνίζονται για τις «ελευθερίες» που εξασφαλίζει και για τις δυνατότητες που προσφέρει δήθεν σ' όλους— τα εκατομμύρια των σύγχρονων πληθείων είναι καταδικασμένα στην αμάθεια, στην αμορφωσιά, στο σκοτάδι της άγνοιας.

Ακόμα χειρότερη είναι μέσα σ' αυτό η θέση της γυναίκας, κι αυτό εκφράζεται σ' όλους τους τομείς, και στη μόρφωση.

Το καπιταλιστικό κράτος, όχι μόνο δεν κάνει τίποτε για να εξαλείψει το αίσχος του αναλφαβητισμού, αλλά με τους ταξικούς φραγμούς που ορθώνει στην εκπαίδευση διαιωνίζει και αναπαράγει το πρόβλημα.

Τι «ελευθερία» αναφωτιέται κανείς, μπορεί π.χ. να έχουν αυτά τα 2 εκατομμύρια αναλφαβήτων;

Η τερατώδης περί «ελευθερίας» καπιταλιστική υποκρισία, αποκαλύπτεται ακόμα περισσότερο, αν σκεφτεί κανείς πόσο διαφορετικά λειτούργησε ο «αναθεματισμένος» σοσιαλισμός. Από την εποχή της Οκτωβριανής Επανάστασης, ως την επανάσταση στην Κίνα κι ως το πρόσφατο παράδειγμα της λαϊκής επανάστασης στη Νικαράγουα, ένα πρώτο μέλημα της λαϊκής εξουσίας ήταν η συστηματική καταπλέμηση του αναλφαβητισμού, που είχε στις χώρες αυτές μεγάλες διαστάσεις, και που χάρι στη φροντίδα για την πνευματική χειραφέτηση και την πολιτιστική αναγέννηση των μαζών, σημειώθηκαν σπουδαία επιτεύγματα μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, για το ραγδαίο πράγματι περιορισμό και την εξάλειψη του αναλφαβητισμού.

S.N.

Ο έχων και καλλιτεχνικά ευαισθησίας...

«Ειδικότερα, σχετικά με το αίτημα που θέτουν σε πρώτη προτεραιότητα οι μαθητές για την ύπαρχη καλλιτεχνικής αγωγής στα σχολεία, είναι γεγονός ότι είναι φανερή η σημερινή έλλειψή της, η ζεραΐλα αν θέλετε, που υπάρχει σε αυτό το ζήτημα. Κι αποτελεί πράγματι μια γενικότερη τάση των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων να συνδυάζεται η γενική κατάρτιση των μαθητών με ένα πλούσιο πολιτιστικό - καλλιτεχνικό, αλλά και αθλητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα...».

Αυτά λέει σε συνέντευξή του ο κ. Κο-

ντογιαννόπουλος, την ίδια στιγμή που ο Πρύτανης της ΑΣΚΤ παρατείται, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τη υλικοτεχνική κατάντια της Σχολής, η Σύγκλητος αποφασίζει προσωρινά να αναστείλει τη λειτουργία της ΑΣΚΤ και οι φοιτητές... δεν έχουν ούτε μπογιές να ζωγραφίσουν (αλλά και να είχαν, που θα ζωγράφιζαν, αφού δεν υπάρχουν κτίρια; Οπότε καλώς δεν τους τις παρέχουν...)

Θα μας τρελάνουν εντελώς;

Ο Εκπαιδευτικός 'Ομιλος «αντιτετράδια της εκπαίδευσης» δημιουργεί ομάδες μελέτης των Π.Δ. και των ευρύτερων αναμενόμενων αλλαγών. 'Οποιος συνάδελφος ενδιαφέρεται να συμμετέχει, ας επικοινωνήσει μαζί μας.

Μπορείτε να βρείτε τα «αντιτετράδια της εκπαίδευσης» στα παρακάτω βιβλιοπωλεία της Αθήνας:

- ΒΙΒΛΙΟΓΩΝΙΑ** Ακαδημίας 57
- ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ** 31 Κάνγγος 31
- ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ** Ζωδόχου Πηγής 21
- GUTENBERG** Σόλωνος 103
- ΓΡΗΓΟΡΗΣ** Σόλωνος 73
- ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ** Ε. Μπενάκη
- ΕΣΤΙΑ** Σόλωνος
- ΘΕΜΕΛΙΟ** Σόλωνος 84
- ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ** Κωλέττη 2
- ΚΑΡΑΒΙΑ** Ακαδημίας 58
- ΚΟΜΜΟΥΝΑ** Θεμιστοκλέους
- ΜΗΝΥΜΑ** Σόλωνος 83
- ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ** Ακαδημίας 57
- ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ** Ιπποκράτους 23
- ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ** Ιπποκράτους 52
- ΠΑΡΟΥΣΙΑ** Σόλωνος 94
- ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ** (Αθήνα και Θεσ/νίκη)
- SOLARIS** Μπότση 6
- ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ** Μαυροκορδάτου 3
- ΤΟΛΙΔΗΣ** Σόλωνος 71
- ΧΝΑΡΙ** Κιάφας και Ακαδημίας
- ΑΙΟΛΟΣ** Σόλωνος
- ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ** (στην Ηλιούπολη)

Στα περίπτερα: Κάνγγος - Νομικής - Φυσικείου - Χημείου

Και σε κεντρικά βιβλιοπωλεία των μεγάλων επαρχιακών πόλεων

τετράδια της απεργίας

Οκτώβριος 1990

Αποτύπωση
Εκπαιδευτικών
Συμπρόσωπου
της προοφτικής
ΑΠΕΡΓΙΑΣ
στις ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Εξάρχηση
Απότομη και «κορίες» Καταστολή

τετράδια της απεργίας

Εξάρχηση, Απότομη και «κορίες» Καταστολή
ΑΠΕΡΓΙΑ ΣΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

τετράδια της απεργίας

Αποτύπωση πορθμού πανεπιστημιακού κληρονόμου

ΑΠΕΡΓΙΑ ΣΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γιατί στις εξετάσεις;

αντιτετράδια
της εκπαίδευσης

αντιτετράδια της εκπαίδευσης

Αριστερό Περιοδικό για την Εκπαίδευση

Διευθύνεται από Επιτροπή

Γραφεία: Μάρνη 30, 104 42 Αθήνα, τηλ. 5235221

Υπεύθυνος Σύνταξης: Γιώργος Σόφης, τηλ. 9705865

Τεύχος 12, Οκτώβριος 1990, τιμή 300 δρ.

Συνδρομή για τέσσερα τεύχη 1500 δρ.

Συνδρομή εξωτερικού 2000 δρ.

Κεντρική διάθεση: Αγγελική Φατούρου

Δυρραχίου 55, 10443, Αθήνα, τηλ. 5125714 - 9323251

Χρήστος Κάτσικας, Γραβιάς 24, 17235, Δάφνη, τηλ. 9713651

Αριθμός Λογαριασμού Εμπορικής Τράπεζας: 25 550 862

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Χρυσάνθη Αθανασίου - Φιλόλογος

Βασίλης Αλεξίου - Φιλόλογος, Δικηγόρος

Μαλάμω Βαρελά - Τεχνολόγος Ηλεκτρολόγος

Γιώργος Βαρβαδούκας - Μαθηματικός

Αγγελίνα Γιαννετοπούλου - Δασκάλα

Ασπασία Δεμερούκη - Φιλόλογος

Τάνια Ζωγράφου - Αρχιτέκτων

Γιώργος Καββαδίας - Φιλόλογος

Γιώργος Καμπούκος - Μαθηματικός

Χρήστος Κάτσικας - Φιλόλογος

Νίκος Κουνενής - Καθηγητής Κοινωνιολογίας

Ελεονώρα Κυριακού - Δασκάλα

Τάνια Μαλαμίδου - Φιλόλογος, Ψυχολόγος (DEA Νεοελληνικών Σπουδών DEA Κοινωνικής Ανθρωπολογίας)

Γιάννης Μακρίδης - Μαθηματικός

Έλλη Μήτση - Φιλόλογος

Λάμπρος Μπαλάσκας - Μαθηματικός

Ελένη Νικολαΐδου - Θεολόγος

Σάκης Νικολόπουλος - Μαθηματικός

Ρίτα Ντάβαρη - Φιλόλογος Αγγλικής

Γιώργος Σόφης - Φυσικός

Μαίρη Σόρογκα - Φιλόλογος

Στέλιος Σταυρινάδης - Μαθηματικός

Θανάσης Τσιριγώτης - Φιλόλογος, γραμματέας Δ.Σ.Γ. ΕΛΜΕ Διυτ. Αττικής

Χρήστος Τσουκαλάς - Φιλόλογος

Βαγγέλης Καλαμπάκος - Μαθηματικός

Αγγελική Φατούρου - Φυσικός

Μαρία Φραγκιά - Βιολόγος

Ζωή Χατζή - Γλύπτρια, Πρόεδρος Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Μηνάς Χατζηδημητρίου - Μαθηματικός

300 δρχ.